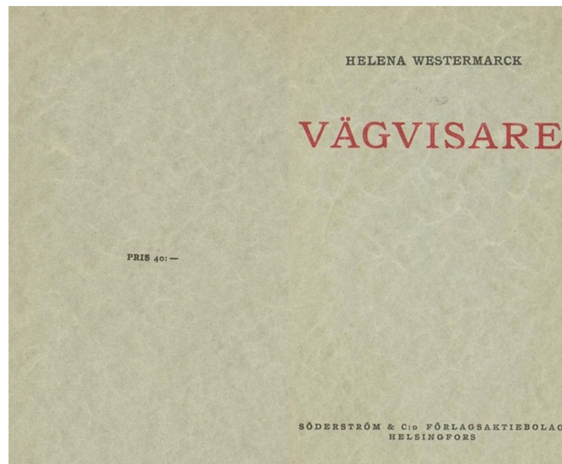

VÄGVISARE

BERÄTTELSE

AV HELENA WESTERMARCK

HELSINGFORS 1922 SÖDERSTRÖM & C:O FÖRLAGSAKTIEBOLAG

HELSINGFORS 1922 MERCATORS TRYCKERI AKTIEBOLAG

Förord till den elektroniska utgåvan

Detta verk av **Helena Westermarck** (1857-1938) har hämtats från **Nationalbiblioteket i Helsingfors**. Det anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i april 2014 av Bert H.

Edvin Karlsson tog av sig glasögonen, vek ihop brevet, som han läst högt för hustrun, och stack det långsamt och ordentligt tillbaka i kuvertet med den amerikanska poststämpeln uppå. För en stund sedan hade Gråö-Kalle kommit springande med det. Gråöfolket, som varit till kyrkan, hade fått det pä postkontoret i kyrkbyn, och då de på hemvägen seglade förbi Bcrgö, satte de pojken i land med tillsägelse att kila upp med det till Karlssons, men sedan i blinken vara tillbaka igen, emedan vinden mojnade av allt vad den hann på kvällkvisten och de hade lång väg hem ännu.

Eljes kom posten sällan ut till Bergö. Egentligen bara på söndagen, ifall någon hade rest till kyrkan, men det hände långtifrån alla söndagar. En sådan färd tog hela dagen i anspråk, om inte vinden var ovanligt god och vädret stadigt vackert, i vilket fall kyrkfärden också kunde företagas på litet kortare tid. Oftast nöjde sig folket härute med att läsa predikan högt hemma, och därför kunde det också lätt hända, att brev och tidningar blevo liggande i kyrkbyn länge och väl, ehuru postmästarinnan, om bara någon möj-lighet gavs, sökte avpassa det så att breven till de avlägsna öarna ute i skärgården fördes med av kyrkfolk, som styrde hemfärden nånstans i den riktningen hon visste att ön låg, till vilken brevet skulle.

•Postfrun var gammal i tjänsten och van vid förhållandena på orten och hade ordnat denna frivilliga postföring på sitt gammaldags trohjärtade vis, utan att fästa ringaste avseende vid vad en eller annan uppstudsig pojke ibland kunde invända emot hennes många och vidlyftiga uppdrag. Och emedan hon alltid segt och ihärdigt fasthöll vid sin uppfattning såsom den enda rätta, stod det nästan inte i mänsklig makt att leda hennes tanke i annan riktning

och få henne att ändra ett en gång fattat beslut, varför även de mest motspänstiga ungdomar städse slutade med att underkasta sig och böja sig för hennes starka, målmedvetna viljas lag.

— Jaså, sade Edla Karlsson, sedan mannen slutat läsa och vikit ihop brevet — jaså, Elin kommer hem.

Rösten darrade litet och skymd av en tår, som dock hastigt torkades bort med handens avigsida, sökte sig hennes blick över den gröna gårdsplanen utmed sluttningen ned mot stranden och bort mot det vida havet, som låg så stilla och ljust och vackert i vårkvällens bleka, genomskinliga klarhet.

- Ja, så står här, bekräftade mannen — och det dröjer väl inte alltför länge heller, innan hon är här, efter vad jag kan förstå.Han tog ånyo fram brevet och såg för säkerhets skull än en gång på dess datum.

— Det har varit länge på väg och dessutom har det legat två veckor på postkontoret här. Ingen från våra trakter hade under den tiden synts till i kyrkbyn, så att hon inte hade kunnat skicka det hit, hade postfrun sagt.

— Gud bevare vår Elin för alla de faror, som hon kan bli utsatt för under den långa och svåra färden, sade madam Karlsson. — Det är nog en farlig resa, så fullt av minor som havet nu är, förutom alla andra svårigheter, som kan möta henne nu i krigstiden. Och dyrt blir det väl också, tänker jag, gruvligt kostsamt.

— Elin har pengar nu, svarade Karlsson med ett belåtet leende. — Hon har haft god lön och har varit klok och har lagt av och sparat av lönen hela tiden i Amerika. .. låt se, hur länge är det sen hon reste dit?

— Sex år, sade hustrun — hela sex år blir det nu i sommar. Fort går tiden, gruvligt fort! Nitton år var hon, då hon reste, och nu är hon tjugufem.

— Ja, Elin har haft tur att få en god plats, fortfor mannen — men nu har frun, som hon tjänat hos, dött och i sitt testamente bestämt, att Elin ska ärva en summa pengar, så står det ju i brevet. Vad var det nu igen frun hette?

Karlsson tog åter glasögonen på och vek upp brevet. — Eliot, fru Eliot hette hon.

— Hon var visst en god människa, inföll madam Karlsson trohjärtat, i det hennes vackra, brunaögon stilla lyste under d&t vita huvudklädet — och rätt mycke måste hon ha hållit av vår Elin, efter hon kom ihåg henne i testamentet... hur var det där stod?... Att Elin fick pengarna för att hon hade tjänat frun »troget och vänligt», stod det. . . ja, ja, Elin har alltid varit en bra och rättskaffens flicka, tilläde modern på sitt stilla vis.

Och åter gingo hennes blickar ut mot de vida vattnen, bortom vilka landet låg, där hennes barn fanns. Från sin plats på farstutrappan såg hon, hur solen med sina sista strålar tvang skären och kobbarna längst ute i havsbandet att lysa och blänka liksom gyllene strimmor, dragna över den blå ytan, tills glansen plötsligt slocknade och de blevo borta ytterst i havet.

Var det inte en förunderligt vacker kväll! Ännu hade man bara hunnit till slutet av maj, men luften kändes redan sommarvarm. Värmen hade kommit helt plötsligt och oväntat och inom några dagar låtit de höga björkarna invid byggningen kläda fina, ljusgröna löv långsåt sina smidiga, bruna kvistar. Det var så vackert att madam Karlsson rakt inte kunnat låta bli att gå och sätta sig ute på trappan bara för att se vårens härlighet och höra, hur göken gol i hagen bakom ängen.

Det kunde väl också förunnas en fattig, syndig människa att på söndagseftermiddagen sitta så där sysslolös med händerna i kors en stund, innan aftonsysslorna åter började s. Och medan hon satt där, hade pojken kommit springande med brevet, och Karlsson hade kommit ut och satt sig bredvidhenne och läst det högt. Och sedan gav brevets innehåll så ofantligt mycket att tänka på och begrunda att Edla Karlsson kände det, som om tankarna virvlat runt i huvudet på henne och hon varken mäktat finna början eller slut på allt vad hon tänkte och mindes.

Det hade varit en stor, stor sorg för henne, att Elin reste så långt bort. Och hon hade den gången trott, att de aldrig mer skulle se varandra här i livet. Men hon fick naturligtvis inte tid till att jämt och samt gå och tänka på sin sorg. Åren smögo sig bort det ena efter det andra och togo med sig saknadens bitterhet. Dottern hade det bra, allt gick henne väl i händer därborta i det stora, främmande landet, skrev hon. Visserligen komnio breven till hemmet mycket sällan, men i gengäld innehöllo de idel goda nyheter. Och så småningom hade moderns sorg

över skilsmässan övergått till ett stilla vemod, som ibland, då Elins namn nämndes, tog sig uttryck i en suck eller ett med litet klagande röst frammumlat: »Ja, ja, så går det för oss mänskor här i världen!»

Men brevet med den stora, oväntade nyheten, att hon finge vänta dottern hem, väckte de längesedan tänkta tankarna till liv igen, minnena störtade fram och blevo så underbart levande att de helt och hållet togo väldet över henne.

... Minns du! Minns du den lilla ungen, då hon var så liten att hon ännu inte kunde gå, utan bara kröp omkring på stuggolvet, men alltid fann på något för de små fingrarna att syssla med. Hurdet lilla pyret, då hon bara var jämt så lång att hon nådde med näsan upp till bänken, redan förstod att bära ut brödsmulorna till hönsen på gården. Gick hon inte där, det lilla beskäftiga barnet, och hjälpte mor med diskning och städning och sprang emellanåt ut på trappan för att skaka dammet av dammtrasan. Följde hon inte med mor överallt och gjorde sig nyttig. Tidigt på morgonen var hon i fållan, då korna mjölkades, och hjälpte sedan till med att driva dem ut på bete. Och på kvällen, då kreaturen togos hem från skogen och ibland måste sökas både i snår och mossar, traskade hon med utan att de små fotterna tröttnade. På hösten sprang hon omkring i lingonskogen, där marken lyste röd av bär, och kom alltid hem med fylld korg, och ute på åkern, när potatisen togs upp, var hon först riktigt i farten. Flink på handen och snabb på foten var hon — det halvvuxna flickebarnet med de mörka hårflätorna, som glänsande och jämntjocka hängde långt ned på ryggen, ögonen voro klara och kinderna röda.

Och hur vacker hade hon inte varit vid konfirmationen i kyrkan midsommardagen! Kommunal-rädinnan själv kom fram till madam Karlsson och sade, att Bergö-Elin var den vackraste av alla flickorna det året. Lång och ståtlig hade hon blivit. Hon hade ju också gott att påbrå, det fanns nog inte mången, som i längd och hållning kunde mäta sig med Karlsson, och Elins hurtiga rörelser och raka hållning påminde om faderns, sade kommunalrådinnan....... Ja, ja, där fanns likhet isinnelag och lynne också, visste modern, och det var väl därför de båda så ofta blevo osams. Det gick så lätt på sned med nånting, och då blev det strax bannor av och träta med häftiga ord och befallningar och motsägelser. Modern visste så säkert att fadern höll av Elin och till och med var stolt över dottern, då han jämförde henne med

andra flickor, men ändå.......... ja, ja, karlarna

voro nu en gång sådana att de inte kunde lida en annan vilja i bredd med sin egen, och man fick lov att förstå sig på dem och taga dem sådana som de voro. Men mången gång hade hon tänkt, att det mest varit de stridiga lynnena och de oböjliga viljorna, som vållat att Elin begynte längta bort från hemmet och sedan reste så långt, långt ut i världen.

Gång på gång fylldes madam Karlssons ögon av tårar, medan hon satt och tänkte på allt detta gamla, men hon skyndade alltid att oförmärkt stryka bort dem med handen, så att Karlsson inte finge se dem, ty han brukade bara driva gäck med att mor hade så lätt för att gråta. Tanken på att Elin skulle komma hem igen kändes dock så förunderlig och överväldigande att det inte blev möjligt att hålla tårarna tillbaka.

Från sin plats på trappan såg modern en skymt av Karin, som satt i gräset under hasselbusken och läste. Hon var hela tio år yngre än systern och hade alltid varit mycket olik Elin. Snäll och lydig hade Karin nog alltid varit, men redan som litet barn gick hon ständigt och liksom funderade på något annat, än det hon hade för händer,och medan hon nu växte upp, ville hon jämt hänga med näsan över boken. Såsnart hon bara fick en bok i handen, hörde eller såg hon ingenting av det som skedde omkring henne. Hon hade aldrig fått gå i skola, emedan det var så lång väg till skolan att barnen från utskären inte kunde bo hemma under skoltiden, utan måste inackorderas hos någon, som bodde närmare. Men Karin hade varit ett så svagt och klent barn att föräldrarna inte kunnat låta henne bo hos främmande människor. Och dessutom ivrade Karlsson inte för barnens skolgång. — Han själv och mången annan hade blivit bra och hederliga karlar utan att gå i skola, brukade han säga, då det blev fråga om skolläsning.

Men vad den saken beträffade, så var madam Karlsson av annan åsikt. Själv hade hon alltid sörjt över att hon som barn ingenting fått lära, och därför hade hon också drivit sin vilja igenom att låta Elin och Gunnar bo hos en

släkting i kyrkbyn, medan de gingo i skolan där. Men för Karin, som alltid var så klen, hade hon inte vågat ställa det på samma sätt. Karin var faderns älsklingsbarn och han hade nog aldrig i världen förlåtit modern att hon skickat bort flickan, ifall sedan något ont vederfarits barnet därborta bland främlingarna.

Dessutom var det ännu något, som begynt göra henne tveksam, huruvida ändå det myckna läsandet vore gott och nyttigt för Karin. Det hade nämligen hänt några gånger, nu under den sistatiden, att Karin plötsligt blivit alldeles blek och styv och stel och bara stått och stirrat framför sig utan att se eller veta av något, som försiggick omkring henne. Men samtidigt hade hon sett och förutsagt sådant, som ingen annan vetat av eller kunnat se.

Senast hände det den dagen på vårvintern, då Koö-Janne gick ner sig i en vak på isen och drunknade. Karin satt vid bordet i stugan och läste. Men plötsligt såg hon upp från boken och blev vit i ansiktet som ett lärft. Hon stirrade genom fönstret ut mot isen och skrek högt: — Hjälp! Hjälp! Nu sker där en olycka därborta!

De andra, som voro inne i stugan, skyndade också till fönstret. Men de sågo bara den snötäckta isen ligga vit och orörlig över fjärden som förut, och så långt ögat nådde, kunde inte minsta spår av någon människa skönjas därute.

När modern förskräckt sporde, vad det var Karin såg och var olyckan skedde, hade flickan liksom vaknat upp ur en sömn. Hon hade brustit i häftig gråt, så hon nästan inte fått fram orden, och sagt, att hon sett en man ute på isen. Men plötsligt varsnade hon, att han sjönk ned och blev borta, och hon hade också hört honom ropa på hjälp. Men på vilket ställe det skedde, om det var långt från stranden eller nära intill, det hade hon inte kunnat utreda.

Karlsson hade till och med tagit sina skidor och gått ut på isen för att se efter, huru det kunde förhålla sig med det flickan omtalade, men hankom tillbaka, utan att han funnit minsta spar av någon människa. Men några dagar efteråt, då han var över till fastlandet, fick han höra, att Koö-Janne hade drunknat i en översnöad vak. Det hade skett på norra sidan av fjärden åt fastlandet till, så att Karin inte hade mäktat se det med sina lekamliga ögon, men sett det hade hon i alla fall på samma dag och vid samma tid, som olyckan skedde.

Sedan den dagen hade madam Karlsson blivit riktigt rädd för att den myckna läsningen rent av kunde vara skadlig för Karin. Hon hade en gång hört talas om en herre, som hade blivit koling i huvudet och slutligen tagit livet av sig, bara därför att han hållit på med att läsa dag och natt. Men förbjuda Karin att läsa, det nändes hon ändå rakt inte. Karlsson trätte visserligen och svor över att hon tillät flickungen att sitta och jämt hänga näsan över jpoken i stället för att hålla henne till riktigt ordentligt arbete. Men till Karin sade han ingenting om den saken, och då tidningen kom, måste flickan vanligtvis läsa den högt för honom från början till slut. —

Nu såg modern Karin komma vandrande uppför backen, med boken under armen och katten i släptåg. Från båtstranden kom också en ung man, och modern såg att det var Gunnar.

Han skulle ut till havs och fiska i natt, sade han, och hade i förbifarten vikit in för att hälsa på föräldrarna och höra hur det stod till på Bergö. Sedan han gift sig, träffades de eljes sällan, emedanhan bodde tillsammans med sina svärföräldrar ett bra stycke väg från Bergö.

Karin och Gunnar fingo genast höra den stora nyheten att Elin var på väg hem. Fadern tog åter fram amerikabrevet och läste det än en gång högt. Och ehuru han inte för egen del nu yttrade något om brevets innehåll, syntes det dock tydligt, att läsningen skänkte honom stort och odelat nöje.

— Hejsan! ropade Gunnar muntert, då fadern åter vek ihop brevet — nu får ni friare hit till gården! Friare i långa rader! Elins arv och rikedomar förblir inte länge nån hemlighet, det svarar jag för.

De andra logo.

— Den första som infinner sig blir Ström, fortfor Gunnar uppsluppet. — Strömmen, som bugar och skrapar med foten och krumbuktar och kråmar sig och utvärtes är manerlig, men invärtes full av fanstyg och arglistighet. Visserligen lär han ha farit härifrån med en korg, den gången Elin reste till Amerika. Men han är inte den som ger med sig i första taget, tro aldrig det. Och allra minst, när han får höra om ifrvet. Det blir riktigt något efter hans sinne.

— Han är väl kvar hos häradshövdingen ännu? frågade Karlsson, i det han sög en lång rök ur pip-snuggan efter den ansträngande läsningen.

— Naturligtvis är han där, bekräftade Gunnar. — Var ska sleven vara om inte i grytan, när det regnar välling? En sån plats fås minsann inte alla dar. Småningom blir det väl Ström, som tar hand omalltihop på Ekudden, tänker jag. Där finns ingen fru i huset och häradshövdingen själv förstår sig inte på eller bryr sig inte om det lilla jordbruket. Strömmen lär få sköta alltsammans efter sitt eget höga behag. Hushållerskan ska nog vara gruvligt arg på honom, har jag hört sägas, de lär leva som hund och katt tillsammans. Men naturligtvis bryr sig inte häradshövdingen om den saken heller, bara han får vara i fred med sina papper och skriverier och däremellan får sitta långt inpå nätterna och spela kort med ungherrarna, som bor där för att följa med på ting.

Och Strömmen förstår också att ställa sig in hos ungherrarna och göra sig nyttig för dem. De talar och resonerar med honom och ger honom böcker till låns. Det är inte gott för en annan att komma i ordbyte med honom, som har läst så inycke och som tror sig veta allt och förstå allt och tar sig maner och uppträder högfärdigare än häradshövdingen själv. Jag har ibland varit till Ekudden med fisk, och då har det varit riktigt otäckt att se Strömmen gå där och svänga £ig för att inbilla folk att han är herre, han med.

Men däremellan är det annat ljud i skällan. En afton hade han varit uppe i föreningshuset vid den finska sågen och där hade ordats vitt och brett, som finnarna brukar, om herrarna och deras konster. Och Ström hade också talat och lagt ut och skrikit om kapitalister och blodsugare och deras bedrägerier och förtryck och folkets rättigheter och mycke annat, som ingen, som känner kar-len, hade kunnat ta på allvar. En som var där, talte om det för mig, och han svor på att vartenda ord, som Strömmen sade, var lögn.

— Och en sån karl vill du att vår Elin ska få till man, sade modern förebrående.

— Nåh, ingen fara med den saken, log Gunnar. — Elin vet nog att behandla honom som han förtjänar. Det är bara skojigt att föreställa sig, hur Strömmen ska komma hit och fjäska och vippa på stjärten och svänga och vända och krumbukta sig för henne och hennes pengar.

Vétgvisare — 2Det var kort före midsommar. En härlig och välsignad midsommartid var det: strålande solig och varm följde den ena dagen efter den andra, och regnet, som ibland föll om nätterna, gjorde att allting växte, frodades och bredde ut sig sa att det blev rent av underbart att skåda.

Tidigt en morgon gick Karlsson ned till stranden för att göra båten i ordning. Han skulle in till staden och taga emot Elin.

Vinden var ypperlig. Ett ögonblick stod han stilla och såg ut över den vida hemfjärden, där vågorna glittrade och begynte kantas med vitt.

Det var inte utan att den gamla sjömansha-gen en sådan här dag åter gav sig tillkänna hos honom, ty riktigt slocknat hade dess längtan och saknad och oro ändå aldrig gjort. Innan han efter faderns död slagit sig ned på landbacken, hade han färdats vida omkring i världen. Men dä fadern dog, hade ju någon varit tvungen att överta det lilla hemmanet, som under närmare två hundra års tid aldrig blivit sålt, utan gått i arv inom släkten, och Edvin Karlsson var ende sonen. Eljes hade det nog varit mycket emot fadernsvilja han gått till sjöss, ja, han hade sa gott som rymt hemifrån, emedan han inte kunnat härda ut med kommandot i hemmet, där faderns vilja varit allenarådande och det bara gällt att taga emot befallningar och lyda utan att blinka. Och det hade han inte i längden stått ut med.

Men det märkvärdiga inträffade med honom, att fastän han nu redan i så många år levat på torra landbacken, satt ändå hans forna längtan ut till främmande länder och till det rörliga, brokiga, strålande livet i den vida världen alltjämt kvar i själen. Den längtan vållade också, att han aldrig tänkte tillbaka på någon annan tid av sitt liv med så stort nöje och välbehag som på den gången, då han smög sig bort från fädernehemmet och sedan fick ta sig fram bäst han kunde. Visst hade han ibland slitit mycket ont och haft det gruvligt svårt. Men i alla fall — han var man för sig och fick leva på egen risk och eget ansvar och kunde visa fadern att han mäktade fullfölja vad han börjat.

Och huru det än var, hade han senare aldrig riktigt kunnat försona sig med livet på land och det enformiga jordbruksarbetet. Därför kände han också alltid, då vädret var sådant som denna strålande sommarmorgon, hur förunderligt havet lockade och drog honom till sig liksom förr i unga år, och han måste tänka på allt vad sjömanslivet haft att bjuda av risk och våda, men också av frihet och fröjd. Trots vana och år släcktes hans gamla längtan aldrig riktigt.Nu kom Karin nedspringande med matsäcksknytet, som måste medtagas, emedan det kunde dröja ända till kvällen, innan de voro hemma igen. Flickan, som fick följa med, sken av belåtenhet, då hon satte sig på sin vanliga plats i fören. Och uppe på gårdsplanen stod modern och skådade med handen skuggande över ögonen, hur vinden fyllde seglen och den bruntjärade båten sköt ut ur hemviken, lydande minsta rörelse av rodret, som sköttes av Karlssons starka, vana hand.---------

Solen lutade redan mot sin nedgång, utan att den väntade båten ännu syntes till. Madam Karlsson hade riktat många spanande blickar ut över fjärden åt det hållet, därifrån de hemvändande skulle komma, men den välkända Bergöbåten lät alltjämt vänta på sig.

Pä hela dagen hade hon inte haft riktig ro någonstans. Sedan hon utfört sina vanliga dagliga sysslor, hade hon satt sig ned med stickstrumpan i handen, emedan hon ju inte behövde koka någon middagsmat den dagen. Men arbetet ville rakt inte gå raskt som vanligt: medan strump-stickorna jämnt och enformigt löpte mellan fingrarna, blev det tid till alltför många spörsmål och tankar, som bara gjorde henne mer och mer förbryllad.

Hon gick ut och matade hönsen. Hon såg om grisen och kalvarna. Hon gav litet mjölk åt katten, som jamande av saknad efter Karin kom och krökte rygg och strök sig mot hennes knän. Men väntan gjorde ändå tiden så förunderligt lång, ochju mer det led mot kvällen, desto rastlösare blev hon.

Snart skulle Elin vara här... och hurudan skulle hon vara ... hur skulle hon se ut?

Tänk om hon vore lik Löfmans Signe, som kom hem från Amerika i så granna kläder att de lyste på långt håll, och som blandade så mänga amerikanska ord i sitt tal att det var svårt att förstå, vad hon sade. Ingenting här hemma dugde mer åt henne, hon bara klandrade alla och fann fel på allt och reste sedan huvudstupa tillbaka till Amerika. Tänk om Elin också bara skulle se ned på dem alla i hemmet och sedan resa bort igen!

Slutligen, då madam Karlsson satt i fållan och mjölkade, sågs båten styra in i viken. Hon hann nätt och jämt springa in och kasta förklädet av sig och få händerna tvättade, medan de hemkomna stego i land och gingo upp från stranden.

Då hon varsnade en stor hatt med en massa gula blommor, som lyste så obegripligt granna i glansen av de sista solstrålarna, kände hon plötsligt knäsvaghet, som om benen vägrat att bära henne, och en häftig smärta under bröstet tycktes taga andedräkten av henne . .. Hon med den stora, granna hatten var naturligtvis Elin ... Hur skulle det låta, då hon talade?

Men i detsamma syntes också en annan gestalt i grå klänning och med en liten svart hatt på huvudet. Bredvid henne gick Karin barhuvad med det ljusa, krusiga håret fladdrande för vinden och enresväska i handen ... Nej, hon den gråklädda var Elin.

Nn kommo de fram och hälsade. Modern blev så glad att hon inte riktigt visste, vad hon sade eller om hon sade något alls, ^dä dottern inte bara tog henne i hand, utan också omfamnade henne.

— Välkommen . . . välkommen hem igen! fick hon slutligen fram, i det hon sakta och litet förläget strök med handen över dotterns kind.

Nu kände hon också igen henne med den granna hatten. Det var Fina österlund från Gråön, som också hade varit i Amerika och följt hem med Elin.

Fina började genast högljutt skratta och prata. Hade hon inte haft tur, hon? Det hade minsann passat bra i stycket, att Karlsson tagit henne med i båten. Nu behövde hon bara gå tvärs över landet till östra sidan, därifrån torparänkan för gammal bekantskaps skull måste ro henne över till Gråön.

— Oh, yes, very well! Fina österlund var nog den som tog sig fram, ingen fara för att hon skulle tappa bort sig. Hon, som hade hittat hem över både vatten och land, mäktade väl med att finna vägen till Gråön, höll hon på.

Madam Karlsson bjöd dem alla in i stugan, där kaffepannan stod och väntade. Vad sockret beträffade, blev det naturligtvis litet knepigt, men så här i krigstiden måste man hålla till godo med vad som fanns i huset. I socknen hade ingen sockerutdelning ägt rum på länge — stadsborna, de hade det förstås alltid bättre ställt för sig, tilläde hon.— Ja, ni fär ju socker pä kort nu för tiden, God damn! fnyste Fina föraktligt.

Elin öppnade sin väska och tog fram en liten påse, som hon haft med sig på resan. Där fanns lite socker kvar i den ännu och i kofferten hade hon mera — varsågod!

— Nå, se det var då riktigt en oförmodad gåva, riktigt en rolig överraskning, sade modern, då hon belåten tömde påsens innehåll i sockerskålen — det var riktigt välkommet.

Hon slog kopparna så bräddfulla med det brännheta kaffet att drycken rann ned pä tefatet. En styrketår kunde de långväga resandena minsann behöva och även de andra, som varit resta till staden.

Fina gick på och pratade oavbrutet, så att ingen annan fick säga ett ord. Sedan hon hållit till godo med fem koppar kaffe, erinrade hon sig plötsligt, att hon ännu måste vandra den långa vägen till öns östra strand och tog därför bullersamt avsked med tack för välfägnaden samt hastade bort långsåt den smala stigen utmed ängen mot hagen och inåt skogen.

Amerikakofferten med de många blanka beslagen måste få stå kvar här, tills den kunde avhämtas med båt, bestämde hon. Väskan bar hon på armen och kjolen höll hon högt upplyftad med båda händerna för att inte få den nedvätt av daggen. Ännu på långt håll kunde Karin, då hon genom fönstret såg efter den bortgående, skönja de lysande hattblommorna. Det såg ut, som omnågon stor, okänd, grann fågel hade flaxat därborta bland grönskan i hagen, då slutligen den stora hatten blev det sista, som syntes av hela gestalten.

Sedan gingo Bergöborna till vila. Karlsson, som skulle ut och fiska, måste vara tidigt uppe följande morgon, varför drängpojken, då han kom uppsläpande med amerikakoffertarna från stranden, fick en sträng tillsägelse att vara färdig undersbitti.

Elin skulle bo uppe i vindskammaren, där hon bodde förr, allt sedan hon blev vuxen. Eller också kunde hon sova nere i farstukammaren, sade modern. Elin själv valde att stanna däruppe såsom hon var van, men hon förstod ju, att modern gjort förslaget för att hedra henne. Och då hon gick uppför den smala trappan och kom till översta trappsteget, som knarrade precis på samma vis, som det alltid gjort förut, så kände hon, att nu var hon riktigt hemma.

I det lilla vindsrummet var också allt som förr. Där sågs den smala, vitmålade sängen och hordet, som inte stod riktigt stadigt på sina ben, och de båda stolarna, av vilka den ena vickade, såsnart man satte sig på den. Men de nystrukna vita gardinerna för fönstret och den vita serveten pä bordet utvisade, att kammaren nu blivit iord-ningsställd för den hemvändande dotterns räkning.

Medan Elin långsamt klädde av sig, kunde hon genom det öppna fönstret höra kornknarrens enformiga, ihärdiga snarpande i rågåkern och seden stora hängbjörken framför fönstret vid niinsta vindfläkt sakta svänga sina långa, smidiga kvistar, vilkas unga, friska, doftande löv blandade ett svagt grönaktigt skimmer i det nattliga skymningsljuset, som mellan grenarna utanföre silade sig in i rummet.

Detta nordiska sommarnattsljus gjorde ett starkt intryck på henne. Det var ju så längesedan hon upplevat en sådan ljus sommarnatt med dess underbara, hemlighetsfullt lysande och drömmande klarhet. Hon inandades med välbehag jordens fuktiga ångor, mängda med den unga grönskans friska, ljuva doft, som trängde in genom fönstret. Och hon gav akt på tystnaden, därför att den utgjorde en så stark motsättning till allt det buller och larm, det rassel och slammer, den brådska och oro, som ljudit i hennes öron och brusat kring henne dag och natt under hela den långa färden.

Nedifrån stugan trängde först ett svagt ljud av röster upp till henne. Det var föräldrarna, som talade, medan de

gingo till sängs, och hon kunde förstå, att det var om henne de talade. Men snart blev det också tyst därnere.

Hon mindes de många gånger hon därborta i det nya hemlandet, då hemlängtan till det gamla landet ansatte och gnagde henne och liksom en värk inte gav henne någon ro, hade sökt trösta sig med tanken på huru det skulle kännas att en gång komma tillbaka till Bergö igen. Det hon då i sin längtan skådat, det upplevde hon nu. Men det hon inte kunnat föreställa sig, det var dennastora stillhet, denna omätliga tystnad, som kunde låta henne tro, att hon vore den enda kvarblivna människan på hela jorden. Den hade något skrämmande med sig denna tystnad. Hade det alltid varit så tyst här? Det hade hon aldrig förr lagt märke till.

Men såsnart hon låg i sängen, veko tankarna bort, sammanblandades, blevo allt otydligare, utplånades — reströttheten fick taga ut sin rätt. Hon hade knappt lagt ned huvudet på kudden, så somnade hon, sov tungt och drömlöst, en sund, ung människas djupa, vederkvickande sömn.-----------

Följande dag samma stillhet och tystnad ute och inne. Fadern kom hem med en massa fisk, det blev frukostdags och sedan packade Elin upp sin koffert och gåvorna, som hon förde med, beskådades, gillades, granskades nyfiket, beundrades och voro ofantligt välkomna, nu då allting hemma blivit så dyrt. Sedan gick fadern ut till kärret, där han arbetade tillsammans med drängpojken. Inne började middagssysslorna. Det blev middag och det blev eftermiddag, medan samma ro och stillhet rådde.

Modern kom och gick och såg glad ut, ehuru hon inte sade mycket, eftersom hon aldrig hört till de pratsamma. Ibland satte hon sig också ned och tog fram stickstrumpan, som låg på hyllan för att alltid vara till hands, ifall det mellan sysslorna blev tid till att sticka några varv. Hon talade också om att sätta upp en väv, emedan far behövdenya kläder och drängpojken nya byxor. Eljes var det nog mest på vintern vävspolen kom i gång, om sommaren fanns det alltid så mycket annat att uträtta. Trädgården behövde också tillsyn—arbete kunde det inte egentligen kallas, menade madam Karlsson, det var ju mest ett nöje för henne att pyssla med blommorna.

— Ja, mor hade alltid varit så kär i sina blommor, anmärkte Elin.

Hon och modern gingo därute och betraktade blomstersängarna. Där bredde de stora pimpinel-lorna som förr ut sig i solskenet och hade tillväxt och frodats alldeles otroligt. Deras oräkneliga små vita rosor lågo liksom ett vitt, rent snölager över grönskan, men såg man närmare efter, så gömde sig innerst inne mellan de gula ståndar-knapparna i så gott som varje blomma en metall-glänsande guldbagge, som obarmhärtigt arbetade på dess undergång. Efter dessa snyltgästers besök vissnade blomman, blev brun och förstörd, men någon utväg att förhindra deras ofog fanns inte. — Där var också listen med ringblommorna och hela raden av högväxta georginer, som drivits inne i stugan tidigt på våren och sedan utflyttade frodades i den feta trädgårdsmyllan och började sätta knopp. — Elin såg allt där precis soni det varit förr.

Men kryddgården hade brett ut sig och förunnats större plats. Ett år hade hit kommit en av dessa Martha-lärarinnor, som brukade färdas omkring i bygderna, berättade modern. Först hade far intevelat höra pa vad hon sade, han hade tyckt att det omöjligt kunde vara mycket bevänt med en sådan där stadsfrökens råd och lärdomar. Men sedan vart han ändå nyfiken att se, om det skulle sia in och bli som hon sagt. Genom hennes förmedling hade det också varit lätt att få ut frön och plantor, och slutligen hade far till och med planterat några äppelträd.

De hade riktigt blivit fars skötebarn, som han på allt vis vårdade och skyddade. Den bästa och fetaste mullen måste de få och på våren målade han stammarna med kalkvatten för att skydda träden mot krypfän. 1 år hade de blommat första gången och stått så fina och fagra som brudar i sluttningen åt solsidan, där de fingo skydd mot de kalla nordanvindarna.

Dottern måste »leka främmande» första dagen och inte ta del i några sysslor, bestämde modern.

Elin gick därför omkring och såg, hur allting växte och frodades. Hon satt i gröngräset och hörde, hur göken gol borta i hagen. Och då modern gick förbi med mat till hönsen, upprepade hon skrattande den gamla ramsan:

Norr-kucku, torr-kucku;

Söder-kucku, sörjan-kucku;

östan-kucku, tröstan-kucku;

Västan-kucku, bästan-kucku.

Hon såg svalorna jaga fram i rymden, och då de togo fotfäste på lidertaket och begynte kvittra där, mindes hon, hur modern fordom berättatför barnen, att den röda fläcken under näbben och den långa, kluvna stjärten vittnade om det onda fågeln en gång gjort, samt att den sökte urskulda sig i det den kvittrade:

Jungfru Marias nyckelpiga säger, att jag stulit av henne ett rött nystan och en sax, men det har jag ej gjort. —

Elin gick ned till stranden, där näten hängts upp till torkning och ekstocken nytjärad låg upp-, och nedvänd för att torka. Hon såg måsarnas vingar glimma i rymdens solljus över fjärdens blånande vidd och hörde vågornas skvalp mot strandstenarna. Hon såg allt det som hon otaliga gånger skådat i sin längtan därborta i det nya landet. Men den olikheten fann hon här, att allt i verkligheten var så mycket mindre och oansenligare, än hon mindes det. Vägen från stranden upp till gården var mycket kortare, än hon trott, och byggningen mindre och lägre. Det var heller alls inte så långt till hagen, som hon hade kommit i håg att det var, och skogen låg också mycket närmare och träden voro inte på långt när så stora och höga, som hon föreställt sig dem.

Mot kvällen, då tiden var inne att taga hem korna, följde Elin med Karin till skogen. Karin hade bara varit ett barn, när systern reste bort. Nu var hon en lång, gänglig flicka med ett smalt, blekt, lite fräknigt ansikte, ur vilket två stora, grå ögon blickade fram med ett uttryck liksomav undrande skygghet. Hon föreföll mycket blyg och Elin hade ännu inte hört henne säga många ord.

— Brukar du gå ensam till skogen efter korna, Karin? frågade hon.

— Nej, mest går mor med, men ibland händer det också att jag går ensam. Stjärnros är så led, att hon ofta löper långt bort och en timtals kan få leta efter henne, svarade Karin, som gick och tuggade på ett grässtrå.

Vägen ledde förbi källan, vars kristallklara vatten även den hetaste sommardag höll sig iskallt.

I kärrmyllan invid källan stod växtligheten yppig, ormbunkar, nästan manshöga och träd och buskar med frodig grönska, som glittrade och glänste, då aftonsolen sköt in sina sneda strålar bland lövverket. Men längre fram mot skogen blev marken karg och stenbunden, där växte mest barrträd och en och annan björk, och där funnos heller inga andra vägar, än de smala stigar, som korna trampat upp.

Det var allt välbekant för Elin, men en främling hade haft svårt att taga sig fram här och hade säkert funnit nejden ödslig och vild. Ibland kunde det hända att tallar, som knipit sig fast i bergsskrevorna, stupat och stjälpt omkull över vägen med rötterna i vädret liksom långa armar, vilka tycktes gripa efter den som djärvdes tränga sig förbi dem. Då vandrarens fot trädde på berggrund, kunde hällarna med sitt eko fördubbla ljudet så att det lät, som om någon följt efter.Där granarna växte, var det fuktigt och kyligt och deras yviga kvistar, som släpade ända ned mot marken, förde med sig dyster skymning. Men sedan i dälderna, där ljuset fick spela in, blev landskapet både ljust och leende och grönskan rik och omväxlande, där växte både ek och lind och om hösten bjöd hasseln på nötter.

Karin höjde då och då rösten till ett gällt kallelserop, men några kor varken sågos till eller hördes svara på locktonerna.

Plötsligt öppnade sig skogen och bakom trädstammarna sågo vandrerskorna en liten sjö blänka fram mellan branta och bergiga stränder. Dess vatten var så mörkt att det föreföll svart. — Djupträsk hade ingen botten, sade folket.

Från den motsatta stranden, där solen ännu lyste med gulröd glans över skogens grönska och över den grå strandbranten, förde vinden med sig pinglandet av Stjärnros’ skälla, och de stora, oviga röd-och-vita djuren sågos långsamt avbetande gräset röra sig fram och åter i sakta mak.

Då Karin ånyo gav till ett ljudligt rop, lyfte de lyssnande sina huvuden och efter en stunds begrundande satte de sig omsider sävligt i rörelse samt begynte med Stjärnros i spetsen tåga framåt stigen, som runtom träsket ledde

till stranden, därifrån kallelseropet ljöd.

— Nu kan vi sitta ned här och vänta en stund, föreslog Elin, i det hon satte sig på en sten. Hon visste av gammalt att kovandringen tog rundlig tid. .— Ja, svarade Karin och kastade sig ned i den mjuka mossan på berget — inte behöver vi gå längre, nu kommer de nog självmant hit. Och hon höjde åter rösten för att om möjligt påskynda marschen med ett rop.

Elin satt och såg ut över den välbekanta skogssjön.

— När jag ser Djupträsk här i aftonsolskenet, sade hon och slog sakta omkring sig med en grön björkkvist för att jaga bort de blodtörstiga myggorna — så minns jag ett ställe, som jag såg en gång, då jag var ute och reste med Mrs. Eliot.

Karin blickade upp med lysande ögon. Äntligen, äntligen skulle det komma, som hon hela dagen gått och väntat på! Nu kunde hon få höra något om den stora, underbara värld, till vilken hennes tankar i hemmets ensamhet ständigt sökte sig ut, heta av längtan och begär, som läsningen väckt till liv och som genom böckerna alltjämt underhölls och ökades hos henne. Hon brann av åstun-dan att höra systern tala om den drömda härligheten, men rädd för att Elin bara skulle skratta åt det hon sade eller göra narr av henne, hade hon inte haft mod att komma fram med några frågor. Nu var stunden inne.

— Var hon snäll? frågade flickan ivrigt.

— Vem? Mrs. Eliot?

Karin nickade jakande.

— Ja, det kan du lita på. Det finns inte mången lik henne.

— Hur kom du till henne?— Genom ett kommissionskontor. Då jag först kom till New-York, fick jag plats i ett hus, där jag inte alls trivdes. Herrskapet var nog bra... inte för att de pa något sätt visade, att de brydde sig om en, men mat och rum och allt sånt där var mycke bra hos dem och sin fritid rådde man också om. Men kokerskan var en riktig häxa och ställde jämt till förargelse, ingenting var henne i lag, vad man än sade eller gjorde, så blev det bara kiv och gräl utav. Därför kunde jag omöjligt stanna kvar där i huset och vände mig då till ett kontor. Jag hade redan lärt mig lite engelska och där fanns en plats, som de på kontoret trodde skulle passa mig bra. Visserligen måste jag då resa till Philadelphia, men vad gjorde det mig var jag var. Resan betalades av frun, som jag skulle till, och inte var jag så angelägen heller att stanna i New-York. Och dessutom kunde jag, ifall jag ett år blev kvar i tjänsten på samma ställe, få återresan betald.

— Var det då du kom till Mrs. Eliot?

— Ja, det var det. Mitt åliggande där blev att utföra fintvätt och strykning och hålla linneskåpet i ordning och se till att allt var helt och rent och fint. Hon var en rik dam, Mrs. Eliot, hennes hus stod i en vacker trädgård och hon bodde ensam i hela huset. Men om sommaren flyttade hon ut till sin vackra villa, och under den årstiden blev det mycket arbete för mig. Då kom hennes son med fru och tre små barn också till villan, eljest bodde de långt från Philadelphia i en annan stad. Medan

Vägvisare — 3de var hos Mrs. Eliot, måste jag bara jämt sta och tvätta och stryka och stärka, därför att de allihopa hela sommaren gick klädda i vitt frän topp till tå. Men jag trivdes i alla fall med mitt arbete, och på kvällarna hade jag alltid ledigt och kunde göra vad jag ville.

En dag hände det, att Mrs. Eliot kom in i strykrummet, där jag stod och arbetade. Jag var nyss kommen i tjänsten och hade egentligen inte talt med henne eller sett henne mer än den första dagen, då vi gjorde upp om lönevillkoren. Hon granskade vad jag hade strukit och sade nånting om den starka sommarhettan, som gjorde mitt arbete tungt och mödosamt. Jag tyckte hennes ord lät så vänliga och goda att jag glad såg upp från mitt arbete, men vart mycket häpen att då se henne stå och betrakta mig med de vackra ögonen fulla av tårar.

Då hon varsnade min häpenhet, omtalade hon med låg och stilla röst, att hon hade haft en enda dotter, som

plötsligt hade dött genom en olyckshändelse. Henne hade hon aldrig kunnat glömma, var hon gick eller stod, mindes hon alltid sin älskade dotter, sade hon.

Och nu tyckte hon att jag på något vis liknade dottern. Hon hade inte lagt märke till likheten, sade hon, men hennes son, som dagen förut hade kommit till villan och händelsevis sett mig, då jag bar in frukostkaffet — fastän det eljes inte hörde till mina åligganden—hade gjort henne uppmärksam på den, och nu tyckte hon sig ocksåsjälv se den. Det var håret och pannan och ögonen som liknade dotterns, påstod hon.

Medan hon sade det, strök hon med handen • sakta och vänligt över min kind och gick sedan hastigt bort. Men ifrån den dagen förstod jag, att hon ville mig väl.

Karin satt och hörde på med ögonen vitt uppspärrade av förvåning och nyfikenhet att få veta mera. Systerns berättelse var ju lika underbar och spännande som äventyren i böckerna.

— Hur gick det sen? frågade hon nästan andlös av iver.

— Ja, svarade Elin och log åt hennes iver — en vinter hände det sen, att Mrs. Eliot blev mycke sjuk. Sjukdomen var ett slaganfall, sade läkaren, och lång tid efteråt rörde hon sig med stor svårighet, hon blev egentligen aldrig mer riktigt så frisk som förut. När då sjuksköterskan måste vila sig eller fick gå ut, ville Mrs. Eliot alltid att jag i stället skulle sitta inne hos henne för att vara till hands, om det behövdes.

Sjukdomen hade också försvagat hennes syn, så att hon inte alltid orkade läsa själv. Då hon hörde, att jag hade lärt mig läsa engelska, fick jag försöka att läsa högt för henne. Det roade henne också att rätta mitt uttal, när det behövdes, tills hon slutligen påstod, att jag läste riktigt bra. Sedan bestämde hon, att någon annan måste anställas för tvätten och strykningen, men att jag som förut skulle övervaka linneskåpet och hålla det i ordning, sömnad och lagning kunde jag i allafall hinna med. Alla dagar, då vädret bara var vackert, måste jag åka ut med henne, läkaren hade föreskrivit, att hon var dag skulle fara ut och det var lätt gjort för henne, som ägde hästar och vagn.

Sommaren efter det hon blev sjuk, flyttade hon inte till sin villa, utan reste till ett sanatorium, och jag fick följa med. Där i närheten fanns en sjö, som jag tyckte liknade Djupträsk. Dit kom folk resande långa vägar ifrån bara för att se sjön, som alla fann så förunderligt vacker, i synnerhet beundrade de den på kvällen, då solen gick ned och kastade sitt skimmer över vattnet. Vacker var den väl, men inte tycker vi ju här att en sådan liten sjö är nånting mycke märkvärdigt, inte. Jag gick ofta på kvällarna till sjön, men det gjorde jag bara för att den liknade Djupträsk.

— Fanns det historier om den sjön också? fragade Karin.

— Vad slags historier?

— Jo, såna som berättas om Djupträsk. Minns du inte Gammel-Evas berättelser? fortfor Karin ivrigt. — Hon är död nu, Gammel-Eva, men hon säg en gång skogsjungfrun sitta på den stora stenen därnere under alarna och löga sig. Hon hade det fagraste ansikte man kan tänka sig, mjällvitt och silkesfint och håret hängde som gull kring axlarna. Men hon var bara vacker framtill, bakom var hon urholkad som ett degtråg. Hon kunde vända ögonen på både människor och kräk och narra dem att trampa på trollörten så att de blev liksom förgjorda och bara måste gå runtom ochalltid komma åter till det ställe, därifrån de hade gått ut. Men för att få den rätta synen igen, hjälpte ingenting annat än att tre gånger läsa Fadervår bakfram.

Flickan hade glömt sin blyghet för det sällsynta nöjet att ha en åhörare och fortsatte på samma ivriga vis:

— Det vet ingen, hur djupt Djupträsk är, sade Gammel-Eva. En karl hade en gång bundit en sten vid en lina och sänkt ner den från en båt mitt på träsket, men fastän linan löpte ut hel och hållen, så nådde den ändå aldrig ända ned till bottnen. Men snart därefter dog karlen, därför att han hade försökt utforska sjöråets hemligheter.

Det är farligt att ha nånting otalt med sjörået, sade Eva. En gång, då hon var barn och skulle driva hem korna från skogen, hade hon kommit hit till träsket och hade då sett sina kor beta nere vid stranden just på det farliga stället, där en kan sjunka ner i dyn så djupt att en aldrig mäktar komma upp igen. Hon började ropa och kalla dem vid

namn för att få dem bort därifrån, men medan hon stod och ropade, varsnade hon att det inte alls var hennes kor, utan främmande djur. Feta och glänsande var de, men hade så besynnerlig skapnad att Eva blev rädd och förstod, att det var sjöråets kor, som han hade drivit opp på stranden för att beta. Eva vart så förskräckt att hon sprang därifrån allt vad hon orkade, hon visste ju hur farligt det var att komma nära nånting, som sjörået rådde om. Sina egna kor fann hon slutligen på ettställe, där de aldrig eljes brukade vara. Men hon förstod naturligtvis att sjörået...

Karin, som satt i den mjuka mossan på berget, upphörde plötsligt att tala och föll framstupa. Hon kände något kallt och vått i nacken och gav till ett högt rop av förskräckelse. Kanske var det farligt bara att tala om sjörået!

Elin brast i skratt. Där stod Äppelgås bakom flickan och knuffade till henne med sin våta, ljusröda nos till en påminnelse om att det var tid att gå hem.

Långsåt den smala stigen, där solfläckarna hade blivit färre och blekare och skuggorna längre och mörkare, vandrade systrarna hemåt, drivande de stora, oviga djuren framför sig. Karin bröt en björkkvist och gav ibland med rapp och rop tillkänna att det inte nu gick an att stanna och sävligt rycka av grässtråna vid vägkanten, utan det gällde att raska på och komma hem i tid till mjölk-ningen.

Elin gick och smålog i tysthet åt Gammel-Evas historier och Karins fasta tro på dem. Själv hade hon redan som barn, då hon i skolan fått lära, att man inte borde tro på skrock och vidskepelse, brukat skratta åt Gammel-Eva och driva gäck med hennes många märkvärdiga upplevelser, om hon än ibland med en viss räddhåga tänkte på de okända, hemlighetsfulla makter, dem Eva tycktes stå på så god fot med och äga så ingående kännedom om. Elin hade aldrig känt någon längtan att tränga ned till de dunkla, outforskadekänslornas och aningarnas värld. Hennes kloka, utåtriktade tanke hade låtit henne finna sig bäst tillrätta i den värld, hon förmådde uppfatta med sina sunda fem sinnen, och där hon med käckt ungdomsmod och rask arbetshåg kunde sträva mot de mål livet uppställde för henne.

Medan hon framför sig på skogsstigen såg Karins långa, gängliga flickgestalt med det lilla huvudet, de smala, bara benen och de tunna armarna, som svängde lövruskan över korna, mindes hon, huru hon själv en gång på samma vis vandrat längs samma bruna stigar, i samma tysta skog, med samma bleka himmel över trädtopparna och samma försvinnande solstrimmor mellan stammarna ...

Men mitt i allt detta gamla och välbekanta smög sig över henne en känsla av främlingskap. Det föreföll, som om allt här hemma hade stått stilla, medan hon själv omotståndligt drivits långt, långt bort, ut i en värld, där allt levde, rörde och förändrade sig. Men om det var glädje eller sorg hon kände häröver, det visste hon inte själv.— Goddag härinne!

Hattniakerskan steg in genom dörren, ingen hade hört henne komma. Hon var så liten ocli tunn och rörde sig så flinkt och lätt att hon alltid kom som en överraskning.

— Jaså, Elin är hemma nu! Välkommen hem igen! får en väl säga.

Hon sköt tillbaka den vita duken, som under rodden blivit neddragen över pannan till skydd mot solen, och lät sin nyfiket granskande blick överfara Elin från huvud till fot. — Jag måste just komma och se på henne ett tag.

— Jaha, jaha, så ser Elin ut nu, fortfor hon med granskningen. — Lite magrare har hon blivit, ser jag, men jag har hört sägas, att mänskorna blir magra där i Amerika. Ja, ja, lång och ståtlig är hon liksom far sin, och nya, fina kläder har hon på sig.

Den lilla gumman med de snabba, livliga rörelserna och de nyfiket spejande ögonen i det torra, bruna ansiktet, som inom sitt nätverk av otaliga rynkor tycktes gömma ett outtömligt förråd av uttrycksfulla och lustiga miner, snurrade runtkring Elin, granskade och beskådade henne från alla sidor och tummade med kännarmin på tyget i hennes klänningskjol.

— Nu måste Lindströmskan sitta ned och dricka en kopp kaffe. — Madam Karlsson lyfte hövligt fram en stol och torkade hastigt med förklädssnibben ett tag över stolsitsen.

— Nå ja, det går lika fort att sitta som att stå, kom det muntra svaret, i det hattmakerskan satte sig. — Bäst att sitta för att inte ta bort fästmanslyckan för Bergöflickorna, tänker jag.

Elin frågade, hur det stod till hemma hos Lindströmskan, och fick med tack för efterfrågan veta, att de mådde bra nu, sedan det blivit sommarvarmt. Lindström hade visserligen i våras haft gikten svårt ihop med sig, men vad kunde väl gammalt folk annat vänta med åren än krämpor och besvär?

Elin hade hört sägas, att ende sonen gift sig. Där hade således kommit svärdotter i huset — hon mådde välan bra, hon med?

Gummans rörliga ansikte fick ett stramt och fientligt uttryck, och svaret på frågan kom som ett vinande piskrapp:

— Ska inte den må bra, som sitter i skuggan och smäller i sig vetebröd och bara ser på, hur en ann arbetar i brännande solsken eller skvalande regn?

Åhörarna skrattade. Hattmakerskan var känd för sin ovanliga färdighet att lägga orden väl och aldrig bli någon svaret skyldig. Man visste, att den nya svärdottern ansågs för lat och håglös ochatt hon inte hade varit mycket välkommen, då sonen förde henne i huset och det unga paret slog upp sina bopålar i Hattmakartorpets lilla farstukammare. Torpet, som fått sitt ståtliga namn med anledning av att en hattmakare en gång för många herrans år tillbaka hade seglat omkull och drunknat i sundet nedanför den lilla röda stugan, var gammalt och förfallet. Det var numera inte mycket bevänt med det eller med torparen själv, som också blivit gammal och skröplig, men den minnesvärda olyckshändelsen hade kastat en viss glans över stället och för all framtid skaffat dess invånare äran och fördelen av en ärvtlig titel.

— Ja, anmärkte Sandholmskan, som för en stund sedan infunnit sig, i likhet med hattmakerskan driven av nyfikenhet att se den hemkomna Bergödottern — det plär förhålla sig sålunda, att när en får svärdotter i huset, så måste en tömma skåp och byrålådor för att hennes saker ska kunna bäras in. Det blir också trångt vid spiseln, då två måste stå där och koka maten. Och brödkakorna måste trängas ihop på spetten i taket, då två har bakat. Ja, ja, så går det till här i världen!

— Hm... men till giftermålet strävar ändå alla här i livet, anmärkte hattmakerskan djupsinnigt, i det hon slog ut det brännheta kaffet på tefatet och försiktigt blåste därpå, innan hon drack det i små korta, kraftiga klunkar. — Och flickorna planterar myrten till brudkronan. Men hör ni flickor här! Kom ihåg det, flickor, att det bara är ett gott tecken, om myrtenbusken börjarvantrivas. Det betyder, att flickan ren är så gott som förlovad.

Minsann, tror jag inte att myrten här i huset står och tvinar och rakt vissnar bort, utbrast hon och vände sig med en av sina hastiga rörelser mot fönstret. — Sanna mina ord, det har nog sin betydelse för Elin. Där finns välan en fästman därborta i Amerika, kan jag tro?

Elin skrattade och skakade avvärjande på huvudet. Men gumman lät sig inte störa, utan fullföljde sin tankegång:

— Naturligtvis nekar hon, det gör en alltid i kärlekssaker. Men vad tjänar det till? Finns han inte därborta, så kommer han nog snart att finnas härhemma, tro mig!... Se så ja, vad var det jag sade! utropade hon triumferande, då i detsamma ett eldkol från spiseln sprakande föll ned på golvet. — Om ett kol faller ner,så betyder det, att friaren kommer till gården. Passa på bara, i rappet har ni dem här, inte bara en utan flera, det säger jag.

Sedan hattmakerskan sålunda slutgiltigt löst detta viktiga spörsmål, begynte hon utfråga Elin om ställningar och förhållanden i Amerika, om vilka hon hade bildat sig en mycket personlig uppfattning. Människorna därborta voro naturligtvis alldeles olika hemlandsfolket, antog hon, och även djuren hade antagligen annan skapnad och andra vanor än här hemma. Hennes livliga fantasi förledde henne till de djärvaste förmodanden och slutsatser, medan hon av sitt lynnes rörlighet och munterhet lockades till att samtidigt smått driva gäck bådemed sina egna frågor och Elins svar. Allt till åhörarnas stora förnöjelse. Det blev alltid skratt och skämt, där hattmakerskan var med.

Men plötsligt erinrade hon sig, att hon ännu hade mycket att göra hemma och hade setat kvar alltför länge. I samma minut tog hon avsked, sprang ned till stranden, sköt ut ekstocken och sågs med raska, länga årtag styra

kosan hem, där aftonsysslorna väntade och där hon ännu på kvällen måste hjälpa mannen med att lägga ut näten.

Under de närmaste veckorna landade flere än en ekstock vid Bergöstranden. Grannarna voro nyfikna att se den hemkomna dottern och att av henne få höra något om det stora, förunderliga landet i väster, dit sä mångens egen heta längtan stått, innan man fogat sig i det oundvikliga ödets krav och stannat hemma och sedan bara ibland mindes sin stora längtan såsom en övervunnen men kär ungdomsdårskap. Såhär sommartiden gick det lätt att komma till Bergö, men på vintern, innan isen riktigt lagt sig härute, eller den tiden på våren eller hösten, då den varken bar eller brast, hände det nog, att veckor och även månader förgingo, utan att någon främmande fot steg över Bergöfolkets tröskel. Ty ön låg långt ute i skärgården och på sidan om de farvatten, där folk mest färdades fram och åter.

Elin tog fram den lilla handsymaskinen, som hon fört med från Amerika. Och sedan fingo modern och systern på söndagarna ståta i nya helgdags-kjolar och på vardagarna binda nya förkläden försig. — Det var mycket förnöjligt, tyckte madam Karlsson.

En dag, då Elin satt ensam i stugan och sydde, trädde en främmande in. Främlingen var ung och ståtlig till växten och såg ut som en herreman. Han frågade efter husbonden och lians tal var hövligt, men orden liksom jagade varann över läpparna och hans blickar flögo misstänksamt spejande kring rummet.

• Fadern var borta i kärret och dikade, svarade Elin. Men i det hon bad främlingen sitta ned, erbjöd hon sig att gå med budet att hit hade kommit nagon, som frågade efter honom.

Medan hon gick, undrade hon vad fadern skulle säga om budskapet. Ty hon visste av gammalt, att han brukade bli ond, ifall man störde honom, då han höll på med något arbete.

Men det märkvärdiga inträffade, att fadern, sasnart hon framfört sitt ärende, strax ställde bort hacka och spade, hastigt drog jackan på sig och skyndade hem.

Då Elin, som långsammare följt efter, kom in i stugan, såg hon att fadern klädde sig såsom han brukade för att bege sig ut på långfärd, och att främlingen stod redo att gå med en väska i handen.

Men innan de begavo sig av, erinrade fadern sig att den främmande kunde vara hungrig. Och då i detsamma modern, som varit ute och letat efter äggen, dem de illfundiga hönorna begynt gömma undan i busksnåren bland nässlor och annat ogräs,kom in tillbaka, yttrade han med låg röst till henne något, som Elin inte kunde höra. Men hon såg, att modern strax därefter i stor hast ställde fram på bordet bröd och smör och mjölk och även kokade några av de färska äggen.

Sedan lade hon också skyndsamt ned mat i en korg och bad Elin bära den till stranden, dit fadern hade gått för att göra båten i ordning. Men främlingen tycktes knappt gett sig tid till att äta, ty innan Elin ännu hunnit till stranden med korgen, kom han nedspringande efter henne och hoppade vigt och lätt i Karlssons båt, medan han muntert svängde mössan till farväl. Ekstocken, som han rott dit med, finge bli kvar på Bergö — till en annan gång — ropade han skrattande till Elin, som stod och såg hur båten, styrd av faderns starka, säkra hand, med spända segel hastigt gled bort för den jämna sommarvinden, tills den snart kunde skönjas endast som en liten vit fläck på den blånande milsvida fjärden.

Då hon kom tillbaka in i stugan, där modern gick och ställde undan den överblivna maten, undrade hon, vem främlingen varit och i vad ärende han kommit dit.

Modern såg ut att ogärna svara på frågan, men sade sedan efter litet betänkande, att han var en av dem som de ryska gendarmerna efterspanade och som måste söka sig ut ur landet för att inte bli fasttagna och inspärrade i de ryska fängelserna. Far hade nog hjälpt flere än en sådan flykting att undkomma genom att han följt dem ett styckepå vägen. Men man fick inte tala därom ... den som färdades med bât, lämnade ju aldrig spär efter sig.

Och med harmsen röst tilläde modern, att ryssarna nu för tiden foro fram i skärgården rakt som om de hade ansett sig för herrar i landet. De fiskade med dynamit och sköto både sjöfågel och annat vilt på olovlig tid. Fadern, som alltid hade varit så mån om att skydda fåglarnas bon och freda alla djur, måste nu bara se på luir de

rakt utrotades, utan att han kunde göra något för att hindra det. Ibland då han talade om ryssarnas framfart, vart han så vred, att modern blev riktigt rädd för att han någon gång skulle sätta sig till motvärn och sedan fängslas eller kanske skjutas av dem. Han kände sig liksom kollrig i huvudet bara av att se en ryss, brukade han ibland säga.

Medan Elin hörde modern tala härom,'erinrade hon sig, att hon själv som barn ibland hade hjälpt till med att bära upp från båten hemlighetsfulla säckar och lådor, som fadern fört med sig, då han återvänt från någon av sina långfärder. De hade innehållit skrifter och tidningar, som trycktes i Sverige och förbi den ryska censuren på många vägar insmugglades i landet. Det hade alltid varit bråttom med omlastningen, som måste ske i största hast, och sedan bortfördes alltsammans hastigt igen av unga herrar, som kommo, ingen visste varifrån, och åter foro, utan att man visste vart.

Nu under krigsåren, fortfor modern, hade det ibland hänt, att unga män, som varit på väg tillTyskland, hade kommit ut till Bergö, då andra vägar blivit stängda för dem genom att de ryska spionerna fått spaning på Tysklandsfararna. Men så långt ute i skärgården, som Bergö låg, och så på sidan om de farvatten, där folk mest färdades, behövde de ju inte frukta för att här infångas av ryssarna.

— Och far hjälper dem alltid, tilläde modern med ett tonfall, som uttryckte gillande. — Han följer med dem långa vägar, om vintern på skidor eller skridsko och eljes vid öppet vatten seglande eller roende, hur det faller sig. Ingen känner ju såsom han alla smyghål och gömställen i hela skärgården, han vet precis var en kan hålla sig dold och vara i säkerhet, ifall det blir fara på färde. Och själv har han varit så förunderligt belåten med den här rörelsen, fast det kan ändå vem som helst föi*stå, att såna här färder inte är barnlek, utan kan vara mödosamma för en gammal karl som han är. Men han bara kommer och far rakt som förr i unga år. Och en gång påstod han, att han så säkert ville resa till Tyskland, han med, om han bara vore tjugu år yngre, för att få slåss med ryssen och en gång i världen ge honom riktigt duktigt på ryggbastet, sade han.

Då Elin, som varit så länge borta i främmande land, inte riktigt begrep sammanhanget mellan Tysklandsfararna och finländarnas kamp mot det ryska våldet, upplyste modern henne om att unga män från olika delar av landet redan länge i hemlighet begivit sig till Tyskland, där de skulle lärasig krigaryrket och sedan komma hem och jaga bort ryssen ur landet.

Hon omtalade det hastigt, liksom motvilligt och med låg röst. Far hade strängt förbjudit dem att nånsin tala härom, det var en stor, stor hemlighet, hade han sagt, som bara viskades om man och man emellan. Men sedan Elin i dag råkat få se den unge mannen, som var på väg till Tyskland, kunde hon ju få veta alltsammans, tyckte modern.

Elin såg misstrogen ut och skakade tvivlande på huvudet. — Hur skulle någon kunna jaga bort ryssarna? Vem kunde rå på dem, som voro så många?

Men modern svarade fast och bestämt, att Han därovan, som makten hade, väl också förmådde det. Och hon för sin del trodde så säkert, att han stod på tyskarnas sida mot ryssen.

Karin, som borta vid spiseln torkade diskar, instämde: — Doktorn trodde också att tyskarna skulle segra i kriget.

— Doktorn — vilken doktor? frågade Elin.

— Magister Widing — han är doktor nu.

— Jaså, han. När har du träffat honom?

— Han har ibland om somrarna bott hos Alö-fiskaren, och en gång fick jag låna böcker av honom.

— Tror du att han förstår allt? gycklade Elin.

— Visst tror jag, att han vet och förstår mycke, svarade flickan djupt allvarlig.

Sedan talades det icke mer om Tysklands-fararna.

Vägvisare — IDe nya kläder Elin sytt åt modern och systern, väckte stort uppseende. Grannkvinnorna, som kommo på besök, synade och granskade dem från alla sidor och upphörde icke att beundra den skickliga sömmerskans makalösa förmåga. Och medan de sutto i stugan på Bergö och drucko kaffe och beskådade de fina plaggen, upptändes hos flere än en av dem ett häftigt begär efter lika nymodiga kjolar. Och det hände verkligen, att Elin lät beveka sig och tog emot syarbete av en eller annan gammal bekant, som hövligt kom och bad henne därom. Det skedde för gammal vänskaps skull — hette det — och den som sålunda fick sin åstundan uppfylld, kände det också som en stor förmån. Ty man visste ju, att Bergö-Elin var en rik arvtagerska, som inte behövde sy för pengar, och det sakförhållandet ökade i hög grad värdet av hennes arbete och gjorde det ännu mer eftersträvansvärt.

Symaskinen surrar....... Och medan den för

arbetet fram, lämnande efter sig långa sömmar av oräkneliga, nästan osynliga styng, tillstädjer den tankarnas rörliga, rastlösa skara att driva sitt fria, oberäkneliga, gycklande spel i sömmerskans sinne. De forma sig till önskningar, de tätna till begär, de tumla om som hugskott och låta åtrå tändas, minnet lånar dem glans och längtan färgar allting starkare och fagrare, än verkligheten varit eller nånsin kan bliva...Symaskinen surrar.......

Ofta sitter Elin ensam i stugan och syr, medan de andra arbeta ute. Hon har inte kunnat undgå att se, att fadern nu bemöter henne annorlundaän förr. Han talar vänligt ined henne och kan också höra på, ifall hon säger sin tanke om något. Förut brydde han sig föga om att fästa avseende vid kvinnotankar, och motsägelser klippte han av genom att slå handen i bordet och befalla kvinnfolket att tiga.

Som barn hade hon mest va ¡it rädd för honom och gömt sig undan, då han var vid sitt onda lynne. Men senare som vuxen hade hon ibland brusat upp, hon med, och givit häftiga svar. Och då hade det blivit träta och kiv med ord, som föllo hårda och vassa, tills modern trädde emellan. Ty modern visste så säkert, att oenigheten härledde sig därav att faderns och Elins lynnen alltför mycket liknade varandra. Sedan då Elin borta i främmande land låtit tankarna gå till hemmet, hade det alltid varit modern hon mindes och saknade. Men tillika hade hon även litet ringaktande tänkt på moderns alltför fridsamma sinnelag, som lät henne hålla till godo med snäsor och kält, också då hon hade rätt och fadern orätt.

Inne i stugan hade modern mest alltid varit tyst och allvarsam. Men så snart hon kom ut i skogen, blev hon liksom en annan människa. Ofta hade barnen fått följa med henne till skogen för att binda kvastar och vispar eller plocka sommarens söta hallon och höstens röda lingon. Då hade hon varit munter och pratsam och hade sjungit visor för barnen och lärt dem många roliga ordstäv och gåtor.

Men i smultrontiden gick modern alltid så bittidatill skogen att alla andra ännu sovo. Och när de vaknade, var hon redan hemma igen med korgen full av stora, mogna, röda smultron, sådana ingen annan än hon nånsin kunde finna. Men frågade man henne, var hon plockat dem, log hon bara och svarade: i skogen. Det var något hemlighetsfullt med mors smultronplockning, hade barnen alltid tyckt.

Ibland då fadern var vid gott lynne, hade han brukat skämta med moderns smultronplockning. En vacker dag kunde skogsrået fara av med hela mor, påstod han, ifall hon gick så bittida i skogen. Men sådant tal hade mor inte tyckt om. Det fanns saker, som man inte fick skämta med, trodde hon, ty det kunde gå illa för den som gjorde det. Även då barnen hade kommit hem från skolan, där de fått lära sig, att varken skogsrået eller huldran eller näcken fanns till i verkligheten, hade modern bara skakat på huvudet, när de sade det, och fastän hon ingenting svarade, hade de ändå av uttrycket i hennes ansikte kunnat se, att hon i alla fall behöll sin tro för sig.

De raraste smultronen, som voro mörkröda av sötma och mognad, förde modern alltid till en fru, som bodde på en holme i en vit sommarvilla. Frun hade fordom hållit söndagsskola för folket ute på öarna och av henne hade modern, som i barndomen aldrig fått gå i skola, lärt sig både skriva och räkna. Ibland hade också barnen fått följa med modern till Vita Villan. Elin mindes, huru frun då plägat säga, att maken till smultronhade hon aldrig sett. Men frågade hon, var sådana makalösa bär plockades, svarade modern åter bara småleende: i skogen. Det hade alltid förblivit något hemlighetsfullt med moderns bärplockning, något som barnen aldrig kunnat utgrunda.

Medan Elin var i Amerika, hade modern haft så stor glädje och tröst av skrivkunnigheten, försäkrade hon, att hon fortfarande var sommar till tack därför rodde över till frun med sina bär. Också sådana år, då vårfrosten knipit bort smultronblommen och inga bär funnos på andra ställen, kom hon ändå alltid till Vita Villan med smultron från Bergöskogen......

Symaskinen surrar...... Dagarna skrida fram,

den ena fullkomligt lik den andra. Elin börjar finna dem allt längre och enformigare. Liksom förr, då hon kom hem från skolan, där hon glidit bort från den hemlighetsfulla värld, i vilken modern kände sig hemmastad, ha åren i Amerika gjort henne främmande för livet i det gamla hemmet — där ingenting händer, där allt står stilla.Madam Karlsson undrade, vem manspersonen kunde vara, som halvspringande kom upp från stranden. Då han kom närmare, utbrast hon:

— Är det inte han, Strömmen? Fjäskar och springer han inte som vanligt?... Och ja minsann, tror jag inte att karlen har med sig korgen, som du gav honom, innan du reste till Amerika, tilläde hon med en skälmsk blick över till Elin.

Dottern, som stod och strök, såg ut genom fönstret och båda logo.

Men när Ström öppnade dörren, bugade, skrapade med foten och med en belevad armrörelse tog av sig mössan och hälsade, blev han hövligt ombedd att stiga in och sitta ned.

Han var ute i ett ärende för häradshövdingens räkning, sade han, och tittade i förbifarten in till Bergö för att höra, om Karlsson hade flundror att sälja. Häradshövdingen åt gärna fisk. Han ville ha mycken mat och god mat, och stekta flundror var riktigt hans livrätt. Men så långt inomskärs som i vikarna kring Ekudden fanns förstås inga flundror, och därför ville Ström passa på att köpa flundror, då han färdades hitåt. Läck-rare flundror än Bergöarnas fick man ingenstans i hela skärgården, brukade häradshövdingen alltid säga. Och han brukade också berömma Ström för hans påpasslighet och förtänksamhet.

— Ja, och dessutom vill jag också få hälsa Elin välkommen hem, fortfor Ström med yttermera en storartad bugning, i det han gick fram till Elin, som för ett ögonblick ställde bort strykjärnet och skakade hans framräckta hand. — Jag hörde nyss av Gunnar, att Elin väntades hem.

— Lika trägen och skicklig nu som förr, anmärkte han och efterkom inbjudningen att sitta ned, medan hans blickar beundrande följde den kraftiga handens snabba och vana rörelser, då den lät det blåskimrande strykjärnet glida fram över de vita plaggen. — Elin har inte glömt arbetstagen därborta i Amerika, kan jag se.

— Det gick väl inte an att glömma arbetet, som en måste förtjäna sitt bröd med, svarade hon och stänkte med en visp vatten på kjolen, som hon trädde över strykbrädet. Det föreföll nästan, som om hon avsiktligt låtit några droppar stänka ut mot Ström, ehuru hon hövligt bad om ursäkt, då hon såg honom torka vattendropparna av rockärmen.

— Bevars väl! Ingen fara med den saken! Betyder rakt ingenting, försäkrade han artigt. — Ja, ja, arbetet är det som adlar människan, det är visst och sant, det. Någon annan adel behövs inte. Bort med all adel! I Amerika finns heller ingen adel.— Men där ska finnas olikt rika människor i alla fall, inföll madam Karlsson. — Efter vad Elin har berättat, kan jag förstå, att folk där är mycke rikare än här hos oss. Där ska finnas både miljonärer och mil.. mil...

— Miljardärer, ifyllde dottern.

— Jaha, ja, ja, så var det du sade, att de kallades, som ägde många miljoner. Bevare oss väl, så mycke pengar det ska vara!

— Bort med alla miljonärer och miljardärer och kapitalister och blodsugare! skrek Ström och slog häftigt ut med armarna, som om han med ett enda tag hade kunnat sopa undan allt, som stod i vägen för framtidens drömda lyckorike. — När allt blir som det ska vara här i världen, så får ingen äga mer än den andra, inte så mycke som en

knappnål mer får nån mänska ha. Och när den stora räkenskapens dag kommer, då får vi se på annat. Då gäller det för miljonärerna och roffarna att klara sig utan sina trinda penningpungar och späckade plånböcker.

— Och när kommer den dagen? frågade Elin gäckande.

— Kanske kommer den förr än någon anar, svarade han med hemlighetsfull och viktig min, i det han strök upp den svarta luggen, som vid hans livliga rörelser alltjämt föll ned över pannan. De gulbruna ögonen drogo ihop sig till två glimmande springor och de rörliga anletsdragen fingo ett uttryck av strålande segervisshet.

— Är det meningen, att alla då ska ge ifrånsig allt vad de äger och har? frågade madam Karlsson.

— Jaha, ja visst ska de göra det, men naturligtvis bara de rika, inte småfolket. Vi får naturligtvis bara mer, vi, då kapitalisterna tvingas att ge tillbaka allt vad de har rövat och roffat av det förtryckta och lidande folket. Då går det inte mera an att sätta sin fot på våra nackar och pina den sista bloddroppen ur våra utsvultna tarmar.

— Inte tycker jag, att han ser utsvulten eller utpinad ut, anmärkte Elin med en försmädlig blick på Ströms välfödda och välklädda gestalt.

— Jovisst, svarade mannen och slog åter häftigt ut med armen — principiellt är jag det. Principiellt hör jag till de ringa och lidande och förtryckta i samhället. Det är visst och sant. Och det är principerna, som man framför allt måste hålla fast vid. Principiellt kan mångt och mycket visa sig annorlunda, än då man bara ytligt ser på det... Om vi inte strängt håller fast vid principerna, så kommer vi ingen vart i vår kamp, tilläde han med viktig och djupsinnig min.

— Det talas så inycke om kamp nu för tiden, inföll madam Karlsson. — Hur ska den kampen riktigt försiggå? Och när ska den börja? Och vilka ska kämpa?

— Arbetarna naturligtvis, vi arbetare, som alla samlar oss och står som en man emot förtryckarna och blodsugarna, svarade Ström i undervisande ton, välvilligt överseende med denna kvinnliga okunnighet och efterblivenhet. — Det förhåller signämligen så — fortfor han — att arbetet är källan till all rikedom och allt framåtskridande och alla uppfinningar och all civilisation. Det allmänna produktiva arbetet kan möjliggöras bara genom att hela arbetsprodukten tillhör samhället i dess helhet, med lika rätt åt var och en efter hans förnuftsenliga behov. Var och en ska vara tvungen att arbeta.

Orden uttalades, som om han hade läst upp dem ur en bok.

— Men om nu inte alla vill arbeta, invände Elin. — Hur går det då? Det finns många lata i världen också. Vem kan tvinga den lata att arbeta? Och aldrig i livet arbetar han lika fort och bra som den flitiga och skickliga. Och inte kan man just kalla människorna här hemma flitiga och kunniga, inte. Se bara på dem, när de sätter sig i rörelse. Hur trögt går det inte? Och hur ofta står de inte med armarna i kors och vilar sig? Vad är det för arbetstag? Om en i Amerika ...

— Nå, inte är det nu värt att jämföra oss här med amerikafolket, avbröt Ström mycket belåten med den vändning samtalet tycktes taga. — Men eljes vore det nog roligt, om Elin ville tala lite om huru det riktigast går till därborta i det stora landet i väster, frihetens och jämlikhetens rike på jorden.

Ström lutade huvudet känslofullt på sned, i det han riktade sina gulbruna ögons smäktande blick mot den ståtliga kvinnan med de kraftfulla bara armarna och det vackra huvudet, vars glän-sande tjocka, mörka hårfläta låg virad kring hjässan likt en krona.

— Det var väl ett rikt och förnämt hus, som Elin var i? fortfor han för att locka fram de önskade upplysningarna.

— Det var det visst... Men det får ju inte finnas rika och förnäma människor, inte, gäckades hon.

— Se så, skoja nu inte! Elin, som är så klok, förstår nog att det gäller i framtiden. Jag tycker verkligen, att det riktigt syns på Elin, att hon har varit ute i stora världen bland fint folk. Jag tycker att där är nånting ... hur ska jag säga ... nånting nytt och betydande hos henne ... ja, nånting riktigt förnämt, kom det med eftertryck.

Elin brast ut i skratt, och madam Karlsson sade:—Tror jag inte att Strömmen rakt sitter här och smickrar henne.

— Inte smickrar den som säger så som sanningen är, avvärjde Ström belevat.—Men tala nu lite om förhållandena i Amerika. Jag har hört sägas, att Elin var i tjänst hos en rik fru, och att hon hade det riktigt bra där, och att hon slutligen blev nästan som barn i huset, och att hon fick ärva, då frun dog, och att...

— Nå, efter han ren tycks veta allting, så bedöver ju inte jag tala om det, svarade Elin med retsamt lugn, i det hon tog ett nytt hett järn från hällen och begynte stryka och pressa plaggen på ett sätt, som nästan föreföll utmanande.

Karin, som satt med katten i knäet och tystr.o

hört på samtalet, utbrast plötsligt: — Men det ska ju vara orätt att ärva, har jag förut en gång hört Strömmen säga, och detsamma sade också doktorn en gång.

— Det begriper inte hon, lilla näbbgädda! snäste Ström, gränslöst förbittrad över detta oväntade avbrott, som plötsligt förstörde alla de lovande utsikter han hade att äntligen nå fram till det han önskade veta om amerikaarvet. Hans ögon gnistrade av förargelse och handen kliade av begär att slå till den där bleknosiga, smala flickungen, som alltid retade honom obeskrivligt, då hon blandade sig i samtalet och kom fram med sina dumma funderingar. Hennes invändning skulle nu leda det i annan riktning i samma ögonblick han tyckte sig finna Elin mindre obenägen att svara på hans frågor och hon kanske till och med hade låtit beveka sig att tala om arvet.

Alla Ströms förhoppningar att ånyo föra samtalet i rätt fåra och omsider få höra något av det han åstundade, grusades genom att Karlsson kom in i stugan.

Han frågade med försmädlig min, vad nytt Ström kunde berätta, han, som färdades ute i stora världen bland herremännen. Men Ström var på sin vakt. Han visste, att det inte lönade sig att resonera med Bergöaren; så enveten och halsstarrig som han var, blev det aldrig annat än kiv och motsägelser, ifall man inlät sig i samspråk med honom. 1 sällskap med fadern följde Gunnar, och Ström visste också, att med honom var det likalitet värt att byta ord. Gunnars tröga tanke mäktade ändå inte fatta den nya tidens stora och märkvärdiga strävanden, han begrep aldrig, att en sak kunde ses från olika sidor och att det var klokt att inte bara stå och stirra i en riktning. Det retsammaste med Karlssönerna var likvisst deras självsäkerhet. Ty hur inskränkta och efterblivna de än voro, satte de ändå näsan i vädret och inbillade sig, att de förstodo allting bättre än andra.

Oaktat sin förbittring över att han denna gång icke hunnit närmare sitt mål, var Ström dock för klok att på något sätt visa sitt missnöje eller att inlåta sig i ordstrid med Elins far och bror. Han steg hövligt upp och hälsade och frågade, om Bergöaren hade flundror att sälja.

Karlsson bad honom följa med ner till stranden för att se efter, vad som fanns i sumpen. Han sade därför farväl för denna gång, men underlät inte att till avsked så kraftigt och eldigt trycka Elins hand, att hon drog undan den med ett utrop av förargelse, som dock icke hördes av Ström, emedan han redan hunnit ut i farstun.

Gunnar, som stod vid fönstret och såg efter honom, vände sig skrattande till systern.

— Där dansar han. Nu har du honom på kroken, Elin. »Gammal kärlek rostar inte», sägs det. Men nog är den karlen full-i-fan, säger jag.

— Ja, du har alltid stått emot Strömmen, anmärkte modern. — Ren som små pojkar kivades och slogs ni alltid, bara ni såg varann.— Jag kan inte lida folk, som ställer sig in och pratar och krumbuktar sig, utan att man ändå riktigt vet, vad de innerst menar och tänker. När Strömmen talar med herrarna på Ekudden, har han precis samma åsikter som de. Han har blivit van vid att de talar och resonerar med honom som med en jämlike. Och det har gjort honom så inbilsk och uppblåst att han kan spricka av högfärd och att han tror sig förstå allt och veta allt. Men hör på honom, när han talar i föreningen. Då blir det annat ljud i skällan. Herrarna borde gå dit och höra, hur det då låter. Men det är det besynnerliga med herrarna, att de inte tar bättre reda på vad den karlen går och gäller för. De ser bara på sitt sätt och åt ett håll, de också. Men vad Elin anbelangar, inte mer än hon räcker fram lill-fingret, så far Strömmen av med hela handen.

Systern skrattade, tog ett nytt hett järn och fortsatte med strykningen.

Hon visade heller inte stor förvåning, då Gunnar efter en stund kom fram med ärendet, som den dagen hade fört honom till Bergö.

Han ämnade bygga sig en egen stuga därborta på svärfaderns mark, sade han. Egentligen hade han inte ännu tänkt börja därmed, utan hade velat bida ännu en tid, emedan allt hade blivit så gruvligt dyrt. Men hustrun var så ivrig med byggnads-planerna att hon inte gav sig någon levande ro, innan arbetet kom i gång. Dag och natt höll hon bara på med att han måste fara till Bergö och be Elin låna några hundra mark till bygg-oa

nadsföretaget. Själv hade han nog en summa pengar, som han sparat ihop och satt in i banken för att en gång kunna bygga det egna hemmet. Men de pengarna förslogo inte nu, och därför bad han Elin fylla i det som fattades. Räntan skulle han betala punktligt och ordentligt, det var han karl att lova och karl att hålla också.

Då brodern åter om en stund rodde hem, hade Elin lovat honom pengarna till stugbygget.

På morgonen kom madam Karlsson in i stugan, röd i ansiktet av förargelse.

Nu hade det skett... Och vad som vållat olyckan, kunde en också förstå.

Elin såg förvånad upp från sitt arbete. Det var så ovanligt att se den stillsamma modern så häftig.

— Men vad annat kan en heller vänta att det ska bli, när hon kommer och spänner ögonen i kräket? fortfor madam Karlsson upprörd. — Kunde jag inte tro att det betydde olycka, då hon kom hit i går!

Vad hade då hänt?

Kalven var sjuk. Den vackra, duktiga, snövita kalven Rosenlilja, som hade varit madam Karlssons ögonfägnad från den stund det lilla djuret kom till världen, och som sedan alltjämt varit föremål för hennes oavlåtliga omsorger och ömmaste omtanke, den var sjuk och måste kanske dö.

På morgonen, då matmodern kom ned till kalv-kätten, stod det lilla kräket där med hängandehuvud och kroppen drypande våt, täckt liksom av vitt skum. Den glada, livliga kalven, som eljes brukade hoppa och göra de lustigaste krumsprång, då matmodern kom och släppte ut den i hagen, rörde sig nu inte ur fläcken och såg inte ens åt maten, som bjöds den. Att kalven var mycket sjuk, kunde vem som helst begripa. Och vad som var åt den, blev också uppenbarat för en som förstod, hur sådant plägade försiggå. Onda ögon hade kastat avundsamma blickar på det vackra lilla djuret, och nu visade sig vad de mäktat åstadkomma. Vems de ondskefulla ögonen voro, hade heller inte kunnat förbli någon hemlighet för madam Karlsson. Englundskan hade ju varit på Bergö dagen förut. Och fanns det väl en avundsammare människa på jorden än Englundskan? Då hon for hem, tog hon vägen ned till stranden genom kalvhagen. Och därmed var ju hela sammanhanget med sjukdomen klarlagt.

Madam Karlsson begynte hastigt plocka fram påsar och flaskor ur hörnskåpet. Det blev många slags läkemedel, som måste blandas väl. Och medan hon stod och ivrigt vispade ihop den hälsobringande blandningen, rörde sig hennes läppar sakta, som om de framviskat hemlighetsfulla ord. Hjälpte inte det läkemedel hon på detta vis tillredde, så ledde sjukdomen säkert till döden. Men intill det sista ville hon nog av alla krafter strida emot och hindra Englundskan att få den fröjden.

Elin såg genom fönstret, hur hon hastade ned till fållan med krukan i handen. — Modern varallt bra barnslig, tänkte hon, i det hon med en viss överseende medömkan drog på munnen åt moderns funderingar. Hur kunde någon på allvar sätta tro till en sådan sjukdomsorsak?

Hennes tankar gingo tillbaka till de kloka, klara och ofta spefulla omdömen hon hört Mrs. Eliot yttra, såsnart det blivit fråga om vidskepelse och övertro. Där hade kommit och gått många slags människor i Mrs. Eliots präktiga, rika, gästfria hem, och då Elin passat upp vid bordet eller senare då hon suttit inne i Mrs. Eliots sjukrum, hade hon lyssnat till samtalen, som förts mellan den fint bildade damen och hennes kunskapsrika gäster. Åtskilligt av det de talade om, hade hon naturligtvis icke kunnat förstå, men den tysta lyssnerskan hade sålunda dock småningom kommit att som sina omfatta många av sin matmors åsikter och begynt tillämpa dem i livet lika

omedvetet, som hon i sätt och uppträdande och till och med i röstens tonfall tillegnat sig något, som påminde om Mrs. Eliots sätt och tal, och som dennas vänner ibland med ett småleende lade märke till hos den unga tjänarinnan.

Elin började åter sy, men plötsligt brast syma-skinsnålen. Det hände eljes mycket sällan att hon bröt av en nål. Förargligt var det, men orsaken var naturligtvis brådskan med arbetet, som måste göras färdigt till följande dag.

Efter en stund kom modern in med belåten uppsyn. — Kalven var gudskelov på bättrings-vägen. Sedan läkemedlet blivit hällt i den, hade

Vägvisare — 5den plötsligt kvicknat till och även druckit själv ett tag. Det hade haft god verkan och faran kunde nu anses överstånden för denna gång, trodde hon.

— Usch då! Nu gick Elins nål åter av.—Två nålar på en dag! Kunde någon begripa, hur det gick till? Men tyget var så hårt och styvt nuförtiden att det inte var lätt att sy, och kanske hade maskinen också fått fel på resan ...

Modern kom fram och granskade det halvfärdiga arbetet. — Är det Lundgrenskans kjol du syr?

Då Elin jakade, fortfor hon:

— Nå, då kan en förstå, att nålen brister. Om det är en snäll mänska en syr åt, så går arbetet fort och lätt, men är hon illasinnad och elak, så kan hennes ondska vålla mycke förtret. Det såg jag ofta den tiden min syster sydde åt främmande. Arbete, som snälla och vänliga människor kom med, gick som en dans, rakt som att bara blåsa ihop det. Men om arbetsgivaren var ogin och elak, så gick allt bakvänt. Maskinen förde inte fram tyget, eller den slog jämt knut på tråden, eller också brast nålen. Det blev bara förtretligheter hela tiden. Sömmerskan kunde bjuda till hur mycke hon ville, det gick ändå inte.

Elin började skratta. Det allvarligt trohjärtade uttrycket i moderns ansikte byttes i förlägenhet — hon hade lätt för att bli förlägen, men det syntes att hon i alla fall inte övergav sin åsikt. Hon sade intet, utan började ur förklädet plocka fram några nyvärpta ägg, dem hon tagit på vägen upp från fållan genom att överlista den stora vita hönanoch upptäcka dennas olovligt inrättade och illistigt och försåtligt bland nässlor och bråte gömda bo under den stora häggens grenar, som bredde ut sig åt alla håll och gav utmärkt skydd åt alla kryphål.

Sedan hon räknat äggen och omsorgsfullt lagt ned dem i en korg, vände hon sig till Elin:

— Jag menar att du och Karin på eftermiddagen kunde ta ekstocken och ro med de här äggen till frun på Solstrand. Eljes hade jag nog tänkt fara själv som vanligt, men var jag inte ren i morse så styv i ryggen att jag knappt mäktade komma upp ur sängen. Och värre har det bara blivit efter all förskräckelse med kalven.Redan pä långt håll kunde den som kom roende ute på fjärden, varsna Vita Villan, lysande i solskenet på strandsluttningen mot söder med en mörk, taggig skogsrand bakom. Ingen kunde minnas Vita Villan annorlunda än i solsken — solsken ute och solsken inne. I den stora, ljusa salen med de vitmålade möblerna lyste solen in över krukväxternas grönska på fönsterbrädet, över golvets vita furuplankor och över husets härskarinna, som satt i sin stora, vita länstol. Ingen kunde heller minnas henne annorlunda än med ett ljust uttryck över de vackra, blida anletsdragen.

Sedan Bergöflickorna landat och omtänksamt dragit upp ekstocken i skydd av de stora stenarna i vattenbrynet, gingo de upp till byggningen. I trädgården träffade de Sofi, som låg framstupa i grönsakslandet och ränsade.

Med handen skuggande över ögonen blickade hon misstroget upp mot de kommande och besvarade på sitt buttra vis deras hälsning jämte frågan om fru Bengtson var hemma.

Naturligtvis var frun hemma. Var skulle hon vara om inte hemma — hon som numera bara satt i sin stora stol.Men dä Sofi upptäckte äggen i korgen, som Elin bar på armen, gick en ljusning över hennes gamla, vresiga ansikte.

Granskande och litet tveksam betraktade hon Elin ett ögonblick och utbrast häpen:

— Å — å kors! Är det inte Bergö-Elin? Jag

känner knappt igen henne — fast om en riktigt ser efter, så finns där ändå något av det gamla utseendet kvar hos henne ännu, tycker jag......... Nå,

Elin stannar väl hemma nu och far inte mera omkring bland hedningar och annat fasligt folk, som krigar och slår ihjäl varann och sänker fartygen i havsens djup med mänskor och allt?

Utan att ge akt på den tillfrågades avvisande tystnad, vände sig Sofi åter mot äggkorgen. Hon ansåg sig redan ha egnat Bergödotterns hemkomst tillbörlig uppmärksamhet och gav luft åt sin stora fägnad över korgens innehåll.

— Det är verkligen väl, att ni kommer hit med era ägg. Nu i krigstiden blir här bara mer och mer ont om maten. Den som bor ute i en sommarvilla, har minsann inga sötebrödsdagar liksom bönderna. 1 bondgårdarna finns det mat hur mycke

som helst..... mat av alla sorter och rakt liksom

till skänks. Inte behöver folket på landet svälta, och inte behöver de heller köpa den dyra maten liksom vi stadsbor. Men om de säljer nånting till oss, då slår det sig allt till stora pengar för dem. Ibland är det här på Solstrand svårt till och med att plocka ihop de små smulor, som frun äter — hon som ändå lever av nästan ingenting.Men lyckas en nångång att få köpa nånting riktigt färskt och gott, så vill frun strax ha det framdukat för gästerna. Det kommer främmande hit, må ni tro. Frun bjuder än den ena, än den andra, så har det alltid varit hennes sed. Svårast blir det, när släktingarna från staden kommer ut med hela barnskaran i släptåg. Då äter gamla och unga liksom gräshoppor opp allt ätbart, som bara finns i huset. Alla mänskor är ju så hungriga nu att det finns liksom ingen botten i dem. Men gömma undan något för fruns räkning, det kan en inte ens försöka. Hon bara fordrar, att det bästa ska ställas fram för gästerna liksom förut. Hon tänker inte på att det är andra tider nu.

Den gamla tjänarinnan tinade upp och blev meddelsam på sitt buttra vis, då hon fick tala om de ständigt tryckande matbekymren för åhörare, som varken avbröto eller motsade henne.

Blickarna ur hennes små, kloka, stickande ögon mönstrade alltjämt den hemkomna Bergödottern, medan hon fortfor att tala:

— Fru Bengtson är så god, brukar mänskorna säga. — Det är hon visst, svarar jag. Det vet välan ingen bättre än jag, som har varit med henne i tretti år — jaha, det blir tretti år nu i höst. — Men hur lönar folk hennes godhet? Bara med att bedra henne, den ena fräckare än den andra. Om inte jag för jämnan är till hands och kör bort dem, så kan de locka av henne allt vad hon eger och har. Inte ens kläderna på kroppen får hon hålla i fred för dem.Ibland, då det blir alltför galet, säger jag till frun, att det måste vara måtta med givandet också. — Men då invänder hon, att Kristus alltid hjälpte alla nödlidande och olyckliga och uppmanade alla andra att också göra det. — Gud bevare mig för att tala vanvördigt om min Herre och Frälsare, svarar jag — men han var inte sjuk, han, och satt inte med ett avbrutet ben i en stor stol utan att kunna röra sig. Och hur går det sen, så dyrt som allting nu är, om en ger bort allt vad en äger och har?

Då får frun ett så innerligen bedrövat uttryck i ögonen och medger: Det kan du ha rätt i, Sofi. — Men ser du, motsäger hon ändå — hela livet igenom har det för mig varit en stor, stor sorg att den ena mänskan kan leva i överflöd, medan den andra inte ens har det dagliga brödet. Och jag har mycke tänkt över den saken, men har aldrig kunnat komma till någon klarhet därmed, säger hon. —

Så har det alltid varit, och så kommer det också alltid att förbli, svarar jag då — och det är välan nån mening med det. Men nu i dyrtiden är det nog bäst att en håller det en har.

Medan Sofi talade, undersökte hon noggrant korgens innehåll och värdigades gilla det. Madam Karlssons ägg voro alltid av bästa slag, färska, stora, fina ägg, som det var ett nöje bara att se på. Bäst att Elin lämnade korgen med äggen härute, så att frun inte finge se dem. Ty här fanns för närvarande en gäst med våldsam matlust, och frun kunde kanske bestämma att de färska äggenskulle dukas fram för den främmande, ehuru några av de äldre äggen ännu lågo kvar i skafferiet.

Sedan bjöd Sofi Bergöflickorna att stiga in och hälsa på frun.

Inne i det stora, ljusa rummet, där solen randade de vita möblerna och det vita golvet med rörliga skuggor från träden och buskarna, som utanför fönstren sakta läto sina blad och kvistar vaja för vinden, satt i en stor, vit länstol en liten bräcklig gestalt. Hennes hår var glänsande vitt, men ansiktet var inte gammalt och rynkigt, utan fin-hyllt och ljuslätt med något ungdomsvarmt i blick och uttryck. Hon gick inte emot sina gäster, utan räckte bara välkomnande fram två fina, vita händer.

Tack, hon mådde alltid bra, såsnart hon kommit ut från staden till sin kära lilla villa vid havet. Här kunde hon dagen i ända lyssna till fåglarnas ljuvliga sång i trädgården och vågornas sakta plask mot de stora stenarna nere vid stranden, svarade hon, då Elin framförde sin mors hälsning och efterfrågan, hur det stod till med fru Bengtsons hälsa.

Naturligtvis kändes det ibland litet tungt och sorgligt för henne att sitta bunden vid en stol — hon som förr aldrig tröttnade att gå och gärna sprang också, om det kom an på det, tilläde hon leende. Men det lönade ju inte mödan att tala om den saken. Hon ville hellre säga välkommen hem igen till Elin.

— Det är roligt för mig att se Elin hemma,riktigt roligt. Föräldrarna och jag är ju gamla bekanta, och Elin själv har jag känt redan innan hon nådde med näsan upp till bordskanten.

Fru Bengtsons vackra, grå ögon under de stora, kupiga ögonlocken riktades mot Elin, som rodnade litet vid granskningen, medan den vänliga stämman fortfor:

— Minnsann tror jag inte att Elin växt därborta högrest och ståtlig som far själv. Ja, ja,

det kan bli tillväxt på många vis, tänker jag, för den som kommer ut i världen och får ta sig fram

på egen hand...... Nå, Elin stannar naturligtvis

hemma nu?

Tills vidare, ja, men....

— Res inte mera bort! Res inte bort! avbröt Vita Villans härskarinna och höjde varnande sitt fina, vita pekfinger.

Uttrycket i Elins ansikte stramades och blicken fick något fientligt, men hon underlät att svara.

Nå...... det tycktes vara en ömtålig punkt.

Den vänliga rösten slog hastigt bort frågan genom ett medgivande:

— Ja> jag ve* ju själv, hur längtan bränner i unga år. Att se främmande länder och lära känna olika folk, det var också min heta ungdomsdröm...

Men den drömmen förvandlades aldrig till verklighet..... nå ja......

1 rösten dallrade liksom ett eko av ungdomsårens längtan och de vackra ögonen blevo litet rödkan-tade, då samtalet avbröts av att i farstun hördes steg och en herre trädde in i rummet.Han var lång och höll sig litet framåtböjd, som om han blivit van att sitta och luta ned huvudet över böcker. Och ansiktet hade ett drag av inåtvänt begrundande, som tydde på att han mer vinnlagt sig om kunskap ur böckerna än ur livet omkring sig. I det han gick fram och kysste Vita Villans härskarinna på handen, undrade Elin, om han alls såg, att någon annan fanns i rummet.

Men då fru Bengtson vände sig till henne med orden: — Det är min systerson, doktor Widing, riktade han plötsligt sin blick mot de båda flickorna och sade, i det han gick fram och skakade hand med dem:

— Behövs inte.... vi är gamla bekanta.

Bakom glasögonen glänste hans blick uttrycksfull och iakttagande i motsats till ansiktets verklighetsfrämmande uttryck. Det var en egendomligt fixerande, ehuru på samma gång drömmande blick, som mötte Elins. Hon hade förut sett dessa ögon, mindes hon.

Hans bekantskap med Bergöfolket var av gammalt datum, sade han. Som ung student hade han någon gång

seglat till Bergö på den tiden, då det gällde att i hemlighet avhämta tidningarna och tidskrifterna, som förbi den ryska censuren från Sverge infördes i landet. Karlsson hade då ibland varit ute och mött jakten, som kommit seglande med de förbjudna skrifterna över Ålands hav och sedan dolde sig i något av skärgårdens otaliga smyghål, tills den farliga lasten avhämtades. Dentiden hade Bergödottern varit en halvvuxen flicka, som beskäftigt hjälpte till, då säckarna och lådorna flyttades över från faderns skötbåt till de unga studenternas slup. Widing erinrade sig mycket väl den duktiga lilla tösen, som knogade på av alla krafter i kapp med männen — det rådde ju alltid stor brådska med omlastningen den tiden. Senare hade han hört, att hon i likhet med mången annan ung flicka i skärgården tyvärr hade rest till Amerika. Så mycket roligare därför att nu återse henne här. Hon stannade väl hemma nu? förmodade han.

Det avvisande uttrycket steg åter upp i Elins ansikte. Men hon frikallades från att svara genom att fru Bengtson skrattande vände sig till Karin, som tagit plats på yttersta kanten av en stol och med längtansfulla blickar såg bort mot det stora, välfyllda bokskåpet.

— Ja, gå du dit bara, uppmanade Vita Villans härskarinna — gå och välj ut en bok åt dig, så kan du läsa, medan vi andra pratar.

Flickan neg djupt och var i blinken vid bokskåpet och strax därefter med boken framför sig på bordet oändligt långt bort från allt, som hörde till verkligheten omkring henne.

— Det gläder mig, att du kom ut i dag, Axel, sade fru Bengtson och lät sin hand smekande fara över systersonens. — Jag har också väntat dig. Du gav ju ett halvt löfte att återkomma i dag, då den hotande stormen häromdagen så hastigt drev dig härifrån.— Ja, ja, i dag är vädret härligt. Det finns för mig intet utsöktare nöje än en lång kanotfärd i ett sådant idealväder som i dag. För att inte tala om hur nöjet ökas, genom att färden styrs hit till dig.

Blicken bakom glasögonen glänste vackert vid mötet med den kärleksfulla blicken från ett annat ögonpar.

— Och du är nu lyckligt och väl installerad hos Alö-fiskaren, antar jag, och har arbetsfrid och arbetsro. Jag gläder mig på dina vägnar.

— Ja, men det varar inte länge.

— Inte länge? Jag trodde du kom för att stanna hela sommaren.

— Nej, jag kan inte stanna här i år. Det finns mycket, som tar mig i anspråk på annat håll. Men jag är glad att jag i alla fall har fått träffa dig, moster Alida. Sedan jag tillträdde min nya tjänst och vi numera inte bor i samma stad, träffas vi tyvärr sä sällan. Och då man som jag var vecka har stora packar av skrivhäften att rätta, blir även

brevskrivningen bedrövligt eftersatt...... Nej,

i sommar får jag inte mycken tid till arbete för egen del.

Ett drag av ogillande sågs i fru Bengtsons ansikte, då hon svarade:

— Du har eljes alltid brukat säga, att sommaren

är din bästa arbetstid. Och att du aldrig tänker eller arbetar bättre och lättare, än då du får sitta här ute i skärgården långt från ditt uppslitande skolarbete och alla lata och dumma skolpojkar och deras skrivhäften. Och med din bok........— Nej, nej! Nu i dessa förfärliga tider får ingen slå sig till ro och bara tänka på sig själv och vad inan för egen del ville göra.

Efter ett ögonblicks tystnad sade Vita Villans härskarinna långsamt och liksom prövande:

— Vad tänker du om den stora tryckarstrejken, som hindrar våra tidningar att komma ut? Är det inte harmligt att ingenting få veta om alla de händelser, som var dag och var stund i detta nu kan leda världens öden i ny riktning? Då man som jag sitter orörlig inom fyra väggar, saknar man sin

tidning..... fastän det naturligtvis betyder föga

i jämförelse med de oerhörda ekonomiska förluster, som en storstrejk för med sig. Är inte en sådan strejk ett brott eller ett vanvett? Säg, tar du arbetarnas parti också den här gången?

Blicken bakom glasögonen lyste, som om den jakat, men orden veko undan:

— En strejk är ett mycket invecklat problem

...... den måste ses i samband med många stora

missförhållanden i samhället....... den är........

— Nej, nej, avbröt Vita Villans härskarinna ivrigt — nej, jag kan aldrig tro, att en sådan här strejk är lovlig eller att den kan medföra något gott. Jag har förut ofta delat dina åsikter. Och liksom du har jag trott på arbetarna och hållit på deras rätt. Men nu kan*jag inte gå med dig längre.

Jag har läst dina artiklar i arbetarbladet och....

och...... nej, dem ogillar jag. En tidning bär ett

stort ansvar. Mycket av det onda, som nu sker, uppkommer och tillväxer genom den spridningtidningarna låter det få........ ett fruktansvärt

ansvar.

— Ja visst, svarade han — men fruktansvärt endast för den som inte kan stå för sina åsikter och sin övertygelse. Det är i den punkten det brister för så mången nu för tiden. Den gamla världen håller på att falla i grus och spillror. En ny måste stiga fram. Men den som är förvissad om att det måste ske, han måste också själv hjälpa till att bryta fjättrarna, som hindrar oss att gå emot framtiden. Någon annan utväg finns inte för den som vill ta emot den nya dagens ankomst.

Vita Villans härskarinna hade begrundande lutat ned huvudet med kinden stödd mot handen. Då han tystnade, lyfte hon det långsamt och i hennes vackra, kloka blick lästes ogillande och motsägelse.

— Jag undrar, om vi är inne på rätt väg, utbrast hon. — Jag fruktar att vi inte är det. Under alla dessa förfärliga krigsår har hatet och ondskan

bara växt alltjämt......... Har Elin nångång

tänkt över dessa stora samhällsfrågor: socialismen och arbetarrörelsen och kvinnorörelsen och dylikt? vände hon sig vänligt till sin unga gäst. — Kanske hörde Elin i Amerika till någon förening, där sådant diskuterades?

— Nej, jag var inte med i föreningar. I tidningarna, som jag läste högt för Mrs. Eliot, stod nog ibland ett och annat om socialismen, men det behövde jag inte läsa upp. Det brydde Mrs. Eliot sig inte om att höra. Ingen, som jag kändedärborta, var heller socialist. Var och en fick tycka och tänka, som man ville. Men här hemma hörde jag strax talas om det. Jag stannade två dagar i Åbo hos mina släktingar, och där var äldsta dottern och äldsta sonen socialister, men inte de andra i familjen. Och där pratades och grälades i hemmet var gång de två gick till sina möten eller kom därifrån. De ville också ha mig med till mötena, men jag sade ifrån att jag inte förstod finska, som mest talades där.

Vita Villans härskarinna satt och iakttog Elin, medan hon talade, och fann sitt första intryck av henne bekräftat. Bergödottern föreföll att vara rask och okonstlad, och bra såg hon ut. Hennes mörka hår låg virat kring hjässan i en tjock, glänsande fläta, ögonen hade en vacker mörkblå färg, näsan var rak, hyn varm och klar och över munnen med den korta överläppen och den friska röda färgen låg ett beslutsamt, vilje-kraftigt drag. Kanske tydde det även på ett egenmäktigt sinnelag, ett arv efter fadern, liksom hennes högresta gestalt med den vackra hållningen på huvudet också påminde om honom. Vistelsen i främmande land hade riktigt satt stil på flickan. Och varken i uppträdande eller klädedräkt sågs hos henne ett spår av den skrytsamma halvbildning, som på ett så obehagligt sätt präglade mången annan hemkommen amerikafarare. Nej, en sådan flicka kunde inte få resa bort igen. Just sådant folk behövdes här hemma — varenda en behövdes här, det vårfru Bengtsons fasta

övertygelse.Hennes iakttagande blick gled över till systersonen. Vad tänkte lian om en sådan uppfattning av den sociala frågan? Hon såg, att lian betraktade Elin på sitt egendomligt fixerande vis. Sedan hörde hon hans vackra, låga stämma utbrista:

— Men människosläktet bildar dock i stort sett en helhet. Och medvetandet härom måste slutligen inverka på varje enskild människas handlingssätt. Ifall var och en bara tänker på sig själv och sina lyckomöjligheter, kan det aldrig bli någon gemensamhet, någon sammanhållning, något samhällsliv. Ty samhället vilar på allas gemensamma ansträngningar.

Med en orolig tanke på vad han nyss sagt om att övergiva sitt vetenskapliga arbete, anmärkte fru Bengtson, att gränserna för den enskildes rätt eller plikt gentemot samhället kunde vara svåra att uppdraga.

Men Widing genmälde, att svårigheterna vore endast skenbara. — Då frihetens och godhetens och broderskapets rike grundats på jorden, blir allt detta helt naturligt, då blir självfallet allt bra. Och då kommer minnet av alla de sorger och lidanden, som vi nu måste genomleva, att vara utplånat och glömt. Det som de bästa bland människorna drömt och tänkt, det måste en gång bli verklighet, det måste fullbordas.

Elin undrade tyst, huru det skulle gå till. Hur skulle människorna, sedan de i långa tider slagit ihjäl varandra och gjort varandra allt upptänkligtont, plötsligt bli goda och ädla och grundlägga frcdsriket på jorden?

Med hennes tvivel blandade sig även en viss instinktiv ringaktning för boklärdomens män. Hon liksom hennes far skattade icke den kunskap, som inhämtades ur böcker, synnerligt högt. Samtidigt med att hon lyssnade till Widings ord och betraktade hans litet krokiga gestalt och ansiktet med det verklighetsfrämmande uttrycket, steg genom någon egendomlig, hemlighetsfull tankeförbindelse fram i hennes erinring bilden av en annan man, som hon lärt känna där borta i det nya hemlandet. Han var rask och hurtig med käck hållning och glada ögon. Hon hade också en gång hört honom tala om framtiden, men det var icke en fjärran hägrande framtid, utan det liv, som varje människa själv kunde skapa sig. Dä hon märkte att Widings blick bakom glasögonen fixerade henne, kände hon sig förlägen. Kanske genomskådade han hennes tankar och tvivel. Dessa ögon hade ett uttryck, som hon icke kunde tyda, men som gjorde henne förvirrad och osäker.

Samtalet avbröts genom att Sofi bar in kaffebrickan. Fru Bengtsons smala, vita händer samlade skyndsamt ihop de brokiga lapparna och garnen, som lågo kringströdda på bordet framför henne. Hon kunde ju inte personligen vara med på festen för småskolan, sade hon. Men hon kunde i alla fall deltaga genom att sy några små väskor, som finge bli lotterivinster. Ännu orkade hon gudskelov utföra små arbeten, som blevo ett samband mellan henne och hennes medmänniskor.

Vägvisare — 6— Ja, vi människor måste hålla ihop, det måste vi, därom är jag fullt ense med dig, Axel, tilläde hon med det varma tonfallet i rösten. — Det är helt säkert orsaken till många av våra olyckor att samhörighetskänslan inte är nog stark. Och gäller det att visa intresse för våra skolor, då måste alla med. Skolorna är i alla fall det dyrbaraste vi äger. Småskolan här ute på Långskär har att kämpa mot stora svårigheter. Ämnar du dig till festen i kyrkbyn, Axel?

— Ja, jag har lovat hålla festalet.

— Bra, bra! utbrast fru Bengtson livligt. — Du som pedagog är naturligtvis rätte mannen att tala för småskolan. Och Bergöborna far väl också till festen, antar jag — vände hon sig till Elin.

— Ja, jag hörde far i går säga, att han seglar dit, ifall vinden om söndag är god, och då ska Karin och jag följa med. Det är allt lång väg frän oss till kyrkbyn.

Den ståtliga, vitklädda damen, som med raska steg kom in i rummet och bar en knippa ängsblommor i handen, gav till ett glädjerop, då hon såg kaffebrickan på bordet:

— Å, så härligt! Kaffe med Sofis delikata bröd!

Hon hade varit ute och sett på bikuporna,

och sedan hade hon gått ned till stranden, där de stora stenarna lågo våtglänsande i vattenbrynet. Där hade hon sett en andmamma med kullen av ungar efter sig som ett blankt streck i vattnet, dä hela sällskapet huvudstupa simmade undan till det skyddande gömstället i vassviken. Allt härutevar härligt. . . havet, stranden, grönskan, luften. . . ja, luften, var fanns maken till luft? Men inan blev sömnig av denna starka havsluft, gruvligt sömnig. Hon hade verkligen somnat ett tag därute på stranden, bekände hon skrattande.

— Fru Wefverstedt är översköterska vid ett sjukhus och har kommit ut från staden för att vila här några dagar, sade fru Bengtson.

— Ja, och på hela den syndiga jorden finns inte ett härligare viloställe än Solstrand, tilläde den vitklädda entusiastiskt, i det hon skakade hand med Elin.

— Det håller jag med om, instämde Widing.

— Och man får en oerhörd aptit av luften här.

Sofi, som stod och serverade kaffet, sneglade

bort mot den vitklädda med en bister blick. — Sådana där ständigt hungriga gäster voro det värsta plågoris Vår herre i dessa matbristens och prövningens tider kunde straffa en med.

Men Vita Villans härskärinna log ett fint, intagande leende. Ingenting skänkte henne större tillfredsställelse än att höra gästerna, som kommo till hennes kära lilla sommarhem, rosa och prisa dess förmåner och behag. Ingenstädes trivdes hon så väl som på Solstrand, där hon omgavs av träden och blommorna, som hon med egen hand planterat och småningom sett växa upp; där fåglarna, som år efter år återvände, byggde bo under takåsen eller i holkarna och trädkronorna och där under årens lopp hennes eget väsen på något hemlighetsfullt sätt liksom växt samman med jorden ochhavet kring henne. Här tog hon pä det mest älskvärda och förekommande sätt emot de gäster hon gärna såg sig omgiven av. Och av hänsyn för hennes svaga och ömtåliga hälsa bemödade sig också hennes gäster alltid om att vara så förekommande och underhållande som möjligt. Under samtalen kunde roliga infall och uppsluppet skämt omväxla med djupsinniga utläggningar och allvarliga betraktelser, men alltid undvekos häftiga ordstrider eller sådana samtalsämnen, som kunde oroa eller bedröva Vita Villans älskvärda härskarinna. Samtalstonen blev av sig själv fin och belevad i hennes sällskap, ungdomen höll inne med sina tvärsäkra påståenden och barnen, som kommo in och hälsade, gingo på tå över golvet.

I gengäld lönade Vita Villans härskarinna sina gäster med att bara vilja se de vackra och goda sidorna hos dem. Emedan hon var både klok och taktfull, insåg hon naturligtvis, att de hade fel och svagheter. Men hon vägrade att ta befattning med deras brister, och om någon annan klandrade dem, uppträdde hon kraftigt till deras försvar: man fick ingenting ont säga om dem hon höll av. De voro alltid på något sätt utmärktare än andra.

Fru Bengtson började tala om Bergö. Den tiden, då hon kunde gå och röra sig liksom andra, hade hon en gång varit på Bergö och mindes, hur vacker naturen där var, sade hon till Elin. Medan hon nu satt i sin stora länstol och bara genom ett fönster kunde se ut över den blånande fjärdens härlighet, gingo hennes tankar ofta till skärgårdensraska folk, som hon redan i sina tidiga ungdomsår lärt känna och hålla av. Det var något eget med det man i ungdomen fattat kärlek till. Det kunde senare aldrig riktigt glömmas bort, ehuru det nog tidtals kunde få vika tillbaka för annat, men sedan steg det ändå alltid fram igen, och med åren blev det allt vackrare och kärare att minnas.

Elins mor hade fordom varit den flitigaste och klokaste lärjungen i söndagsskolan, fortfor fru Bengtson, och hade haft något stilla och försynt i hela sitt väsende. Alltid då hon senare sammanträffade med madam Karlsson, kom hon att tänka på skogens stora stillhet, och huru skogen ute på skärgårdens öar, omvärvd av luft och hav, förefaller tystare och hemlighetsfullare än annorstädes. Och där träden hunnit ända ned till vattenbrynet, får det grunda strandvattnet av deras spegelbild liksom omätligt djup. — Vem kan tyda skogens drömmande tystnad? Vem kan loda människohjärtats okända djup?

Vita Villans härskarinna använde gärna poetiska liknelser och genom sitt hjärtas värme förmådde hon rycka

åhörarna med, då hon talade.

Hon hade även sett Elins far, fortfor hon. Ståtlig hade han varit att skåda och hans väsen hade förefallit henne likt havets oroliga vågor och växlande vindar. Vem kunde säga, om havet var stoltare och vackrare, då stormen dånande drev upp dess vågor, eller då det i stilla lugn fångade rymdens klarhet? Den man, som ständigt levde på havet och i dess närhet, måste ocksåfå något av dess växlande skiftningar i sinne och lynne, trodde hon. — Medan Elin lyssnade, tyckte hon sig se föräldrarna liksom på ett nytt sätt.

Sedan steg hon upp och tog avsked och tillsade Karin att lägga bort boken, emedan det var tid att resa hem. Men systern gjorde det så dröjande och ovilligt, att fru Bengtson brast i skratt och uppmanade henne att taga den med hem. När hon läst den, kunde hon ju ro hit över med den igen.

Flickan tackade med en djup nigning. Och dä Widing också lovade låna henne några böcker, togs löftet emot med ytterligare en nigning och en blick, däri lycka och blyghet stredo om herraväldet.

Översköterskan och Widing följde med ner till stranden. Men innan doktorn, som hans avsikt var, hunnit erbjuda sin hjälp till att skjuta ut ekstocken, hade flickorna redan sjösatt den och skrattande åt hans förvåning över den flinka manövern, hoppat i farkosten och gripit till årorna.

Ett ögonblick måste de vänta på Sofi, som kom nedspringande med korgen och betalningen för äggen. Sedan läto de kraftiga årtagen ekstocken skjuta god fart, medan uppe i Vita Villan en vit näsduk sågs genom ett öppet fönster vifta ett vänligt farväl till de raska rodderskorna.

— Å — å, den luften — den härliga, friska havsluften!

Sofi såg ondsint på den vitklädda, som stod och spände ut bröstet för att riktigt kunna andas så djupt som möjligt. Den människan levde minsanninte av bara luft, sä stor och bastant som hon var, tänkte Sofi. Och inte visste man heller, huru länge hon ämnade stanna kvar härute. Folk trivdes så bra här på Solstrand, brukade de säga, och frun bara bjöd dem att stanna, utan en tanke pa mateländet. Att doktor Widing kom hit, var helt naturligt, han som var fruns köttsliga systerson, och som hon höll så gruvligt mycket av. Han var också alltid vänlig och hövlig både mot hög och låg. För hans mat behövde man heller inte göra sig många bekymmer, emedan han mest åt bara grönsaker, som det gudskelov fanns tillräckligt av i trädgården. Och sist och slutligen var han karl. Och med en karl samsades man ändå alltid lättare än med kvinnfolk, det var den erfarenhet Sofi vunnit i livets strid. Medan hon gick upp från stranden, stannade hon ett ögonblick och plockade några strån gräslök till kvällsbordets äggröra.

Sjuksköterskan och doktorn stodo kvar och sågo, hur ekstocken hastigt avlägsnade sig.

— Raska och trevliga flickor, sade hon. — Fru Bengtson tycks känna hela familjen.

— Min moster känner folket runt om på öarna. Hon hörde till de unga entusiaster, som på 1870-och 80-talet satte in sin unga kraft och glödande hänförelse i arbetet för att väcka och undervisa folket. Hon och hennes systrar höllo om somrarna söndagsskola härute. Det var mest vuxet folk, som kom till dem för att lära sig skriva och räkna, ty mången här hade den tiden aldrig som barn fåttgå i skola. Fasta folkskolor fanns da ännu rätt få, och för skärgårdens folk blev barnens skolgång därför förenad med många svårigheter och kostnader— och läslusten var väl heller inte överhövan stor, tänker jag. En sådan söndagsskoleverksamhet blev därför ett verkligt kulturarbete. Lärjungarna kom roende långa vägar ifrån, både i solsken och vackert väder och i ur och skur. Den ihärdigaste och mest intresserade var nog hon själv, full av hänförelse och tro på kunskapens makt att frälsa ifrån ondo. Ännu lyser hennes blick, då hon begynner tala om hur lycklig hon kände sig tillsammans med sina lärjungar. Att vara ung på åttitalet måtte ha varit roligt, föreställer jag mig. Hon är ju fortfarande ung och spänstig till själen, och därför är det ytterst beklagligt att hon måste sitta fjättrad vid en stol.

Översköterskan, som roade sig med att kasta småstenar ut i vattnet, sade småleende:

— Kanske har det inte varit alldeles nödvändigt.

— Vad.........vad menar ni? frågade han

häpen.

— Det är nu flere år sedan fru Bengtson bröt sitt ben, svarade hon. — Benbrottet är längesedan botat och benet bör hålla att stödja på, säger läkarna. Men hon har aldrig vägat försöka. Det behövs naturligtvis övning för att åter få ett ben brukbart. Men fru Bengtson har aldrig kunnat förmå sig att övervinna sin rädsla och göra ett försök att gå.

Widing stirrade på den talande. — Egendomligt ......högst egendomligt! upprepade han, som omhan inte förmått fatta det han hörde. — Hon, som städse visat prov på en ovanlig själsstyrka. Alla, som känner henne, har beundrat den storartade spänstighet och kraft, som kunde låta henne liksom återinträda i livet efter den grymma sorg, hon en gång måste genomlida. Ni vet kanske inte, att hon tidigt förlorade sin man, som dog i kolera efter endast några timmars sjukdom. Så gränslöst som hon älskade honom, och sa känslig som hon är och med en så svag hälsa, föreföll hon länge helt och hållet nedbruten efter detta svåra slag. Ingen trodde först att hon skulle förmå leva med en sådan sorg. Jag var en växande pojke då och minns, att jag hörde alla i släkten tala om henne nästan som om hon själv varit död. Min mor dog ungefär vid samma tid, och min sorg efter henne blev ett föreningsband

mellan min moster och mig......... vi hade ju var

sin stora sorg att bära på, vi båda. Jag har aldrig haft några syskon. Min far var ständigt upptagen av sitt arbete och dessutom ofta borta på resor i tjänsteärenden. Min moster, som tyckte synd om mig ensamma pojke, bjöd mig ofta till sig. Så småningom kom vi att stå varandra mycket

nära...... Hon är en högst ovanlig människa,

utbrast han med övertygelse — intelligent, kunskapsrik...... och hon har ett hjärta av guld,

som är med i allt vad hon gör.

— Och hela släkten ser upp till henne och beundrar henne och bär henne på händerna, inföll sjuksköterskan leende.— Hon är storsint och frikostig, fortfor Widing

— alla som känner henne, måste beundra henne.

— Jag har märkt det. Jag lärde känna fru Bengtson i våras, då hon hade insjuknat i angina och måste behandlas med omslag. Vi hade just den tiden en svår influensaepidemi, så att alla sjuksköterskor i hela staden var ofantligt upptagna. Och då bad sjukhusets överläkare, som också är fru Bengtsons läkare, att jag skulle gå upp till henne och lägga på omslagen. Ja, ja, hon är ovanligt fin och älskvärd, det tycker jag visst. Sedan hon blivit frisk igen, bad hon mig komma och hälsa på ibland. Och nu har hon bjudit mig hit ut under de få dar jag kan ta mig ledighet från sjukhuset. Det är ju ofantligt vänligt, det är det.

— Vi tycker alla, att hon på ett storartat sätt bär den tunga prövningen att inte mer kunna gå, tog Widing åter upp, som hade han velat få klart besked om vad översköterskan egentligen menade.

— Men nu påstår ni, att det är av rädsla för att gå, som hon sitter fastkedjad vid sin stol.

— Det är inte precis så, svarade hon undervisande.— Det är ju redan så längesen fru Bengtson bröt sitt ben, att det kanske inte numera duger till att gå med. Men hon har aldrig riktigt vägat försöka att göra det, hon har inte vägat, sade jag. Man ser ibland sådana fall.

Översköterskan stod och betraktade den lugna vattenytan, där småstenarna, som hon roade sig med att kasta ut en efter annan, cirklade upp ringar, vilka alltjämt vidgades och bredde ut sig,tills de inte mer tycktes äga något samband med utgångspunkten, som inte längre kunde upptäckas. Hon tänkte därvid på sitt eget hårda, strävsamma liv. Hur föga samband föreföll inte det att ha med utgångspunkten: de glada, sorglösa barndoms- och ungdomsåren? Så var det hennes äktenskap, som börjat strålande lyckligt och slutat djupt olyckligt. Och nu det dagliga uppslitande arbetet för att kunna försörja sig själv och andra. Allt det mänskliga lidande hon oavlåtligt

genom sitt yrke kom i beröring med, hade hos henne framlockat ett slags likgiltig glättighet i tal och uppträdande. Det fordrades ju ständigt av henne, att hon skulle hålla modet uppe hos andra och stålsätta sig själv. Men i tonfallet, då hon svarade Widing, låg en viss skärpa:

— Kanske är det inte sä nyttigt heller att alltid bli omhuldad och buren på händerna och skyddad för allt svårt och tungt. Livet är hårt och strängt, det skonar inte, det slår till.

— Säg, tror ni att min moster ännu kunde börja gå? frågade doktorn med en opraktisk mans tafatthet inför livets oförutsedda nycker.

— Nå ja, den frågan är inte lätt att besvara. Och med den litet koketta och gäckande frispråkighet, som brukade slå an på hennes manliga patienter, tilläde hon leende:

— Livet går inte sä snörrätt efter teorierna, som de lärda herrarna uppställer. I vårt yrke får vi se mångt och mycket, som är egnat att förvåna — om man nu ska förvåna sigöver nånting här i världen.Hon kastade bort sina småstenar och sade ivrigt: — Men nu antar jag, att vi måste gå in. Det är kvällsvardsdags och fru Bengtson väntar oss

säkert redan...... Å, så gott att få te! Jag är

glupskt hungrig nu igen.— Elin Karlsson är en statlig flicka, anmärkte fru Bengtson med det livliga intresse, som samvaron med olika slags människor och åsynen av nya ansikten plägade framkalla hos henne. — Bra och duglig har Elin alltid varit, efter vad jag hört sägas ... präktigt folk, vårt skärgårdsfolk!

Hennes röst fick åter det varma tonfallet.

Efter kvällsvarden hade översköterskan ånyo gått ut för att ännu en stund andas in den stärkande havsluften, innan det blev sängdags, och fru Bengtson och hennes systerson voro ensamma.

— Präktigt folk ... tog Widing dröjande upp — å ja, men gruvligt efterblivet.

— Tror du det? frågade fru Bengtson förvånad.

— Tror! nej, jag vet det... jag kan ju se det.

— Jag förstår inte vad du menar. Är inte Elin Karlssons uppträdande ...

— Jo, avbröt Widing, som begynt rastlöst gä fram och åter över golvet — jo, men det är ju bara något yttre och oväsentligt. Det jag menar är att skärgårdens folk vet föga, eller rättare sagt, ingenting alls om de stora samhällsrörelserna i nutiden. Alla de nya tankarna, allt det obetving-liga, som just nu jäser och sjuder i sinnena sa att människorna måste handla, måste söka nya vägar, måste upptäcka nya mål och liksom piskas framåt — om till gott eller ont, lika mycket vad det må kallas — allt det där vet skärgårdens folk ingenting om. Ifall man jämför dem med finnarna, så märks skillnaden.

— Det tror inte jag. Den som har levat så länge som jag bland folket här, må väl känna det. Och jag älskar det... ja, ja, naturligtvis vet jag att det har sina fel och svagheter, men jag älskar det i alla fall sådant det är. Du får mig inte att tro något ont om det. Här är något ljust och glättigt och trofast i folklynnet, som gör det lätt att leva med dessa människor. Ute på öarna, därifrån det alltid har varit långt till kyrkan och långt till skolan, där har naturligtvis också människorna blivit annorlunda än i andra trakter. Men det måste de då få vara. Och trögtänkt är det folket inte. ' — Kanske inte ... men det sover ... sover tungt och drömlöst. Det måste väckas, det måste upplysas, det måste ledas fram till tidens stora frågor. Det är gränslöst okunnigt i alla avseenden.

— Men jag försäkrar dig . . .

— Väckelse, upplysning, ledning, det behövs här, fortfor han utan att fästa avseende vid hennes invändning.

Vita Villans härskarinna, som åter erinrade sig hans tidningsartiklar, utbrast plötsligt:

— Ledning, javisst! Men säg, vem duger till folkets ledare?Widing stannade och stirrade häpen på henne. Motsägelsen kom så oväntad.

— Förr var det alltid du, som uppmuntrade, som eggade till arbete och ansträngningar, du var den troende och jag var tvivlaren. Hur ofantligt mycket har inte ditt varma deltagande, ditt kloka lyssnande och din tro på kunskapens makt... främst din fasta tro... betytt för mig. Vilken tröst har det inte varit för mig att kunna komma till dig med mina tvivelsjuka spörsmål, med mina stridiga tankar! Men nu ... nu vill du inte mer förstå mig, tilläde han bittert.

— Jag kan förstå att du spörjer, och forskar, rösten fick åter den vinnande värmen. — Men dina tidningsartiklar, nej, nej, nej! Hon skakade avvärjande på huvudet och rösten blev igen sträng. — Nej, det du skriver är samhällsupplösande, omstörtande, farligt...

— Sanningen är alltid farlig. Folket måste ledas.

— Ja, men ledas rätt.

— Vad kallar du rätt i en värld, där allt, som sker, är vrångt och där orätten sitter i högsätet?

Han började åter sin rastlösa vandring över golvet. Den genomgripande förändring i tänkesätt och åsikter, som under den gångna vintern vunnit insteg hos honom och som måste bliva avgörande för hela hans framtid, kunde icke mer förtigas. Han kände sig heller icke mer bunden av några hänsyn. De ord, som nyss där ute på stranden undfallit sjuksköterskan om orsaken till att fruBengtson som en krympling satt i sin rullstol, hade plötsligt låtit henne framträda för honom på ett alldeles nytt sätt. Liksom med ett brutalt snitt hade orden skurit sönder den vackra bild han ända sedan tidigaste ungdomsår skapat sig av den kära moderliga vännen, som han ställt så oändligt högt. Oförbehållsamt hade han skänkt henne sin varma tillgivenhet, hade beundrat, ja, dyrkat henne. Tanken att hon i själva verket endast var en svag, hjälplös gammal kvinna i stället för den beundrade hjältinna, som modigt burit ödets hårda slag, föreföll honom därför olidlig. Han skulle visserligen hädanefter kunna hysa medlidande med henne, men detta skulle endast öka känslan av att just det för honom dyrbaraste i deras förhållande till varandra gått förlorat. Under intrycket av att han var bittert besviken kastade han alla de forna hänsynen överbord. Nu ville han tala rent ut.

— Här behövs kraftiga rop för att väcka de likgiltiga och sovande, utbrast han. — Det behövs gisselslag för alla dem som bara vill vara i fred och få känna sig nöjda med att själva ha det bra utan en tanke på andras lidanden. Länge har jag tvekat och tvivlat, kanske har jag ingenting annat gjort under hela mitt liv. Men nu har jag vunnit visshet. Jag vet, att också den gör orätt, som ingenting gör. Att sitta med armarna i kors och endast se på det blodiga skådespel, som nu utspelas i världen, och som kanske kommer oss närmare vid än någon i denna stund anar, det är inte barafegt, det är också brottsligt. Jag ville kunna skrika ut det så att de skulle höra mina ord... alla de slöa, likgiltiga själarna, som bara vill ha lugn och ro för egen del. Där har du förklaringen till mina tidningsartiklar.

Vid festen i kyrkbyn om söndag låter jag höra ett sådant rop. Det var därför jag åtog mig att hålla festtalet, då man bad mig göra det. Till festen kommer folk, som inte läser vad jag skriver. Dit kommer ortens herrskap. För dessa döva och blinda dårar behövs ett varningsrop, ett giv akti innan det blir för sent.

Fru Bengtson hade tyst hört på. Hon kände icke mer igen honom. Men ledd av kärlekens instinkt att vilja rädda honom och återföra honom från den farliga väg han beträtt, utbrast hon:

— Men Axel, ditt vetenskapliga arbete ... hur går det med din bok om ...

— Det får gå med den som det kan, det gör mig detsamma, slog han häftigt bort frågan.

Utan att fästa avseende vid hans ord, fortfor hon med den vinnande värmen i rösten:

— Din bok, ser du, din stora bok, har under alla dessa år skänkt även mitt liv innehåll. Du har så ofta talat med mig om ditt arbete, om dina tankar, om de nya synpunkter och uppslag, som-du har funnit. Det var så mycket, som du skulle nedlägga i boken liksom frön till kommande skördar. Jag har trott att du med din bok kunde visa vägen mot framtiden. Jag har suttit och väntat på boken så som man väntar på ett barns ankomst

Vägvisare — 7till världen ... ined tusen förhoppningar och fast tro på dess framtid ...

— Nej, avbröt han — nu kan ingen gå de gamla vägarna. Åt vilket håll vi än ser, måste vi finna, att vi misstagit oss, att vi har gått vilse. Vi måste söka nya vägar. Broderskapets heliga eld bör lysa oss fram mot de nya målen. Den elden måste renande gå över jorden. Vi måste alla vakta på att den icke får utslockna. Endast den kan förtära

. hatet och hejda blodströmmen. Endast den kan numera rädda världen.

Nu var det utsagt. Han kände det som en lättnad. Men fortfarande under intrycket av den bitterhet sjuksköterskans ord framkallat, tilläde han:

— Minns du inte dina egna försök att upplysa och undervisa folket? Minns du inte, att jag redan i barnaåren lärde det av dig?

Han skyndade sig att säga farväl. Och genom fönstret kunde fru Bengtson se, hur hans kanot lik en stor, vit vattenfågel snabbt avlägsnade sig, medan den våta paddelåran vid varje sving infångade en glimt av de sista solstrålarna. Hennes blick följde dess färd över den aftonklara fjärden, tills kanoten försvann bakom en holme. Sedan lutade hon ned huvudet mot handen och försjönk i tankar.

Hon satt fortfarande så, när översköterskan återvände, och för att icke störa henne ställde sig denna vid ett öppet fönster, där hon kunde andas in ännu en smula salt havsluft, innan hon gick till sängs.Plötsligt lyfte fru Bengtson upp huvudet, blev henne varse och utbrast med en röst, som darrade av sinnesrörelse:

— Jag vet inte... jag vet inte, vad jag skall tänka om Axel... jag vet bara att jag älskar honom, som vore han mitt eget barn.

Det var så ovant för henne, så rent otroligt att ett tvivel kunde få smyga sig in i hennes känslor för någon, som hon höll av, att hennes stämma blev hjälplöst klagande och bruten, då hon fortfor:

— Axel är en högt begåvad man. Hans bok skulle fört namnet Axel Widing långt ut i världen ... ställt honom i bredd med samtidens yppersta tänkare ... Jag förstod inte riktigt, vad han menade med att vi alla hade gått vilse ...

Utan att egentligen fästa avseende vid sin tysta åhörarinna, fullföljde hon sin tankegång: — Det är mycket beklagligt, att han inte har fått egna sig helt åt sin vetenskap. Men om somrarna kunde han ju alltid arbeta på sin bok. Jag hade så innerligt glatt mig åt att han i år skulle komma hit ut till skärgården och skriva boken färdig.

— Bor han här i närheten? frågade sjuksköterskan.

— Nej, det är ett bra stycke väg att ro härifrån till Alö, där han hyrt in sig hos fiskaren. Han har också bott där nångång förut.

— Antagligen i en sådan där liten farstukammare, där blåsten pinar in genom många springor, och där det nätt och jämt ges utrymme för en smal utdragssäng, två trästolar och ett bord, som hal-tar med ett ben kortare än de tre andra, anmärkte den vitklädda skämtsamt. Hon var ju van att söka uppmuntra och roa nedslagna och modlösa patienter.

Men fru Bengtson hörde icke på vad hon sade, utan fortfor med stigande ovilja:

— Han överger sitt vetenskapliga arbete för att gagna och upplysa den stora okunniga massan ... Och det var av mig han först lärde sig de bildades plikter gentemot folket, då han såg min söndagsskola härute. Hur kunde han säga något sådant... i det sammanhanget... hur kunde han det?...

Sjuksköterskan svarade icke. Vad skulle hon svarat? Vem kände människornas hjärtan? Vem kände människornas vägar? Men genom hennes hjärna flög en hastig tanke på hennes lek med stenarna nyss därnere vid stranden. Den utkastade stenen bröt vattenytan i ringar, som alltjämt vidgades och avlägsnade sig från utgångspunkten, så långt att man slutligen icke mer kunde spåra orsaken till rörelsen.

Det var säkert tid att gå till sängs nu, anmärkte hon muntert. Och det var alls inte bra att på kvällen oroa sig och grubbla över svårlösta frågor, det bara hindrade sömnen att infinna sig.

Med den likgiltiga glättighet, som hon lärt sig sätta upp såsom ett slags självförsvar, tilläde hon, att man i hennes yrke måste hålla på det förnufts-enliga, och önskade leende fru Bengtson en god natt. Sedan glömde hon alltsammans vid tankenpå hur ljuvligt det skulle bli att följande morgon vakna upp till strålande solskensväder med den friska, salta havsvinden fläktande in genom ett öppet fönster.

Efter en sömnlös natt satt Vita Villans härskarinna hela den följande dagen nedlutad över brevpappersarken, som fylldes med hennes fina och sirliga handstil. Hon fäste intet avseende vid Sofis trumpna förmaningar att hon inte borde anstränga sig på detta oförnuftiga vis. Lika litet aktade hon på översköterskans halvt skämtsamma, halvt allvarliga uppmaningar att vila emellanåt och inte oavbrutet fortfara med skrivningen. Hon gav sig inte ens tid till att äta, knappt hade hon i stor hast förtärt några munsbitar, innan hon åter sågs med pennan i handen. Det föreföll som hade livet stått på spel för henne, ifall brevet inte bleve färdigt till aftonen, då det borde läggas i postväskan, som tidigt följande morgon skulle föras till kyrkbyn.

Då hon slutligen på kvällen nedskrivit de sista orden och under dem tecknat sitt namn, drog hon en djup suck, liksom av befrielse. Innan hon limmade fast kuvertet, granskade hon uppmärksamt adressen: Herr Kammarrådet Carl Fredrik Malmstén. Helsingfors, Brandö. — Den var riktig.

Sedan läste hon än en gång igenom följande brev:Solstrand den 17 juli 1917.

Min goda Carl Fredrik!

1 dag liksom mången gång förut, då jag varit i behov av ett gott råd, grundat på ett klart, redigt och sunt förstånds kloka bedömande av invecklade förhållanden, som förefallit mig övermäktiga, vänder jag mig åter till min goda kusin, i hopp om att finna ett stöd för mina åsikters riktighet och därigenom en utväg ur en högst pinsam situation. Jag är bedrövad, sorgsen, besviken, ja, rent av förtvivlad och har i denna sinnesstämning tillbragt hela föregående natt, utan att kunna få en blund i mina ögon. Orsaken till den oro och ängslan, som marterade mig och kom sömnen att fly, var ett besök av min älskade systerson Axel Widing.

Du känner, bästa Carl Fredrik, det nära och förtroliga förhållande, som alltid existerat mellan Axel och mig. Han är mig kär, som vore han mitt eget barn, och han å sin sida har städse bevisat mig den ömmaste, mest hänsynsfulla tillgivenhet. Sedan flere år tillbaka ha Axels studier och vetenskapliga forskningar även varit mitt främsta livsintresse — ty till forskare är han född, det är jag fullt och fast övertygad om. Det har ju varit i hög grad beklagligt, att han icke helt har kunnat egna sig åt sin vetenskap, utan av omständigheternas makt blivit tvungen att offra största delen av sin tid och sina krafter åt detta uppslitandeskolarbete, som visserligen ger honom och hans gamla far det dagliga brödet, men i stället drar honom bort från den verksamhet, som borde vara hans verkliga livsuppgift.

Han har själv helt säkert mången gång känt lärarverksamhetcn som ett nödtvång och en tung plikt, ehuru han aldrig beklagat sig däröver — det ligger icke för honom att göra något sådant. Sommarens ferietid rådde han dock om. Då var han ju fri från sitt uppslitande skolarbete, fri från alla de uppstudsiga, lata, dumma skolpojkarna och de stora packarna av skrivhäften, som varje vecka förnyade återkommo, liksom på det månghövdade odjuret i sagan ett nytt huvud ständigt växte fram i stället för det gamla, som blivit avhugget. Under sommarferierna arbetade Axel på sin bok. Han var så införlivad med sitt arbete att han icke såg eller hörde eller brydde sig om något annat.

Å, jag minns, hur strålande lycklig han var den gången han hade fått ett resestipendium och kunde begiva sig på sin studieresa till utlandet. — Nu skall du se, moster Alida, att det blir något dugligt av min bok! ropade han och slog armarna om mig, då han kom och sade farväl — jag hade ibland förebrått honom för att han alltid misströstade om att kunna utföra sitt arbete så bra och noggrant som han önskade. Och han brukade säga, att min tro på hans förmåga stärkte honom och sporrade till förnyade ansträngningar.

Lyckan att kunna resa ut gjorde honom glad och uppsluppen lik en skolpojke, som har fåttskollov och känner sig fri att draga ut på äventyr. Sedan kom han hem med ränseln full av anteckningar och material, som han samlat i de stora biblioteken och museerna, och huvudet fullt av all den lärdom och alla de synpunkter han vunnit genom

samvaron med snillrika forskare och lärda, berömda män. Hans arbete skred framåt, var stund han var ledig från skolan egnade han åt arbetet på sin bok. Å, jag är viss om att hans forskar-gärning skulle blivit av största betydelse, icke blott för honom själv och för hans land, utan för hela mänskligheten. En gång färdig, skulle hans bok lyft honom till ära och ryktbarhet och Axel Widings namn skulle ha strålat som ett av de främsta i vetenskapens och forskningens värld.

Så borde det varit, och så skulle också ske, trodde jag. Men ack! — nej, jag förmår knappt nedskriva det — nu äro alla dessa förhoppningar nedslagna, grusade, förintade.

Jag vet icke, om Du, min goda Carl Fredrik, har läst de artiklar Axel under vinterns lopp skrivit i arbetarbladen. Antagligen har Du icke läst dem och känner således icke till dessa hetsiga, våldsamma, fasansfulla utfall mot hela det bestående samhället, vilka måste väcka varje hederlig och aktningsvärd människas ogillande och avsky. Då Axel i går kom hit, talade jag med honom härom och framhöll vådorna av den väg han hade beträtt.

Och då, ja, då sade han mig, att det han skrivit, verkligen var hans egen innersta övertygelse samtatt han ämnade fortgå i samma riktning. I närvarande tid, då hela världen skakar i sina grundvalar, då allt faller sönder, då människosläktet hemsökes av de rysligaste olyckor och broder mördar broder, nu i dessa tider får ingen tänka blott på sig själv, sade han. Var och en måste söka utvägar att hejda det ondas segertåg genom världen. Det var det enda riktiga, trodde han. Själv är han fast besluten att övergiva sitt forskningsarbete för att kunna egna sig åt upplysningsverksamhet och fredssträvanden. (Men jag måste bekänna, att jag verkligen icke förstår, huru sådana artiklar, som han skriver, skola visa vägen till fred och försoning.)

Det som emellertid mest grämer mig, ja, som gör mig rent av förtvivlad, är att han icke mer bekymrar sig om sin bok. Den blir aldrig färdig, han kommer aldrig att skriva den. Han kan icke göra det, förklarade han. Genom världskriget och dess följder ha hans åsikter fullständigt förändrats. De förutsättningar, från vilka han utgick, då han började sitt arbete, ha helt och hållet omstörtats. Det var icke mera möjligt att gå de gamla vägarna, han måste söka nya.

När jag bad honom betänka, att han helt säkert genom sin bok bäst kunde gagna sina medmänniskor, hörde han alls icke på mig. I stället framhöll han, att det just varit genpm mig hans medkänsla för de breda lagren av folket och hans önskan att höja och leda dem redan i tidiga barnaår blivit väckt, då han om somrarna såg mig hålla söndags-skola här ute på landet. Jag stod som från skyarna fallen. Kan Du, min goda Carl Fredrik, tänka Dig ett mer absurt resonemang?

Jag vet, ja, jag är bergfast övertygad om att Axel har de allra bästa och ädlaste avsikter. Han är redbar, godhjärtad, ömsint. Han är klok och kunskapsrik. Han får icke övergiva sitt vetenskapliga arbete. Han mtiste förmås att vända om.

Det är för att förmå honom därtill jag enträget ber om Ditt bistånd, min goda Carl Fredrik. Tala med Axel, skriv till honom, inverka på honom. Muntligt eller skriftligt skall ett uttalande av Dig säkert icke lämna honom oberörd. Det skall, hoppas jag, kunna hejda honom och återföra honom från den villsamma och farliga väg han beträtt. Han ämnar sig till ett möte i Helsingfors, sade han mig. Jag ber Dig, tag hand om honom där. Du med Ditt klara förstånd, Din tankeskärpa och Dina stora insikter i allmänna frågor måste otvivelaktigt kunna utfinna något medel till att återvinna honom för den vetenskapliga verksamhet, varigenom han bäst gagnar mänskligheten och själv en gång skall vinna världsrykte.

Mitt brev har blivit långt och utförligt och jag ber dig, min goda Carl Fredrik, ursäkta, om jag därigenom alltför starkt prövat ditt tålamod. Men — jag upprepar det än en gång — Axel är mig kär, som vore han mitt eget barn. Jag kan icke se honom gå vilse. Hjälp mig att rädda honom!Jag hoppas att sommarens sol och värme skola bidraga till att vidmakthålla och öka dina krafter och att du följaktligen befinner dig vid god hälsa, då du emottager detta brev från din mycket bekymrade, tillgivna kusin

Alida Bengtson.

Några dagar senare emottog Vita Villans härskarinna följande svar:

Till Fru Alida Bengtson.

Brändö den 24 juli 1917.

Högt aktade kusin Alida!

Det är för mig ett nöje att härmed erkänna emottagandet av kusin Alidas ärade brev, och då jag har för princip att alltid omedelbart besvara till mig riktade skrivelser, gör jag det också nu, så mycket hellre som jag måhända därigenom skall kunna bidraga till att något skingra de farhågor, som komma till synes i ovannämnda brev. Dock måste jag genast uppriktigt säga, att jag antagligen icke förmår allsidigt belysa den sak det här är fråga om, men jag vore glad, om jag genom att yttra min åsikt kunde i någon mån medverka till återställandet av den sinnets jämvikt, som förefaller mig vara i hög grad nödvändig för att min värderade kusins svaga och bräckliga hälsa icke skall taga allvarlig och obotlig skada.Jag måste likaledes omedelbart framhålla, att min ärade kusin fullkomligt överskattar min förmåga att kunna inverka på Axel Widirg. Så vitt jag känner Axel, är lian en drömmare och fantast. (Och dessa så kallade idealister — jag vågar säga det —äro alltid i hög grad ensidiga.) Jag tror icke att han låter någon, vem än det vara må, inverka på omformandet av de åsikter han en gång omfattat såsom sina, utan jag tror att han går fram i den riktning han för sig utstakat, till dess han, som man säger, slår huvudet i väggen. Egentligen borde det stå var och en fritt att gå de vägar han behagar — ifall han nämligen går ensam. Men fantasterna vilja icke gå ensamma, de inbilla sig vanligen vara kallade till ledare och vägvisare. Det är denna deras inbillade höghet, som gör dem farliga, då de genom den draga andra med sig i fördärvet.

Riktigheten av min värderade kusins uppfattning av Axels vetenskapliga kompetens kan jag icke bedöma, då jag icke känner denna sida av hans verksamhet — lika litet som jag känner hans tidningsskriveri, ehuru jag genom kännedomen om hans sinnesriktning och karaktärsdaning i allmänhet lättare kan föreställa mig överdrifterna och skevheterna i dessa tidningsartiklar än meriterna i hans vetenskapliga verk — som ännu är oskrivet.

Måhända låter ock min ärade kusin av sitt varma hjärta och kärleksfulla sinnelag förleda sig till överskattning av Axels andliga kapacitet. Dock,därom vill jag icke döma på grund av min redan påpekade obekantskap med fakta. För min enskilda del har jag aldrig ansett honom begåvad med någon högre grad av intelligens. Enligt min åsikt äro emellertid sådana fantaster som Axel mindre farliga, om de nedlägga sin visdom i böcker, än om de som ledare föra den ut i livet. Ty det är jämförelsevis få, som läsa deras böcker och ännu färre, som förstå dem. Det är en stor olycka i närvarande tid, att världen regeras av en massa lärda herrar, som med sin professorsvisdom tro sig i stånd att omskapa livet. Alla anse de sig ha utspekulerat något universalmedel till att befrämja det såkallade »folkets» lycka.

[_Men tro mig, min bästa kusin, vi lära oss aldrig — säger aldrig — känna folket, sådant det i verkligheten är. Jag minns mycket väl kusin Alidas vackra strävanden i ungdomsåren att sprida nyttiga kunskaper inom folkets breda lager, och jag högaktar och värderar det hjärtelag, som var drivfjädern till denna verksamhet. Men ändå vidhåller jag mitt påstående, att det alltid varit och alltid kommer att förbliva ett svalg befäst mellan oss och folket.

Såsom ung student deltog jag själv i Nyländska avdelningens såkallade folkbildningsarbete, men efter det jag mycket snart insett, hur fullständigt onyttigt det var, avstod jag från alla vidare försök att sålunda, som det heter, gagna fosterlandet. Jag tror mig sedan under mitt levnadslopp hava bättre fyllt mina plikter mot fosterlandet genomett samvetsgrant handhavande av de åligganden, som tillkommit mig såsom ämbetsman. Då jag nu efter fullgjort värv vid uppnådda sextiotre år kunnat draga mig tillbaka till mitt otium cum dignitate, prisar jag mig i hög grad lycklig genom att icke i närvarande tid behöva taga någon befattning med allmänna angelägenheter. Allt i nutiden, hela dess livsuppfattning, dess nöjeslystnad, vinningslystnad, oärlighet, folkets alltjämt stegrade självsvåld och det pöbelvälde, som råder — allt finner jag avskyvärt och förhatligt. Jag går även numera så litet som möjligt ut bland människorna, jag föredrar mitt eget sällskap framför de flesta andras. Det jag numera eftersträvar är att glömma den tid jag lever i.

För att göra det, har jag börjat nedskriva mina memoarer. Denna sysselsättning intresserar mig till den grad att

jag verkligen ofta kan glömma den närvarande tidens fulhet, låghet och råhet, tills jag sedan åter genom någon bekant, som besöker mig här i min ensamhet, eller vid genomögnandet av en tidning påminnes om den avskyvärda verkligheten. Samtidigt med att jag i går fick min ärade kusins brev hörde jag även talas om det förhatliga skådespel, som för närvarande på kvällarna utspelas på Nikolaikyrkans trappa, där några så-kallade idealister hålla uppviglande brandtal för den nedanför lyssnande och jublande pöbeln. Jag hoppas, att Axel åtminstone icke väljer denna form för sitt »upplysningsarbete». — Men jag återkommer till memoarskrivningen. Sedan jag nedskri-vit det bestämda antalet sidor, som jag föresatt mig att varje dag avfatta, sitter jag på kvällarna och lägger patience. Detta har jag funnit vara på samma gång en underhållande förströelse och ett förträffligt medel för att avhålla tankarna från att sysselsätta sig med det nutida eländet.

Av allt det jag här meddelat, kan min kära kusin finna, att mina åsikter visserligen äro diametralt motsatta Axels. Men huru jag skulle kunna inverka på honom och återföra den förlorade sonen på rätt väg, inser jag icke. Jag skulle visserligen med största nöje läsa lagen för honom — om till båtnad för någondera parten, lämnar jag dock därhän — men jag fruktar för att jag icke blir i tillfälle därtill.

Däremot är jag här i tillfälle till att enträget uppmana min ärade kusin att slå bort alla oroliga och bekymmersamma tankar, emedan ingenting finns för hälsan så skadligt som oro och ängslan. Och om det tillåts mig att giva ytterligare ett råd, så vill jag likaledes på det varmaste anbefalla kusin Alida att, följande mitt exempel, börja nedskriva sina memoarer. Det nöje man erfar genom att sålunda från den avskyvärda nutiden förflyttas till flydda gamla, goda tider, uppväger i sanning många gånger den möda nedskrivandet förorsakar. Och slutligen vill jag för min kära kusins välbefinnande lika varmt rekommendera att, sedan handen tröttnat att föra pennan, lägga ut korten till patience. Denna sysselsättning förkortar kvällen och bidrager i hög grad till att lugnanerverna och låta sömnen självmant infinna sig. Lägg patience, tillråder på det varmaste

Kusin Alidas hängivne vän och ödmjuke tjänare

Carl Fredrik Malmstén.På den stora gårdsplanen invid skolhuset hade festen börjat. Samlingen skedde småningom ... ingen brådska... man kunde ge sig god tid på söndagseftermiddagen, sommardagen var ju lång och ljus och vacker. Endast festkommitténs medlemmar hade bråttom. Ännu i sista minuten kilade de fram och åter med hemlighetsfulla bördor, som ingen borde se eller fästa avseende vid. Men efter det musikanterna spelat upp inlednings-marschen, gick det raskt undan med sång och festtal, omväxlande med kaffedrickningoch prat.

— Ett sådant kaffebord! — Rent av storartat att kunna duka upp ett sådant magnifikt kaffebord i dessa tider! utbrast sommargästen, som utsvulten kommit till landet efter alla de umbäranden den stränga ransoneringen i Helsingfors pålagt de olyckliga stadsborna.

De rosande orden uppfångades med ett förnöjt småleende av socknens ackuschörska, som med armarna korsade över bröstet och fältherreblick övervakade serveringen vid de långa, välförsedda kaffeborden. Med en belevad handrörelse utåt festplanen antydde hon likvisst, att hon inte kunde Vägvisare — 8taga berömmet åt sig, det tillkom rätteligen kom-munalrådinnan, som satt därborta på gungbrädet under tallarna. Bara tack vare hennes storartade frikostighet hade det blivit möjligt att i dessa matbristens tider ställa upp en sådan byffé.

Sommargästen såg i den anvisade riktningen och gjorde därvid den överraskande och glada upptäckten, att kommunalrådinnan var en gammal kamrat från skolflickstiden, varför hon tog sin kaffekopp och skyndade fram till henne för att återuppliva bekantskapen.

— Här har man ju ett alldeles enastående tillfälle att studera folktyper, sade hon med en nyfiken blick omkring sig. Så intressant! Det finns ingenting, som jag tycker är så intressant som att se folket i »helg och socken». Och så lärorikt sedan! Vem är den ståtliga människan därborta?

Kommunalrådinnan kisade med de litet närsynta ögonen: — Vilken menar du?

— Hon därborta vid syrenhäcken, fortfor sommargästen entusiastiskt. — Se bara en sådan hållning! Och ansiktet sedan med den varma, klara hyn och de regelbundna dragen. Nu vänder hon lite på huvudet, så att man kan se den tjocka, glänsande hårflätan, just så ska folket i våra svenska bygder se ut. Jag är förtjust i folket på den här

orten. Präktiga och trevliga människor, språksamma och livliga. Det är något ljust och glatt hos dem, som jag mycke anslås av. Och hur vänliga och städade och hövliga är de inte, och att tala med dem ...— Å ja — men allt som glimmar är ändå inte guld, klippte kommunalrådinnan av med ett klokt småleende. — Jag har nu bott här på orten i bra många år och har nog gjort mina erfarenheter, som har låtit mig se även andra sidor hos dem. Hon därborta är eljes Elin Karlsson, som nyss har kommit hem från Amerika. Ja, Bergöfolket är bra och hederligt folk, det är det visst.

Och i det hennes blick åter kisande såg ut över festplanen, forfor hon:

— Jag ser inte madam Karlsson här idag. Henne ville jag att du skulle lära känna. En genompräktig och duglig kvinna, stillsam, hygglig och försynt och tillika rask och förståndig. Den långa, resliga karlen därborta är Karlsson, Bergöaren kallad. Han bör kunna fylla måttet för dina anspråk på vårt svenska kustfolk, åtminstone vad utseende och gestalt beträffar. Måste man inte tänka på de gamla vikingarna, sådana vi i vår fantasi utmålar dem för oss, då man ser mannen där? Självrådig och styvsint och lite skrytsam påstås Bergöaren vara — men de egenskaperna är förmodligen vikingaarv de med.

Det sades eljes, då dottern för några år sedan reste till Amerika, att hon gjorde det för att slippa kommandot i hemmet. Ja, herregud, undra på det, om vuxna unga och kraftiga söner och döttrar inte vill gå kvar i föräldrahemmet och utföra drängoch pigsysslor utan lön. Mat och kläder får de naturligtvis av föräldrarna, men ofta ingen penninglön. Lejda tjänare har det i sådant avseende myc-ket bättre ställt för sig. Det missförhållandet har nog varit en av de främsta orsakerna till att emigrationen tagit fart och blivit så allmän.

— Jag för min del är en avgjord motståndare till emigrationen, inföll sommargästen ivrigt. — Den bör på allt vis hindras. Det är vars och ens medborgerliga plikt att kraftigt motarbeta den.

' — Nå, vad det beträffar, så vet jag inte... I Kommunalrådinnan avbröts genom att en korpulent herre med hatten i ena handen och i den andra en stor näsduk, som oupphörligt fördes över den skalliga hjässan, kom framskyndande till de båda damerna på gungbrädet, i det han ropade:

— Jo, det här är just en snygg historia! Sakra-mentskade uppviglare och pratmakare! Vem har bett honom komma hit och hålla tal?

— Vem menar du? frågade hans fru. — Vad är det för något du talar om?

— Om festtalaren naturligtvis och hans hälsningstal eller vad tusan det må kallas. Snygg hälsning, som mest består av anklagelser och skymford mot en del av de närvarande. Hörde du inte hans såkallade tal?

— Nej, jag blev i sista minuten uppehållen därhemma av att Ann-Mie föll och stötte sig och måste plåstras om och tröstas. Vad var det med talet? Och vem ...

— Vem som höll det? Doktor Axel Widing, läraren, reformatorn, profeten, redaktören, med-mera, medmera. Han som numera oförtrutetskriver i arbetarpressen och däremellan håller tal och eggar folket till sturskhet och lättja.

— Vad sade han då?

— Tror du att jag gitter upprepa det. Naturligtvis kom han fram med det där förbannade pratet om frihet och jämlikhet och lycka för alla, utmätt i lika stora portioner — för all del inte ett grand mer eller mindre åt någon — allt det där evinnerliga snacket, som man så innerligen väl känner till. Och häftiga anklagelser och utfall mot de medborgare, som besitta jord. Ett oerhört brott naturligtvis, som inte kan fördömas nog strängt. Och så slutligen fred på jorden i klasskampens tecken. Fred och kamp och kamp och fred i långa banor — sköna tankeexperiment! Om dessa herrar... Du hörde väl Widirgs förbannade prat? avbröt sig kommunalrådet för att slunga ut sin förargelse till stationsinspektorn, som gick förbi och lyfte på hatten.

— Ja, svarade denne småleende — men vem bryr sig om sådant?

— Bryr sig om! hetsade kommunalrådet ytterligare upp sig. — Vad ska vi då egentligen bry oss om, ifall vi inte bryr oss om att hålla stånd mot de påträngande massorna, som en vacker dag inte kommer att nöja'sig bara med

att hota. Om pratmakarna ville behålla sin visdom för sig själva, så vore den jämförelsevis oskadlig och helt säkert vore det en vinst för alla parter. Men att så ut den i alla omdömeslösa hjärnor, det är oförsvarligt, det är brottsligt. Har vi inte haft nog av vårensjordbruksstrejker och allt det elände och den oreda och de förluster, som de förde med sig?

— Jag har hört sägas, att doktor Widing är en ädelsinnad, varmhjärtad och begåvad man, som har gjort mycke för folket, insköt sommargästen medlande.

— För folket! upprepade kommunalrådet försmädligt. — Är inte vi folk, vi med? Här proppas så mycke tomt prat, så många falska eller halvsanna lärdomar, sådana massor av otroligt omogna och omöjliga funderingar i det såkallade folket, att man egentligen inte bör förvåna sig, om dessa hjärnor, som aldrig lärt sig tänka en tanke till slut, småningom blir alldeles omtöcknade och kollriga ... Hör nu, herr Lundberg! Hur reder sig herr Lundberg nuförtiden med sitt folk? ropade kommunalrådet till en gammal man, som med belåten uppsyn långsamt gick och såg sig omkring.

Den gamle mannen kom fram till gruppen vid gungbrädet och bockade och skakade hand med hela sällskapet. Han var klädd i hemvävda grå kläder och bar en grå skärmmössa på huvudet. Denna dräkt var inseglet och bekräftelsen på att han var född bonde och att han alltid ämnade förbli bonde och att han också vHle, att alla andra skulle se och känna till det.

— Reder mig med folket? frågar kommunalrådet, upprepade han med en småslug blinkning på ena ögat och ett leende, som utvisade, att han kände sig smickrad av att bliva rådfrågad i en så viktigsak.—Jag låter dem reda sig själva. Det tror jag är allra bäst. Vill man arbeta, så må man arbeta. Och vill man inte arbeta, så må man låta bli. Och vill man äta, så må man äta, ifall man har nånting att sticka i munnen. Men finns det ingen mat, så må magen skrika och vara tom. Och om arbetarföreningen kommer och ber, att jag ska ge plats för en danslave, så låter jag dem bygga en danslave på min mark. Varför inte? Dansa måste de ju alla nu för tiden, dansa så att stickorna står och kjolarna flyger. Motstånd gör ont bara värre, och förmaningar tjänar till rakt ingenting. Bäst att låta det gå som det går. Så tror jag.

Åhörarna logo.

— Vad är det nu för visdomsord, som Lundberg förkunnar här? frågade en elegant klädd medelålders herre, som kom långsamt gående med hatten i nacken för värmens skull.

— Herr Lundberg är frisinnad som vanligt och hyllar liberala idéer, svarade kommunalrådinnan muntert. — Han är den verkligt tidsenliga arbetsgivaren, vi andra är gruvligt efterblivna, vi. — Folket ska inte arbeta, säger han, mer än det kan ha lust till att göra. Det ska ha rätt att roa sig i stället för att arbeta.

— Ja visst, ja visst, det är jag med om, leve friheten! Låt allt gå överstyr! Ju värre desto bättre! instämde häradshövdingen skrattande, i det han lät blicken från sina små, stickande ögon speja utöver festplanen och fastna vid en grupp vit-klädda unga flickor.— Det går an för dig att prata, du som inget jordbruk har, utbrast kommunalrådet hetsigt. — Men vad i jessunamn ska den ta sig till, som brukar jorden och råder över henne, hur ska han reda sig, om ingen mer rör ett finger annars än för att sticka mat i munnen eller vill låta fotterna gå i annan takt än i danstakten? Det blir allt ett skönt tillstånd, om det fortgår här såsom det har börjat. Och vem som vinner på saken, det ville jag just veta. Och allt det förbannade pratet och skrävlet ökar bara oredan och gör det hela värre och värre. Vad är det nu för en mening i skrytet med den »stadiga, breda, demokratiska grunden», som har blivit lagd för att vårt framtida lyckorike ska kunna muras upp. Eller i skriket om vårt fria samhällsskick, som ska växa fram under ständig klasskamp? — Samhällsoskick vore nog ett riktigare ord. — Vet vi inte alla, hur bred vår enkammare gör sig? Och vilken lycka skänker den oss? Om de förbannade pratmakarna ville hålla mun och äta upp sina dumheter så — smaklig måltid, säger jag!

— Mager kost till och med för en idealist — se Widing — anmärkte häradshövdingen med det mångtydiga leende, som brukade låta hans åhörare förbliva i ovisshet om vad som var allvar och vad skämt i hans bitande infall och utfall.

— Widirg var en gång hemma hos mig i något ärende, fortfor han. — Vad det gällde, minns jag inte numera, förmodligen något ideellt, vanliga praktiska saker brukar ju sådana herrar sällanbefatta sig med. Då han gick bort, följde jag med ned genom trädgården och ämnade visa honom en av mina raraste rosor, som just hade slagit ut och stod där så fin och fager att det var en fröjd att skåda . .. Nå, tror herrskapet att han såg den? Å nej! han stod och orerade vitt och brett om något framtidspatent. Hur allt i framtiden skulle se ut, det visste han naturligtvis till punkt och pricka. Men rosorna, som han hade mitt för näsan på sig, dem såg han inte åt en gång.

— Och det kan häradshövdingen naturligtvis aldrig förlåta, anmärkte kommunalrådinnan. — Den som inte tillbörligt beundrar blommorna på Ekudden, är ingen välkommen gäst där.

— Alldeles riktigt, min nådiga. Blommorna måste där företräda den bättre delen, liksom det privilegiet i andra gårdar tillkommer hemmets härskarinna, svarade häradshövdingen med ett leende och en lätt bugning. — Nåväl, då vår idéernas man hade skuddat stoftet av min syndiga jord från sina fötter, sade Ström — drängen min — som stod i trädgården och grävde och som hade hört honom tala: »Bara den där herrn får det som han vill, så blir tiden inne för andra att göra om'et.»

— Din Ström är själv en stor filur, inföll kommunalrådet. — Passa på bara, vad han säger om dig, så snart du vänder ryggen till.

— Ström är en flink karl, svarade häradshövdingen alltjämt småleende. — Han utför alla sina åligganden fort och väl och är till mycken nytta igården. Vad bryr jag mig om det lian säger på inin rygg, vad rör det mig, då jag inte hör det?

— Men i sanningens intresse måste man ändå fästa avseende därvid, så att inte lögn och förtal frodas, utbrast sommargästen indignerad.

— Tror min nådiga verkligen, att någon av oss vet, vad andra säger om oss, såsnart vi vänder ryggen till? ljöd det spefulla svaret. — Och jag för min del föredrar också att inte veta det, jag tror det är angenämast för alla parter.

— Det kan du ha rätt i, medgav kommunalrådet. Men det som i allmänhet blandar bort korten är den uppfattningen, att pratmakarnas — förlåt, idealisternas — goda och ädla avsikter måste tillförsäkra dem alla rättrådiga människors beundran och högaktning och eviga tacksamhet. Och först och främst anser man, att ingen annan än de för det lidande folkets talan. Alla andra är naturligtvis blodsugare och slavägare. Och om dessa blodsugare försöker ställa det bra för sitt folk — ursäkta, sina slavar — genom att bygga goda bostäder åt dem och inrätta bibliotek och läsesalar och grundlägga pensionskassor, så betyderdet rakt ingenting i bredd med profeternas och ledarnas stora ord och löften, som skriks ut vid alla möjliga möten och fester.

— Men doktor Widing anses ändå ... försökte sommargästen inskjuta.

— Ja, ja, ja, klippte kommunalrådet hetsigt av — medges gärna pratmakarnas personliga oförvitlighet. — Och deras härlighets sken, tillädehan försmädligt — blir naturligtvis ännu klarare och mer strålande därigenom att de mest äter gräs och springer omkring barhuvade och barfota.

Men först och främst, fortfor han med stigande förtrytelse — borde envar minnas, att det man talar är en sak, och det man gör är en annan. Och det man gör, betyder så oändligt mycke mer än allt prat och snack i världen. Just därför anser jag pratmakarna för farligt folk, farligare mången gång än riktiga ogärningsmän. Den onda följden av en ond gärning är uppenbar, men vem vet, vad som spirar fram, då orden kastas ut för alla vindar. Och ogräset växer fort, mycke fortare än den goda säden, det måtte väl vi jordbrukare ändå veta, om man också tycker att vi inte begriper ett muck annat.

— Hit har nyss kommit en herreman av det slag du talarom, anmärkte stationsinspektorn. — Han skriver sitt namn Blomb-ä-r-j, har jag sett på hans postförsändelser.

— Ja, jag vet det, svarade kommunalrådet hetsigt som förut. — Karlen kom en dag till mig och förkunnade, att han ville bygga sig en hydda på min mark och därför önskade köpa eller arrendera ett stycke jord. Men jag svarade tvärt nej. Jag hade hört, att han springer omkring här som fredsapostel och predikar, att man under inga

omständigheter får gripa till vapen — märk: under inga omständigheter! — Jag ville gärna veta, hur vi då ska värja oss för ogärningsmännen, som alltjämt blir talrikare. Blombärj hör också tillden sorten, som bara äter gräs. Han kan inte uthärda tanken på att djuren måste slaktas för vårskull, sade han stillsamt. Och då jag undrade, huru det skulle gå, i fall också vi lantmän inte ville befatta oss med slakt, så log han ett medlidsamt, överseende löje åt en så enfaldig fråga och svarade, att om alla avhölle sig från att äta kött, behövde ju djuren inte slaktas — så enkelt var det.

— Och jag undrar, inföll häradshövdingen, i det hans stickande blick åter spanande flög ut över festplanen — jag undrar, om hela skocken av vita duvor därborta går och väntar att matroserna från de ryska krigsskeppen ute på fjärden ska komma i land?

— Ja, ja, ryssen tycker om duvor, bekräftade Lundberg illparigt. — Jag hade en tid några tama duvor där hemma. Det hände då en dag, att några ryska matroser kom upp till gården för att köpa mjölk och, när de fick se duvorna ute på backen, begynte de strax ropa och skrika, att det var sådana fåglar, som man aldrig fick ofreda på något vis, och att döda dem var en svår synd. Ja, ja, duvan är riktigt ryssens älsklingsdjur, upprepade han och lät blicken gå i samma riktning som häradshövdingens ut mot de vitklädda unga flickorna.

Sommargästen såg häpen på den gamle bonden, vars knipslugt blinkande öga lustigt stred mot ansiktets högtidligt trovärdiga allvar. — Vad skulle man tänka om landsbygdens enkla rättframhet?Men kommunalrådinnan utbrast harmsen:

— Naturligtvis står flickorna där och väntar på dansen med de ryska matroserna. Det är en skam för våra unga flickor, stor skam, att de styr ut sig i vita klänningar och vita skor och strumpor för att få dansa med ryssarna. Behövs allt detta dansande över huvud taget? Vad tjänar det till? Mig förefaller det, somomhärdansadespåen vulkan.

— Ryssen är en god dansör, en riktig dansmästare är han, anmärkte Lundberg på samma sätt som förut.

— Usch då, idag är herr Lundberg riktigt svår! utropade kommunalrådinnan, som dock inte kunde tillbakahålla ett leende vid åsynen av gubbens förnöjda uppsyn. Hon visste, att han var förtjust i detta slag av tankeutbyte.

— Ursäkta, sade han, fru kommunalrådinnan får ursäkta, om en gammal bonde, som bara går på två ben, ibland trampar in, då det till och med kan hända för hästen, som går på fyra.

Det blev allmänt skratt.

Samtalet upphörde nu. Kaffepausen var slut, musiken spelade åter upp, och ett nytt nummer på programmet började. En ung skådespelerska, som vistades härute på sommarnöje, deklamerade dikter av Rydberg och Fröding och en järnvägstjänsteman berättade roliga historier på bygdemål.

— Nå, hur står det till på Bergö? vände sig kommunalrådet under ett uppehåll mellan två nummer till Karlsson, som händelsevis stod bredvid honom.Å ja, med tack för efterfrågan, livet därute gick ju som vanligt.

— Och Karlsson har kommit den långa vägen till festen. Det är verkligen att visa ett berömvärt nit för en god sak. Småskolan måste få hjälp. Det är rätt och billigt. Mer än nånsin måste i dessa bistra tider alla bildningssträvanden understödjas. Är madam Karlsson inte med?

Nej, mor hade stannat hemma. Någon måste ju vakta hemmet och se om kreaturen. Men flickorna voro här, de unga måste väl nångång få komma lite ut och roa sig, de med. Och doktor Widing hade också följt med i Bergöbåten. Han bodde ute på Alön, och de hade i förbifarten tagit honom ombord, så att han inte behövde ro den långa vägen i kanot.

— Widing — hm, ja — vad tyckte Karlsson om hans tal här för en stund sedan?

— Svaret lät vänta på sig litet. — Avsikten var väl god, sade Bergöaren undvikande.

— Avsikten ... avsikten ... kanhända! Men dessa goda avsikters följder... låt oss se följderna, utbrast kommunalrådet häftigt. — Det är från den sidan saken måste ses. Allt det som nu oavlåtligt predikas om frihet

och broderskap och rättigheter och fordringar och reformer, det kommer slutligen att vända upp och ned på alla ordnade förhållanden. Om pliktuppfyllelse predikar ingen.

— Doktorn är nog en plikttrogen man, och på lag och rätt håller han styvt, genmälde Bergöaren med övertygelse.
— Hm, ja, jag förstår vad Karlsson menar.

Naturligtvis känner jag till det där...... det

passiva motståndet — han sänkte rösten till en viskning — och nu den hemliga trafiken västerut

..... med tysklandsfararna....... Men, hm, om

den saken kan man också ha olika uppfattning.

Och jag för min del hyser stora betänkligheter..

mycket stora betänkligheter......Men vad nu

Widings tal här i dag beträffar, så var det precis samma andas barn, som de artiklar han har skrivit i arbetarbladet.... riktiga eldbränder, som han kastar ut, det är ett farligt spel.

— Nej, dem har jag inte läst, avvärjde Karlsson åter.

Nu ropade kommunalrådinnan till sin man, att på bänken bredvid henne fanns en ledig plats, och han gick dit för att se på den lilla komedien, som uppfördes på friluftsteatern.

Karlsson stod kvar bakom de övriga åskådarna. Huvudet högre än de flesta andra, behövde han inte trängas med dem för att kunna se de spelande. Egentligen avskydde han att komma människorna alltför nära, han kunde inte lida »människolukten», brukade han föraktfullt säga, då han tog avstånd från dem. Men där han stod och såg på den lilla pjäsen, som uppfördes av socknens ungdom, föreföll han att vara road därav.

— Seså, nu går jag och hälsar på Elin Karlsson, sade kommunalrådinnan, då spelet var slut och de ivriga applåderna tystnat. — Jag har alltid tyckt bra om flickan, och det blir roligt att höra, hur honhar haft det ställt för sig under alla dessa år i Amerika. Innan hon reste dit, var det tal om att hon skulle ta tjänst hos oss. Men sedan blev det ändå ingenting utav, reslusten var alltför stark, den lockade och drog henne bort.

— Jag vidhåller, att emigrationen är en fruktansvärd olycka, en kräftskada, som fräter på vårt folks livskraft, sade sommargästen med dyster röst. — Det är helt enkelt vars och ens fosterländska plikt att motarbeta denna ödesdigra utvandring av ungt, kraftigt folk.

— Nej, vet du, svarade kommunalrådinnan på sitt muntra vis — här hos oss vill man bara alltjämt hopa en sådan massa av såkallade fosterländska plikter och uppdrag på oss alla, att vi slutligen inte mer får tid och krafter till att fylla våra enkla dagliga plikter. Människan tar ändå bara lärdom genom egen erfarenhet, det är min övertygelse.

— Du är samma tvivlerska, som du var redan • i ungdomsåren, genmälde sommargästen. — Jag för min del håller också fast vid min ungdomstro på det godas och rättas seger.

— Ja, sedan man har lidit tillräckligt genom

sina misstag.....och kanske inte ens då.....Men

nu går jag och söker upp Elin Karlsson.

Den hemkomna Bergödottern hade väckt ett visst uppseende vid festen. Forna vänner och bekanta, som ännu inte träffat henne efter hennes återkomst från det underbara landet i väster, gingo fram och skakade hand med henne och sade muntert: välkommen hem igen, medan blickarnanyfiket granskade hela hennes person. Konununal-rådinnan ville ha Elin bredvid sig på gungbrädet, så att de kunde sitta och prata tillsammans en stund i lugn och ro. Men innan den livliga frun hade hunnit börja sina frågors långa rad, kom Karlsson fram till dottern och förklarade, att de måste resa hem.

Vad var det nu för brådska med hemfärden? Det var ju inte sent ännu och sommarkvällen var ljus och vacker.

Och flickorna måste väl få dansa litet först, förmodade kommunalrådinnan.

Vägen hem var lång och vinden mojnade av allt vad den hann. Något dansande blev det inte av

den här gången.......nej, det kunde det inte bli,

vidhöll Bergöaren med en bister blick ut mot dansbanan, som plötsligt översvämmats av en skara vitklädda ryska marinsoldater, medan en dragharmonika började spela upp till dans.

Han ropade till Karin, som stod bland en hop halvvuxna flickor, att hon skulle gå och söka rätt på Fina, som hade fått löfte att följa med hem i Bergöbåten.

i Men Karin kom springande tillbaka med beskedet, att Fina ingalunda ville fara hem ännu. Hon skulle alltid få följa med andra, som inte voro så tokiga att de reste bort, just då det roliga började, hade hon svarat.

Och som en bekräftelse på orden sågs den stora hatten med de granna blommorna redan lysa på dansbanan, där Fina virvlade om i armarna på en rysk matros.

Vägvisare — 9— Usch, det är otäckt! utbrast kommunalrådin-nan, i det hon lät blicken följa samma riktning som Karlssons ut mot de många vitklädda dansande paren. — Var gång vi ställer till fest, har vi strax det där följet här. Vi kan ingenting göra för att hindra dem att komma. Ja, jag tycker också det är bäst att gå härifrån. Jag får väl prata med Elin en annan gång, tänker jag. Elin reser naturligtvis inte bort numera?

Något svar på frågan gavs inte och inväntades ej heller av den myndiga frun, som var van att avgöra, ordna och ställa för andra.

Karin kvävde en suck vid tanken på huru roligt det hade varit att få stanna kvar ännu en stund. En pojke, som hon kände, hade bjudit upp henne till dans, och en av flickorna hade i största hast bakom granhäcken lärt henne dansstegen. Men hon visste, att fadern aldrig ändrade ett en gång fattat beslut.

Då hon långsamt följde efter honom ned till stranden, lade hon märke till att Elin såg så trumpen ut och inte sade ett enda ord. Tidigare hade systern varit munter och pratsam, då människorna hälsade henne välkommen hem igen. Och då hon kom från postkontoret, där hon fått ett brev från Amerika, hade hon riktigt sett glad ut.

Det blev också en stor missräkning för Karin, att doktor Widing inte följde med tillbaka till Alö, såsom avtalat varit. Då Bergöfolket på väg till festen seglade förbi Alö, hade de sett honom stå nere vid stranden och vinka till dem att landaför att taga honom med i båten. Sedan hade han hastigt sprungit upp tillbaka till sitt rum efter några böcker, som han gav Karin, och under hela färden hade han suttit och talat om mångt och mycket, så muntert att Karin tyckt sig se allt det han talade om, liksom hade hon skådat det med egna ögon. Men från festen hade han plötsligt gått bort i sällskap med en herre, som sett mycket besynnerlig ut. Barhuvad hade han varit och hade haft långt, svart hår, som hängde ända ned till axlarna; utan strumpor var han också, med bara ett par lädersulor på fotterna. Han kallades artist, hade Karin hört.

Medan Karlsson sköt ut sin båt och gjorde den i ordning för avfärden, kom en främmande man nedspringande till stranden och bad att få folja med. Han ämnade sig ut till en av öarna i havsbandet, sade han, och då han sett Bergöborna på festen, ville han passa på att få fara med dem. Ifall han sedan ginge tvärs över Bergölandet till öns östra sida, så kunde han säkert av änkan i torpet få låna båt till att fortsätta färden.

Efter en prövande blick på karlen samtyckte Bergöaren till hans begäran. Där fanns ju plats i båten, eftersom doktorn hade gått bort tillsammans med den besynnerliga herrn och Fina stannade kvar på festen. Och då det hade blivit kav-lugnt nu på kvällen, kunde det heller inte vara ur vägen att få en roddare till i båten.

Två par raskt förda åror läto båten skjuta god fart förbi skogkantade stränder, över blanka vikaroch genom glimmande sund ut mot de vida, öppna fjärdarna, där himlen mot synranden i väster färgade molnstrimmorna med solgångens sista glöd, där vattenspegeln gav svar på skyarnas glans och solförgyllningen virade sitt blänkande band kring den fjärranliggande strandremsan, medan den sista strålen, infångad under måsens vinge, blixtrade till för en sekund. Men längst i söder borta mot de . strandlösa vidderna förenade sig redan hav och

rymd i sommarnattens underfulla, bleka skymning till en oändlighet utan mått och gräns.

Den främmande karlens sätt att ro vittnade om att han var inlandsbo. Mellan årtagens regelbundna plaskande och årtullarnas sakta knarrande hördes hans mångordiga frågor och Bergöarens knapphändiga svar.

Främlingen hade börjat med att fråga, om fisket var givande och sjöfågeljakten lönade sig i dessa trakter. Men snart glider han över till andra förhållanden på orten.

Allt vad han talar om, lägger han ut vitt och brett. Han själv är kommen uppifrån landet, säger han, och det hörs även att svenskan inte är hans modersmål, ehuru hans talförhet på intet vis hindras därav. Frågorna flöda som en jämn ordström över hans läppar under förevändningen att han föga känner till dessa nejder. Men oförhappandes kan plötsligt något ord förråda, att han i alla fall tycks ha rätt bra reda på ett och annat. Liksom med ytterst rörliga känselspröt söker han leta sig fram till vad han åstundar veta om befolk-ningens arbetsvillkor, bostadsförhållanden, arbetsavtal, timlöner och mycket annat, som Karlsson aldrig tagit reda på eller egnat en tanke åt. Vad bryr han sig om sådant, vad angår det honom? Ute på sin ö får han ju leva och arbeta alldeles som han för gott finner, utan att någon annan behöver sticka sin näsa i hans görande och låtande.

Men när främlingen slutligen liksom i förbigående kastar fram en antydan om att någon del av den hemliga trafiken på utlandet torde gått fram över öarna i den här trakten, blixtrar en lång, vass blick mot den djärve frågaren och med det vresiga svaret, att detta är något han inte känner till, biter Bergöaren av allt vidare ordande härom. Men samtidigt tar hans åra akteröver ett så våldsamt tag i vattnet att årbladet böjes, och Elin, som ror på den motsatta sidan i fören, måste uppbjuda alla sina krafter för att inte ge tapt vid en sådan kraftmätnirg.

över främlingens ansikte flyger ett nästan omärkligt, hånfullt löje. Det varsnas endast av Karin, som strax får klart för sig, att han är en elak karl och att det därför är bäst att akta sig för honom.

Elin har inte hört på den främmande karlens prat. Hennes tankar ha kretsat kring brevet, som hon fick, då hon gick upp till postkontoret och hörde efter, om där fanns post till Bergö. Med en gammal bekants närgångna frispråkighet hade postfrun, då hon räckte fram brevet med den amerikanska poststämpeln på, frågat, om -detvar från en fästman därborta. De kringstående hade lett och frågan krävde intet svar, emedan frun redan var fullt upptagen av att lämna ut brev till andra. Men Elin skyndade ut och satte sig under en stor gran, där hon så gott som dold av de nedhängande yviga grenarna ostörd kunde få läsa sitt brev. Där hade hon sedan suttit kvar tills någon, som händelsevis gick förbi och upptäckte henne, ropade att hon borde komma och se teater-pjesen, som just begynte — hälsningstalet hade hon redan försummat.

På festplanen hade doktor Widing kommit emot henne och med ett egendomligt upphetsat uttryck i ansiktet frågat, vad hon tänkte om hans festtal. Men då hon tillstod, att hon inte hört det, hade han hastigt vänt sig om och gått bort. Och strax därefter hade hon sett honom lämna festen i sällskap med den besynnerliga barfota och bar-huvade herrn.

Medan hon satt och rodde med långa, jämna årtag, såsom hon lärt sig i barndomen, kretsade hennes tankar kring det brev hon fått. Intill denna dag hade hon sällan tänkt på brevskrivaren eller, om hon någongång gjort det, hade det skett på samma flyktiga vis, som hon mindes många andra av dem hon mött därborta i det nya landet. Brevet lät henne nu minnas honom på helt annat vis än förr.

Han var en landsman, som hon en gång lärde känna vid en friluftskonsert i en stor park. Under en paus hade han kommit fram och hälsat påhenne, emedan han av en bland de närvarande, som kände henne, hört att hon var hans lands-maninna. Och när det sedan under samtalet framgick, att hon till och med var från samma socken, där han själv blivit född, vart han mycket glad. Ty ehuru han redan som pojke gått till sjöss och rest bort hemifrån och sedan stannat i Amerika, hade han ändå aldrig kunnat glömma barndomshemmet, sade han. Hans föräldrar hade dött, medan han varit borta, och han visste ingenting om sina syskon eller andra släktingar, men nu kunde han ju med henne få tala om hembygden och sina minnen från pojkåren och allt sådant, som ingen annan här i det nya landet intresserade sig det allra minsta för eller kunde förstå.

Elin hade också blivit glad. Hon hade icke på länge träffat någon från det gamla hemlandet, och i den unge

mannens väsen och uppträdande fanns något enkelt rättframt, trovärdigt och hurtigt, som genast behagat henne. Efter det första sammanträffandet sågo de varandra endast några få gånger, emedan han icke bodde i samma stad som hon, men varje gång han kom ditresande, sökte han upp henne.

Den sista gången de träffades, friade han till henne. Det skedde just före hennes hemresa, och hon svarade utan betänkande nej.

Hans anbud kom så oväntat och hon kände honom så litet, sade hon. Och dessutom måste hon resa hem. Det var ofrånkomligt, hon måste resa hem. Dag och natt kände hon, hur hemlängtanoavlåtligt gnagde och rakt förtärde henne, den lämnade henne ingen ro, så att någon annan utväg än att resa fanns inte.

Han bad då, att han i alla fall kunde få lov att någon gång skriva till henne och hoppades också, att hon skulle besvara hans brev. I det gamla landet fanns det eljes ingen, som han kunde skriva till, ja, i hela vida världen fanns ingen, som han kunde tala med så som han talat med henne de få gånger de hade träffat varandra.

Nu hade han på allvar slagit sig ned på landbacken, skrev han i sitt brev. Han hade beslutat att bliva jordbrukare och hade köpt en farm. Han beskrev gårdens utseende och jordens beskaffenhet samt den stora fruktträdgården, som lovade riklig skörd och goda inkomster. Och även om husdjuren, som voro hans sällskap i ensamheten, skrev han. Allt artade sig bra, där fanns goda utsikter för framtiden, ty jorden föreföll bördig och klimatet ypperligt. — Han hoppades också, att Elins resa hade gått bra och att hon lyckligt och väl kommit förbi alla minor och farligheter.

Men när han sedan slutade brevet med en förmodan, att det måtte kännas härligt att få komma till ett hem, där någon fanns, som väntade och som sade välkommen åter till den hemvändande, så kunde hon i orden läsa en så stor saknad och längtan efter något, som han själv aldrig ägt, att hon rördes därav. Och hon måste tänka på hur glad hon varit den dagen, då hon steg i land vid hemstranden, och hur hennes hjärta klappat avfröjd, då hon återsåg de höga björkarna invid byggningen och den stora stenen, där hon lekt

som barn. Men sedan....... sedan hade hon inte

kunnat låta bli att börja längta bort igen.....

Sedan Bergöbåten löpt in i hemviken och blivit förtöjd på sitt vanliga ställe, sade främlingen hövligt farväl och tackade för att han fått följa med. Då han gick, syntes det att han haltade litet. Karlsson stod ett ögonblick och såg efter honom, medan han gick bort över stranden och utmed den smala stigen långs åkerrenen samt slutligen försvann inåt skogen.

— Undrar just vad den där är för en fisk och i vad ärende han färdas härute, mumlade Bergöaren halvhögt.

— Han är en elak karl, utbrast Karin, i det hon med sina stora, litet rödkantade ögon stirrade efter den bortgående. — Det syntes, att han var elak, det syntes, då han leg.

— Här färdas många slags folk nu för tiden, sade fadern eftersinnande — det kan vara svårt att skilja de onda från de goda.

— Sådant där känner man på sig, avgjorde flickan raskt.

Modern hade suttit uppe och väntat på dem. Hon, som mest alltid stannade hemma, brukade finna stort nöje av att höra, vad de andra vid hemkomsten berättade, då de någon gång varit ute och roat sig: det blev ju nästan som att själv ha varit med, brukade hon säga. Karins goda minne gjorde också, att hon oftast ordagrantkunde upprepa, vad hon en gång hört. Hon redogjorde för den lilla teaterpjesen och läste upp verserna och orden till sångerna, som sjungits på festen. Men då hon skulle tala oinvad Widingsagt, kom hon till korta. Fåfängt försökte hon om igen, nej, det gick inte.... han hade sagt, att broderskapets rike var kommet till jorden.... ja, det

var nog mycket annat också, som han sade, men hon kunde inte minnas orden, utbrast hon gråtfärdig.

Hur skulle man förstå talet om broderskapet på jorden, nu när så många folk förde krig och slogo ihjäl varandra? undrade madam Karlsson.

Men hennes man avbröt alla vidare utläggningar med tillsägelsen att det kunde göra just detsamma, emedan det nu var tid att gå till sängs.

Han gitte inte tänka på Widings tal eller på vad kommunalrådet sagt därom. Det kunde inte falla honom in att bry sin hjärna med sådana

invecklade samhällsspörsniål....vad angingo de

honom?

Uppe i den lilla vindskammaren fläktade sommarnattens ljumma svalka in genom fönstret — därborta i Amerika hade Elin lärt sig sova för öppet fönster. Hon hörde nattens svaga, otydliga ljud, som föreföllo så sällsamma och hemlighetsfulla, då de trängde fram genom den stora tystnaden och ensamheten. Mellan nattskärrans enformiga knarrande i kärret förnams det stora havets dova, aldrig avstannande brus, likt en avlägset klämtande kyrkklockas malmklang. Minsta vindfläkt sattebjörkarnas och asparnas lätta löv i darrning, och genom deras sakta prassel förnams ibland ett ångestfullt frampressat pipande av någon fågel, som skrämd hade vaknat. Och från fållan trängde ljudet av kreaturens tunga tramp, såsnart de stora, oviga djuren rörde på sig. Men alla dessa dova, otydliga ljud flöto samman i nattens hemlighetsfulla dunkel och stillhet, så att det bara var den stora tystnaden lyssnerskan tyckte sig höra, och den stora ensamheten hon kände sig omsvept av.

Men ett ungt, varmt, klappande människohjärta värjer sig med all makt mot ensamheten och tystnaden. Brevet, som Elin fått, hade burit med sig livets budskap. Ut! ut till livet, till lyckan, till dagens sjudande, brusande arbete! läste hon där mellan var rad, så tydligt som om orden stått utskrivna. Hon såg för sig brevskrivaren med de raska, smidiga rörelserna, hans käcka uppsyn, ansiktets öppna, glada uttryck. Och hade han icke liksom hon själv med sina unga, kraftiga, arbets-vana händer brutit sig väg i det nya hemlandet

Men här i det gamla landet ... då hon kom ut bland människorna här, vad ville de henne, vad hade de att säga henne annat än en nyfiket retsam förmaning att stanna hemma? Dock här stod hon liksom inför en stängd dörr. Ty det visste hon, att för dem alla var och förblev hon ändå bara Bergö-Elin. Nej, hon var icke mera hemma här!

Omedvetet sträckte hon fram båda armarna, som hade hon velat ropa ut sin heta längtan: — Jag kommer! Jag kommer!Dagarna gingo, den ena lik den andra. — Ingenting hände.

På söndagseftermiddagen hade systrarna gått ut i hagen. Karin satt med katten i knäet, försjunken i läsning, och Elin roade sig med att leta efter fyrväppling i den gröna mattan med mönstret vävt av de små vita, doftande blommorna. Fyrväpp-lirgsbladet var lyckobringaren, brukade modern säga. Det man tänkte, då man fann fyrväpplingen, gick i fullbordan.

— Vad är det för en bok du läser? frågade hon Karin.

Systern såg upp med ett frånvarande uttryck i ansiktet. — Vad? — boken? Det var ju den hon fått till låns av frun i Vita Villan.... Sedan försjönk hon åter i sin läsning.

Elin betraktade den tunna, gängliga flickgestalten med de smala axlarna och det lilla, bleka ansiktet, vars stora, litet rödkantade ögon alltid hade ett uttryck liksom av längtan efter något oåtkomligt.

Själv skattade Elin inte boklärdomen mycket högt, hon satte långt större värde på det hon för-mådde uträtta med sina kraftiga, arbetsvana händer. Men hon förstod, att systern med sin svaga, bräckliga kropp aldrig kunde bliva någon duktig arbetsmänniska. Och hon hade därför begynt tänka, att Karin borde få läsa, eftersom hennes håg stod därtill. Kanske kunde hon sedan vinna sin utkomst därigenom.

— Vill du följa med, Karin, då jag reser till Amerika? frågade hon plötsligt.

Systern såg häpen upp: — Tänker du resa?

En rodnad flög över hennes bleka, barnsliga ansikte, ögonen strålade upp, och som om hon inte genast hade förmått fatta frågans hela innebörd, satt hon ett ögonblick stum, tills hon hänryckt utbrast:

— Då får jag se allt det som jag har läst om i

böckerna.......och får lära mig engelska........det

är väl inte mycke svårt att lära sig engelska, eller hur? Hör du, Mirre, fortfor hon, i det hon lyfte upp katten, som smeksamt slog sina tassar kring hennes nacke — hör du, då får vi se allt underbart i världen.

— Du ämnar väl inte ta katten med? sade Elin skrattande.

— Mirre kan mycke bra föras med i en korg, så snäll och klok som hon är, försvarade sig Karin ivrigt, medan hennes hand smeksamt och ömt strök över den trogna kamratens rygg. — När tänker du resa? frågade hon litet dröjande och skyggt.

Hon var så blyg att hon vanligtvis inte äventy-rado att inlåta sig i samtal, utom då det gällde att besvara frågor. Och hon hade heller inte ännu övervunnit sin blyghet gentemot den hemkomna stora systern.

— Det vet jag inte ännu, svarade Elin undvikande. 1 detsamma lutade hon sig litet framåt, såg en stor fyrväppling och sträckte hastigt ut handen efter den.

— En fyrväppling! ropade Karin förtjust. — Det en tänker på, då en finner den, går i fullbordan. Tänkte du just nu på resan? Det betyder att du far och att jag kanske får följa med .... Men vem ska då vara här och hjälpa mor? avbröt hon sig plötsligt.

Ja, modern behövde naturligtvis hjälp med sysslorna, hon mäktade inte med att utföra allt ensam. — Mor får ta en tjänsteflicka, sade Elin.

— Men hon vill inte ha en främmande i huset, svarade Karin. — Hon säger, att pigorna nu för tiden ingenting gör, utan bara måste passas upp. Det var likadant med drängpojken i våras. Han sade, att far kunde göra arbetet själv, och gick bort, fastän han var så eländig, då han kom hit i tjänsten, att han inte ens hade skjorta på kroppen.

Frågan blev oavgjord. Ty invid hasselhäcken dök upp en stor hatt med lysande granngula blommor. En tjock, bullig gestalt, klädd i grann-röd blus jämte mycket kort, snäv kjol, som stramade över de runda höfterna, och skor med höga, spetsiga klackar, kom med vippande steg fram till de båda systrarna.— Har håller ni till på söndagseftermiddagen liksom två små oskuldsfulla lam i gröngräset! ropade Fina, i det hon hälsade på dem och bullersamt skrattande slog sig ned bredvid dem.

— Kom hit, Jussi! kommenderade hon en man, som med litet haltande steg följde efter henne. — Raska på bara, så ska jag presentera.

— Behövs inte, det är inte första gången vi ser varann, svarade han och skakade hand med Elin och Karin. Det var den främmande karlen, som följt med Bergöborna från festen.

— Ja, ja, oskuldsfulla ser ni ut, retades Fina. — Om också världen brinner i alla fyra hörn, så vet ni här ändå ingenting om den saken.

— Vad står nu på? sade Elin. *

— Står på? frågar lilla fröken, log mannen. — Det är mycke, som står på, det är visst och sant.

Med stor ordrikedom började han genast tala om den nya tid, som vart kommande, då frihetens och jämlikhetens härliga rike snart skulle bliva en verklighet på jorden. Han beskrev arbetarnas stora möten i Helsingfors — där också han uppträtt och talat, sade han liksom i förbigående. Lantdagen hade blivit tvungen att böja sig för arbetarnas fordringar och Helsingfors stadsfullmäktige hade fått lära sig veta hut, tilläde han triumferande.

Ibland avstannade talets ström för ett ögonblick, emedan mannen måste söka efter det rätta uttrycket på svenska. Då kastade Fina ordet till honom och han tog ivrigt upp det och fortsatte oförtrutet.Fina, som hört alltsammans förut, blev mycket snart otålig. Hon vände sig till Elin och frågade, om doktor Widing ännu var härute.

Nej, det visste Elin verkligen inte. Han bodde inte på Bergö utan hos Alö-fiskaren.

— Widing, ja, det är en bra karl, det är han,

inföll den främmande mannen. — Han har skrivit många goda tidningsartiklar, men en herreman är ändå.......

— Tänker du bli sittande här till domedags-ottan, Jussi? skrek Fina häftigt. — Jag tror, att du riktigt växt fast här. Skrävla inte alltid om ett och detsamma, vem ids höra på ditt evinner-liga prat!

Hon sprang upp och slätade ivrigt med båda händerna över klänningskjolen, som skrynklats av

att hon suttit i gräset. — Seså.....kom nu..........

upp med dig, Jussi!

[— Vi ska till Dal, vände hon sig till Elin. — Där är danstillställning i kväll, och jag tänker att Bergöaren väl lånar oss sin ekstock till att ro dit över. Kanske följer du med?

Elin skakade avvärjande på huvudet, och Fina gjorde intet vidare övertalningsförsök. Anbudet hade nog mest skett i syfte att förenkla underhandlingarna med Karlsson om lånet av ekstocken.

Fina stod och väntade med alltjämt stigande otålighet att karlen skulle hörsamma hennes befallning. Men han satt lugnt kvar och tycktes finna stort nöje av att orda om sina tankar och åsikter för Elin, som inte avbröt honom, utan tyst hördepå vad han hade att säga om herremännen och samhället. Han ville inte säga något ont om doktorn, det ville han visst inte. Widing var en rätt-tänkande man med goda avsikter. Och det han skrev, var också värdefullt. Men ändå kunde en herreman aldrig sätta sig in i arbetarklassens förhållanden så som arbetaren själv, det kunde han inte, det var ju omöjligt. Därför måste arbetarna rusta sig till den stora kraftmätningen. De måste taga sitt öde i egna händer, män och kvinnor måste göra det. Och det var en självfallen sak, att kvinnorna skulle med ut i striden. Hade inte arbetarpartiet i alla länder varit det första, som tagit kvinnorösträtten på sitt program, medan överklassens män högmodigt hade avvisat och hånat kvinnornas strävan efter likställighet. Den saken borde kvinnorna betänka. De borde inte låta sig dåra av herrarnas granna ord vid gästabuden och deras bugningar och krumbukter i festsalarna, utan ansluta sig till arbetarna och följa med dem i kampen för människorätt och människovärde.........

— Är du rakt döv, Jussi? Hör du inte, vad jag säger? Upp med dig genast! skrek Fina alltmera ondsint.

Hon hade med växande förtrytelse sett karlens bemödanden att fängsla Elins uppmärksamhet. Att Elin hörde på utan att svara, tycktes endast öka hans iver och talförhet. — Kanske hade han rent av förgapat sig i Elins ståtliga utseende och herrskapsfasoner, karlarna voro ju sådana väderhanar! Men den saken skulle Fina allt sätta stopp

Väg\'isare — 10för. Hon vore väl människa att ta de konsterna ur honom, tänkte hon, under det hon stod och betraktade honom, rödflainmig i ansiktet av förargelse.

— Om du inte kommer nu på eviga fläcken, så far jag ensam till Dal! skrek hon och gav honom en så våldsam knuff i ryggen att han plötsligt föll framstupa.

Han fann äntligen för gott att stiga upp. Men det försmädliga leendet på hans läppar utvisade, att han inte lät skrämma sig av hennes vrede eller tog hennes hotelse på allvar. Då de andra begynte gå upp till gården, följde han haltande efter, medan han omsorgsfullt slog bort gräs och strån, som fastnat vid hans välvårdade dräkt.

Ute på fjärden sågs en ekstock styra kurs mot Bergöstranden. I den satt Ström och rodde med långa, kraftiga årtag. I allmänhet brukade han vara för lat att företaga långa roddturer, annars än då han måste ut i något ärende för häradshövdingens räkning. Men hela den gångna veckan hade han plågats av så dystra farhågor och skrämmande aningar, att han måste skaffa sig visshet. Han hade icke varit på festen för småskolan — det var icke ett företag, som han brydde sig om att understödja — men han hade hört talas om Widings uppträdande och även hört, att denne seglat till kyrkbyn i Bergöarens båt. Och mer hade icke behövts för att låta Ströms misstänksamhet och svartsjuka flamma upp. Vem visste, om icke Widing hyrt in sig i farstukammaren på Bergö ochsålunda alla dagar blev i tillfälle att se Elin och tala med henne.

Visserligen hade Ström sökt frigöra sig från sina farhågor, skjuta dem ifrån sig och övertyga sig om det grundlösa

däri genom att erinra sig doktorns person — ansiktet med det tankspridda uttrycket och den långa, litet krokryggiga gestalten i sin föga prydliga klädedräkt kunde omöjligt äga något tilldragande för en vacker, ung och rik flicka. Vad det yttre beträffade, visste han, att Widing kom ömkligt till korta vid en jämförelse med honom, Hilarius Ström — det kunde naturligtvis vem som helst se. Han var själv livligt medveten om sina personliga företräden. Han visste, att han ansågs för en gentil karl och kvinnotjusare. Och genom sin anställning hos häradshövdingen ansåg han sig även redan som en herremännens vederlike — ehuru han likvisst ännu inte var riktigt säker på huru andra sågo saken.

Men å andra sidan visste han ock, att Elin ej var någon oerfaren liten flicksnärta, som bara fäste sig vid yttre företräden och lät sig dåras av dem. Det var därför inte gott att räkna ut, huru hon skulle förhålla sig, om en lärd och ansedd man kom och erbjöd henne en ställning i samhället bland dem som kallades bildade och som Ström därför både hatade och avundades. Ty kvinno-naturen var nu en gång så invecklad att ingen man nånsin kunde känna sig riktigt säker i fråga om kvinnotankar och kvinnotycken.

Ström hade redan med tillhjälp av sin ständigt•

livligt spelande fantasi tilldelat sig alla företrädesrättigheter över Elin. Från första stunden han såg henne, efter det hon kommit hem, fick han fullkomligt klart för sig, att hon var den utkorade, som han skulle hemföra till sitt tjäll. 1 tankarna älskade han att giva hemmet, där han skulle bo med sitt hjärtas vän, denna benämning, ehuru han visserligen även redan var på det klara med att det hem han ämnade uppföra för Elins pengar, skulle bliva ett stort och ståtligt hus. Men tjäll hade en så poetisk klang, tyckte han, och det motsvarade därjämte på ett vackert sätt hans föreställning om den ljuva äktenskapliga sällhet, som väntade honom i det nya hemmet vid hennes sida. Att hon en gång tidigare svarat nej till hans frieri, översåg han med, det betydde ju rakt ingenting, emedan hon den gången varit en ung, oerfaren flicka, som icke kände världen eller människorna. Men med den livserfarenhet hon sedan dess vunnit, måste hon naturligtvis förstå, att han var en sällsynt begåvad man, och inse, att livets strålande lycka väntade henne, då han bjöd henne sitt hjärta och sin hand och lovade älska henne i nöd och lust.

Medan Hilarius Ström denna vackra söndagseftermiddag rodde mot sin längtans mål, såg han sig i fantasien redan som den lyckliga äkta mannen, i besittning både av den vackra, ståtliga flicka, i vilken han funnit ett gott behag, och av hennes pengar, som för honom öppnade de mest lysande framtidsutsikter. Han hade beslutat att köpa ett jordagods —* gärna ett som tidigare varit i herre-mans ego. En gång i besittning av jord, fick han bestämmanderätt i kommunens angelägenheter, och sedan skulle det inte räcka länge, innan han kunde stiga fram som en av socknens ledande män. Och då finge man minsann se på annat. Bort med alla gamla sedvänjor och dumma bestämmelser — fram med nya planer, nya idéer och reformer — storartade reformer! Den som sålunda förde den nya tidens talan, kunde naturligtvis snart svinga sig upp till att bliva en kommunens förtroendeman. Vid valen till enkammaren skulle han samla de flesta rösterna och sedan som riksdagsman — sedan .... Här kastade sig Ströms fantasi in i en framtid liksom av idel ljus, där alla linjer utplånades och han stod som ensamrådande och styrande.... Den enda fasta punkten i hans drömnierier var medvetandet att han måste skynda sig för att slå varje medtävlare om Elins gunst ur brädet. Han rodde därför med sådan kraft att vattnet forsade kring ekstocken och årbladen böjdes.

Då han steg in i stugan på Bergö och såg en främmande man där, kände han det som en personlig förolämpning att främlingen satt i sällskap med Elin.

Fina hade begynt underhandla med Bergöaren om lånet av ekstocken. Hon ville därifrån så fort som möjligt, men den främmande karlen gjorde sig ingen brådska. Då madam Karlsson på sitt stillsamma, vänliga vis bett dem sitta ned och vänta en stund, tills kaffet kokade, så hade han synbart belåten efterkommit inbjudningen, tagitplats och åter börjat låta orden flöda över läpparna.

Ström, som blivit van att föra ordet, såsnart han var närvarande, syntes först förbluffad över den främmande mannens vältalighet. Han satt några ögonblick tyst, som om han väntat på att ordflödet skulle avstanna, men då det inte skedde, högg han in med motsägelser, som genast ledde till en duell i ord mellan de båda männen. Nationalekonomiska, socialpolitiska och parlamentariska frågor och uppslag virvlade fram i svindlande fart och

löstes i samma tempo, mest sålunda att de båda motståndarna förringade, smädade och i grund nedsablade varandras åsikter.

Karlsson, som stillatigande satt och rökte sin pipa, följde ordväxlingen med största uppmärksamhet och föreföll i hög grad road av att vara vittne till denna kraftmätning i ord. De avhandlade spörsmålen brydde han sig föga om — vad angingo de honom? Det var själva striden han njöt av. Det var de häftiga utfallen, de förlöjligande stickorden, de försmädliga och försåtliga anspelningarna, som skänkte honom odelad fröjd. Och nöjet ökades yttermera därigenom att den främmande karlens svenska ordförråd ibland tröt, och mannen därför, medan han sökte efter det förlösande ordet, utan misskund stod blottställd för sin fiendes dräpande bevisföring och alla de hånfulla tillmålen, som denne utan hejd slungade mot honom. Det var nog mest för att förlänga detta utsökta nöje, som Bergöaren alltjämt hade en ret-sam invändning till hands, då Fina den ena gången efter den andra framförde sin begäran att få låna ekstocken.

Sedan han slutligen lyckats göra henne gråtfärdig av förargelse och otålighet, värdigades han omsider giva det begärda tillståndet. Nästan med våld fick hon då den främmande karlen med ned till stranden. Och ännu på långt håll syntes de granngula hattblommorna och den röda blusen lysa i solskenet, medan ekstocken hastigt gled bort över den vida, lugna fjärden.

Ströms triumf att som segrare stanna kvar blev dock av kort varaktighet. Madam Karlsson och Elin togo sina stävor och vandrade ned till lagården för att mjölka, sedan Karin kommit hem med korna. Och Gunnar, som följande morgon i daggryningen skulle ut på fiskefärd tillsammans med fadern, kom för att övernatta på Bergö. För Ström återstod därför intet annat än att följa med Karlssönerna ned till stranden, där de skulle göra fiskedonen i ordning till morgondagens färd.

En stund hörde han på Bergöarens vanliga förbannelser över ryssarnas svek och falskhet och över minorna, som de lagt ut till förfång för skärgårdsfolkets alla utkomstmöjligheter. Han förblev heller inte svarslös, då Gunnar kom fram med sina vanliga smädeord om nyhetsmakarna och folkförledarna. Men han tröttnade snart, emedan han visste, hur lönlöst det var att söka utbyta tankar med Gunnar. Började man tala med honom om de nya idéerna och det myckna märkvärdiga,som just nu hände i världen, så svarade han bara, att han inte gitte höra på allt strunt och alla dumheter, som pratmakarna skreko ut i alla väderstreck.

Ström steg därför i sin ekstock och rodde hem. Han hade nu i alla fall förvissat sig om att Widing icke bodde på Bergö och att ingen av Bergöborna sett till honom sedan festen i kyrkbyn. Under väntan på att hans hjärtas åstundan snart skulle gå i fullbordan, tröstade sig Ström genom att i sin frodiga fantasi för sig utmåla framtidens otaliga lyckomöjligheter, efter det han hemfört Elin till sitt tjäll.

Ett ögonblick stod Bergöaren och såg, hur ekstocken hastigt avlägsnade sig, i det den ristade upp en lång, skarp, glimmande fåra i den lugna vattenytan, som var färgad av solgångens rosiga skyar. Sedan vände han åter till sina nät och långrevar, som blivit upphängda till torkning.

Där han gick på sin strand bland fiskbragder och båtar syntes det nogsamt, att han var medveten om sitt värde. Han visste, att i hela skärgården fanns icke hans överman, ifall det gällde att styra en båt eller hantera en bössa. Otaliga voro de kappseglingar, från vilka han hemfört pris, och båten som han styrt hade varit hans egna händers verk. Sällan hände det ock, att hans kula förfelade sitt mål.

Han var stolt över all denna kunnighet, och han hörde också gärna andra berömma den. Och om än ungdomsårens aldrig helt kuvade längtan uttill livets äventyr ännu ibland kunde flamma upp hos honom och göra honom mer än vanligt otålig, snäsig och befallande gentemot hemfolket, så var han dock i grunden väl tillfreds med tillvaron på sin ö, där han i alla fall kände sig som oinskränkt härskare.

Visserligen voro minorna, som kriget strött ut i havet, till stort förfång för fiskaren, men å andra sidan hade fisket nu i den svåra matbristens tid blivit ett mera lönande näringsfång än nånsin förr. Den som med egna händer kunde taga sin föda ur jorden eller ur havet, behövde minsann inte svälta. Hade han därjämte, utöver vad han själv behövde, något att sälja till andra, så slog det sig till stora pengar. Och under det dagliga livets mödor och

vidrigheter fann Berg-öaren alltid lisa och tröst genom att skjuta skulden till allt svårt och ont, som hände, på ryssarna och förbanna dem.Hösten hade kommit. Ute vid havet smög den sig sakta och omärkligt fram genom en lång rad av ljuvliga, vackra solskensdagar. Ännu lånade luften värme av vattnet; ännu glänste havet blått under den klarblå himlen, där kvällens stjärnor sedan tindrade så förunderligt stora och strålande; ännu bytte lövträden endast ut sin enfärgade gröna dräkt mot en annan av guldbrokad, sömmad med rött, och medan barrträden höllo grönskan kvar, tycktes det skiftande färgspelet skänka stränderna nytt liv och ny glans. Hela naturen syntes uppresa sig mot att erkänna höstens herravälde.

Men sedan tågade plötsligt de dystra regnväders-dagarna upp i följe med höstens stormar, som våldsamt sleto sönder trädens praktfulla skrud och strödde ut deras guld för alla rymdens vindar. Regnet strömmade ned, de låga, smutsiga skyarna färgade havet grått och skymde både måne och stjärnor, i det de gjorde nätterna så ogenomträngligt svarta, som om aldrig mer någon ljusets stråle mäktat bryta mörkrets välde över världen.

På Bergö gingo dagarna enformigt, den ena precis lik den andra, vare sig de kommo med sol ellerregn. Ju längre hösten framskred, desto ensammare blev det därute. Grannarna sågos sällan till, det gick inte lika lätt och förnöjligt att färdas fram och åter under denna årstid, som under långa, solfyllda sommardagar och svala, lysande sommarnätter.

Karlsson var under denna tid mycket ute både med fiskbragder och bössa och stannade ofta borta flere dagar å rad. Hur mycket han än svor över de farliga minorna och hur våldsamma förbannelser han än utslungade över ryssarnas framfart, varigenom både jakten och fisket i skärgården hotades med fullständig undergång, så lyckades han dock alltid själv genom sin utomordentligt noggranna kännedom om alla övärldens farleder, skär och grund taga sig fram till de för alla andra otillgängliga kobbarna och grynnorna, i vilkas närhet fisket blev mest givande. Tack vare den stora erfarenhet och ingående kunskap om djurens liv och vanor han under årens lopp förvärvat sig genom egna iakttagelser, så kom han aldrig tomhänt från sina långa och mödosamma färder. Han var också en av de få skärkarlar, som i dessa nejder ännu idkade sälskytte, och då lyckan gynnade honom, var han inte litet stolt över det värdefulla byte han förde med hem från sina vida jaktmarker.

Aldrig var han heller vid bättre lynne än efter en sådan färd. Då värdigades han till och med någon gång för kvinnfolken omtala sina upplevelser. Historien om hans märkvärdiga stora säl-fångst i skogen hörde till de underbara händelser,som av ryktet förts vida omkring genom att den omnämnts av landsortspressen och sedan till och med uppmärksammats av huvudstadens tidningar.

Naturligtvis funnos de som tvivlade och påstodo, att sälskytten fantiserat ihop hela historien — ty tvivlare och begabbare finnas ju alltid. En av dessa vedersakare var Ström. Sedan det kommit till Karlssons öron, att denne talat nedsättande och hånfullt om äventyret och sagt, att alltsammans var lögn från början till slut, närde han ett djuprotat hat till Ström.

Ty vad den märkvärdiga sälfångsten beträffade, kunde Bergöaren när som helst gå ed på att därmed till alla delar förhöll sig just så som han omtalat den. Det hade hänt en dag, att han under en av sina färder ute på isarna gått i land vid en udde och där iakttagit egendomliga spår i snön. Nyfiken att utfinna orsaken till dessa spår, hade han begynt följa dem. De ledde inåt skogen, men det blev allt en betydligt längre vandring, än han hade tänkt sig. Slutligen, då han gått två eller kanske hela tre kilometer, upphörde spåren plötsligt och till sin oerhörda förvåning blev han där mitt inne i skogen varse en stor säl, som på något märkvärdigt sätt tagit sig fram över land. Mötet med Karlsson blev naturligtvis sälens bane. Och sedan gällde det för fångstmannen att föra bytet hem. Detta var inte den allra lättaste sak, men hem kom det i alla fall... Så förhöll det sig med den saken, det svor Bergöaren på.

Medan han var ute pä sina färder, skötte kvin-norna arbetet hemmavid. Modern fick mycken och flink hjälp av Elin med hemsysslorna, men hon gick beständigt i stor ångest för att det kunde falla dottern in att åter resa bort, och hon undvek därför allt tal om Amerika och förhållandena där. Det var dock inte bara för den nytta Elin gjorde i hemmet, som modern önskade hålla henne kvar. I grunden hade hon aldrig kunnat förlika sig med att Elin rest bort. Ty för henne med det stillsamma, inåtvända sinnelaget, som var så djupt rotat i hqmbygdens natur och sammanväxt med den, stod städse det fjärran, okända landet och de stora städernas otaliga främmande

människor såsom något hotfullt och skrämmande. Under de gångna åren hade hon mången natt legat vaken och i mörkret och ensamheten ängslats och våndats vid tanken på alla de faror hennes barn omgavs av där ute i den okända, vida världen. En gång, då Elin sade något om att återvända till det nya hemlandet, blev modern så bedrövad och ängslig, att dottern sedan inte mer talade därom, utan behöll sina tankar för sig.

Men resa tillbaka ville hon. Ju längre hösten framskred, dess mer längtade hon bort från ensamheten härute tillbaka till livet med dess mångfald, dess växlande, skiftande rörlighet och sjudande arbetsiver. Inte kunde det kallas arbete att gå här i hemsysslorna eller sitta och sy klänningar och förkläden till grannkvinnorna. Och ännu mindre kunde hon samtycka till att stanna hemma och gifta sig med Ström. Han hade en daghögtidligt framfört sitt frieri, men fått blankt avslag. Det tjänade till intet, att han bad henne betänka sig än en gång, innan hon avvisade en sådan friare som han var. Elin bara skakade på huvudet och vidhöll, att det inte var värt att tala om den saken. Men då han den gången reste från Bergö, låg där ett hot i hans antydan om att hon kanske handlade oklokt i flere än ett avseende. Ty måhända visste han mer om Bergöaren och hans färder, än det kunde vara nyttigt för denne att någon annan ägde kännedom om. Nu för tiden funnos många ögon, som höllo uppsikt över kustborna och deras resor, och många öron, som gärna lyssnade till vad som viskades därom man och man emellan. Orden syftade på angivelse hos de ryska myndigheterna, men hotelsen hade ingen verkan. Och då Bergöaren hörde den, log han. — På havet funnos inga fjät för spårhundarna att gå efter, sade han föraktligt.

En dag kom ett bud från kommunalrådinnan, som erbjöd Elin en plats. Barnen från Lövsta skulle skickas i skola till staden och därför ville föräldrarna där ställa upp ett skolhem åt dem. Det behövdes då naturligtvis någon, som skötte hemmet och såg om barnen, och kommunalrådinnan trodde att Elin, som var rask och hurtig och kunnig, just skulle lämpa sig för det uppdraget. Hon kunde heller inte tro annat, än att Elin vore med om saken, det tog hon för givet, skrev hon. .

Medan Elin läste brevet högt, stod modern ispänd väntan på svaret. Det var ju ett gott förslag, tyckte hon, ty då skulle dottern stanna i hemlandet.

Men då Elin avböjde och svarade, att hon inte kunde antaga platsen, syntes det att modern blev mycket nedslagen, ehuru hon ingenting sade, emedan hon så väl visste, att dottern hade sitt huvud för sig precis liksom fadern.

Hon skulle blivit ännu mer bekymrad, ifall hon sett, hur Elin en stund därefter, då hon satt ensam i stugan och sydde, åter tog fram ett brev, som fadern några dagar tidigare fört hem med sig från kyrkbyn. Eftersom han den dagen varit vid gott lynne, hade han skämtsamt undrat, vem det var som så träget skrev till henne, ty det var redan det andra Amerikabrevet hon fick, och breven gingo trögt nu i krigstiden, ifall de över huvud taget alls kommo fram. Men modern hade betraktat brevet med en misstrogen blick, som om det ingivit henne onda aningar.

För var gång Elin läste sitt brev — och hon hade läst det många gånger — trådde bilden av brevskrivaren alltjämt mer levande fram för henne. Hon mindes hans käcka hållning, de hurtiga rörelserna, det snabba talet, det uppsluppna skrattet och de glada ögonen, som tycktes se idel lustiga saker i världen omkring sig. Han hade blivit så obeskrivligt glad över att hon besvarat det första brevet, hade känt sig både tacksam och rörd över att hon mindes honom. Han talade sedan inte mycket om sina känslor, men ur varenda radlyste det fram, luir lycklig han kände sig av att få tala om alla de små detaljerna i sitt dagliga liv och beskriva sitt hem och allt det han upplevde i den nya gården. Hon kunde förstå, hur rastlöst verksam han måste vara för att ställa allt i ordning där. Hon fäste också avseende vid att det var med sina starka, flitiga händer han sålunda bröt sig väg i livet — liksom hon själv — det förde med sig en känsla av kamratskap mellan dem, tyckte hon.

Medan hennes längtan bort från tystnaden och ensamheten under de oändligt enformiga grå höstdagarna ständigt växte sig större, kändes det så förunderligt att veta, att där ute i världen en annans längtan mötte hennes. Allt här hemma blev henne mer och mer likgiltigt. Vad angick det henne? Vad brydde hon sig därom? Hon var icke mer hemma här. — Ut! — bort! — ut till livet!

Det var en dyster novemberdag, då havet låg tungt och gråsvart under en låg, grå himmel. I all denna gråhet syntes kobbarna och hällarna liksom vita streck ute i havsbandet genom att de fått kring sig en smal, vit kant av snön, som redan fallit. Och sedan det frusit några nätter å rad, hade invid stränderna bildat sig is, vilken gjorde att Bergöstranden efter snöfallet även lyste vit, tills ett litet stycke från land det vita plötsligt skars av som med en skarp, svart linje, där öppet vatten tog vid. Kanten av vissnad säv, som invid landdrog sig fram genom det vita, ökade intrycket av dysterhet och ödslighet.

Elin, som stod ute på gården och hängde upp tvätt till torkning, såg att fadern hade tagit sig fram med båten genom den svaga isen och kom gående upp från stranden. Han hade varit borta ett par dagar, och hon fäste sig vid, att han, som eljes brukade röra sig livligt och raskt, gick långsamt och med dröjande steg, lik en som känner sig svag och kraftlös eller tynges av en börda eller, försjunken i tankar, icke fäster avseende vid vad han gör.

Dä han kom närmare, såg hon också, att hans väderbitna ansikte var ovanligt blekt.

På hennes fråga, om han var sjuk, kom ett barskt nej till svar. Men strax därefter skrek han:

— Nu är fan lös!

Utan att säga något vidare gick han in.

Elin skyndade sig att hänga upp de sista plaggen och följde efter, i det hon undrade, vad som hade hänt. Något mycket ovanligt måtte det varit, ty hon kunde inte minnas, att hon nånsin förr sett ett sådant uttryck i faderns ansikte. Fordom hade det väl ibland kunnat ske, att han kommit hem drucken, om han i kyrkbyn blivit bjuden på något starkt. Men modern hade då alltid skyndat att få honom i säng det fortaste hon förmått, så att barnen inte finge se honom i det tillståndet. Det hade i alla fall hänt mycket sällan, ty han kunde gott tåla vid att dricka ett glas och även flere, utan att det syntes på honom. Han brukade

Vägvisare — 11också skryta därmed och försmädligt tala om ynk-ryggarna, som inte vågade dricka annat än vatten. Naturligtvis var vattnet bra att färdas på och vattenvägen var nog bättre än landsvägen, påstod han, men vem blev glad av att dricka bara vatten?

Inne i stugan såg Elin modern och Karin tysta och skräckslagna lyssnande till det fadern omtalade. I kyrkbyn hade rått allmän förfäran och förbittring. Dit hade en dag kommit en skara beväpnade män, som farit fram med buller och bång. Under hotelser att skjuta envar, som gjorde motstånd, hade de befallt bönderna att duka fram mat och dryck, och sedan de ätit och druckit, hade de tagit ut hästar från gårdarna och begivit sig till Lövsta. Där hade kommunalrådet och hans fru suttit vid frukostbordet. Deras barn voro inte hemma, så att de två varit ensamma i rummet, då de beväpnade männen trängde in och hotande ropade: händerna upp!

Men kommunalrådet, som i häpenheten inte strax uppfattade vad de skreko, blev sittande med kniv och gaffel i handen. Då sköt plötsligt hopens anförare ett skott, som trängde in i hans huvud, och han föll ned död. Frun skrek av fasa och ville skynda till hans hjälp, men en av männen grep tag i henne och hotade att på fläcken skjuta henne också, ifall hon inte teg och förhöll sig stilla. Där måste hon sedan stå och se, hur en av männen, som bar ett ryskt gevär med påskruvad bajonett, misshandlade den döde med flere bajonett-styng för att övertyga sig om att han verkligen var död. Ingen kom till hennes hjälp. Hon var alldeles ensani i hela gården. Tjänsteflickorna hade flytt eller gömt sig undan, och varken drängen eller trädgårdsmästaren syntes till. När mördarna sedan gingo ned till stallet och togo ut hästar och åkdon och reste sin väg, fanns där heller ingen, som hindrade dem.

— Vart for de? frågade Karin flämtande och med ögonen uppspärrade av förfäran.

— Vem vet det, svarade fadern. — Men det sades, att sådana där mördarhopar hade börjat dra omkring på många andra orter också. Tidningarna har ju inte fått komma ut — det har bevars varit strejk nu igen för att mänskorna ingenting ska veta om allt det onda, som nu sker här i landet, sade pastorn. Men i går hade han fått tidningar igen och gav mig några stycken med hem. — Där står ryssar bakom hela tillställningen, sade han, och en kan så säkert tro att det förhåller sig på det viset.

I stugan härskade en underlig, dov tystnad, efter det Karlsson upphört att tala. Han gick snart åter ut och började

bära upp redskap och fiskedon från stranden. Han kom och gick och tycktes ha mycket att ställa med sådant, som skulle läggas upp för vintern, det var som han icke haft riktig ro någonstans. När det sedan skymde och mörkret gjorde slut på den korta novemberdagen, kom han omsider in och satt hela kvällen och studerade tidningarna samt värdigades till och med förkvinnfolken omtala ett och annat, som stod i dem. Och då han själv tröttnade och tog av sig glasögonen, måste Karin läsa högt, medan han satt och rökte sin pipa med pannan i veck och rynkade ögonbryn.

Att han sålunda egnade en hel kväll åt läsning var så ovanligt och så olikt honom, att madam Karlsson slutligen blev riktigt orolig för vad det kunde varsla om. Och för att avvärja de olyckor, som möjligen kunde bliva följden av ett sådant tillvägagående, förklarade hon tiden vara inne för dem alla att gå till sängs.

Några dagar senare kom Gunnar till Bergö. Han talade om flere andra våldsgärningar, som förövats i socknen. I fabrikssamhället, som låg nära intill stället, där han bodde, hade folkskolläraren blivit mördad. Några av arbetarna hade en morgon trängt in i hans hem, fört ut honom på skolgården, ställt upp honom mot en vägg och skjutit honom. Ingen visste varför han dräptes. Han hade alltid varit en stillsam och saktmodig man, som i många år outtröttligt arbetat i sin skola och fört den mycket framåt. Och likaledes hade han såsom insiktsfull och nitisk kommunalman verksamt bidragit till att socknens affärer sköttes på ett ordentligt och redbart sätt. Han hade varit Gunnars lärare, och då Gunnar berättade, hur mordet gått till, blev han så upprörd att rösten svek honom och han flera gånger måste avbryta och vänta, tills han åter mäktade få fram orden.Men ordning skulle här bli, försäkrade han. En skyddskår hade bildats och han hade anslutit sig till den. Och sedan skulle det inflyttade finska fabriksfolket få lära sig veta hut och se att ortsborna också hade något att säga här.

Gunnar, som plägade läsa tidningar, berättade även, att doktor Widing skrivit upphetsande artiklar i arbetarbladet, vars främsta medarbetare han ansågs vara.

Men det ville Karlsson inte tro. Nej, han bestred det bestämt. Han kände ju Widing och visste, att han var en folkets vän, som alltid hade stått på den rätta sidan. Han hade blivit förföljd av den ryska regeringen och en gång till och med avsatt från tjänsten. Nej, för lag och rätt var det han kämpade, därom var Karlsson fullt och fast övertygad.

Men Gunnar, som läst tidningsartiklarna, kunde icke medgiva att där talades om fasthållandet vid läg och rätt. Det folket där uppmanades till var omstörtning, det var visst och sant, försäkrade han.

Då Elin därjämte påminde om huru Widings tal vid festen i somras blivit klandrat, vart fadern mycket ond. — Vad för något! Skulle kvinnfolk också tro sig förstå sådana saker och komma fram med invändningar?

Bergöaren slog knytnäven i bordet och svor på att i hans hem inte fick sägas ett ont ord om den mannen. Han kände Widing och trodde fullt och fast på honom.Det blev tyst i stugan. De visste alla, att da fadern en gång fått något i sitt huvud, tjänade det till intet att strida däremot.Långsamt och enformigt skred tiden framåt. Aldrig hade Elin upplevat en så ändlöst lång vinter. Under de enformiga, dystra dagarna hade den kulna morgonen knappt hunnit gry, innan dess ljus åter släcktes av det stora mörkret, där ensamheten ruvade och längtan jäktade lik en fången fågel, som slår vingarna blodiga under försöken att bliva fri. Medan Elin dag ut och dag in satt i stugan och sydde, blev hon ojämn till lynnet, talade föga och svarade kort och snä-sigt, ifall hon tillspordes om något. Arbetet skänkte henne ingen fröjd, hon var utled vid alltsammans och längtade tillbaka till livet och människorna.

Det var också en besvärlig vinter för skärgårdens folk. I långa tider hade man därute varit så gott som helt avskuren från all förbindelse med fastlandet. Isen, som lagt sig först på nyåret, var svag och bröt på en del ställen åter upp, såsnart blidväder inträffade. Om det som hände därute i världen, visste Bergöfolket därför ingenting, ty flere veckor hade förgått, utan att någon av dem varit i kyrkbyn, och även Gunnar hade inte synts till på länge.

En februarikväll rustade sig Karlsson attbittida följande morgon bege sig till kyrkbyn. En besynnerlig oro hade kommit över honom. Han måste ut och skaffa sig visshet om vad som hände. Efter skräckdagarna i november hade han en gång hört Gunnar påstå, att lugnet var endast skenbart, ty under ytan jäste och sjödo hemliga krafter,

som med sina onda anslag avsågo att skada och omstörta hela samhället. Och därjämte hade ryssarnas regemente i landet blivit självsvåldigare och skamlösare än nånsin förr. För att få visshet hade han därför beslutat sig för en färd till kyrkbyn.

Att färdas med häst ansåg han inte rådligt, emedan isen på en del ställen var ganska svag. Sedan det emellertid frusit flere nätter å rad, utan att snö fallit, låg isen nu långa sträckor blank och glänsande, varför han sökte fram skridskorna och gick ut med sparkstöttingen.

Karin, som stod i stugan vid fönstret, följde med blicken faderns resliga gestalt, där han ute på fjärdens is hastigt avlägsnade sig, blev allt mindre och mindre och snart försvann som en mörk punkt i vintermorgonens skymning.

Han hade begivit sig av, medan de bleka stjärnorna ännu skymtade fram på himmeln. Då han återvände, hade den korta februaridagen redan längesedan förlorat sig i mörker.

De underrättelser han förde med sig, voro lika märkvärdiga, skräckfulla och fast otroliga, som dem han senaste gången omtalat vid hemkomsten från kyrkbyn.Det var uppror i landet, berättade han. Skaror av väpnade män med röda band kring rockärmar och mössor drogo omkring i bygderna. De trängde in i herrgårdar och bondgårdar, plundrade och togo för sig vad de funno behag i och förde bort eller förstörde dyrbarheter och ägodelar. Ibland brändes gårdarna och ägarna mördades eller fängslades. Tjänstemännen avsattes och de som icke underkastade sig, skötos ned eller misshandlades. Karlsson hade gått till häradshövdingen med en inteckning, som måste förnyas, men då han kom till Ekudden, fick han beskedet, att häradshövdingen rest bort, ingen visste vart, och ingen visste heller, när han skulle återvända. Det föreföll, som om alla varit ovilliga att besvara hans frågor, och hände det att de svarade, så sneglade de misstroget omkring sig med blicken blicken åt alla håll hela tiden, medan de talade.

— Men den som riktigt gjorde sig bred där i gården, fortfor Karlsson med alltjämt stigande harm och förakt, det var Ström. Han gick omkring, som om han hade varit herre på stället, och såg viktig och oförskämd ut och kommenderade alla de andra och hade i följe med sig några kamrater, som också tycktes vara helt hemmastadda i gården. Hushållerskan var sjudande arg. Men hon var tvungen att hålla förargelsen inom sig och bita ihop tänderna för att inte låta tungan skena av och föra henne i olycka. Den enda förtret hon vågade ställa till, var att koka dålig mat. — Vem rådde för att gröten blev vidbränd ochköttet var segt och smöret och mjölken tog slut? Inte var det väl hennes fel, att ingenting förslog till mathållningen för så mycke folk, som jämt flängde ut och in där och skövlade mat i sig, tilläde Bergöaren skadeglad.

Han hade också sett en skymt av Fina och den främmande karlen, som följt med från festen i Bergöbåten. Men de två tycktes inte varit mycket angelägna att träffa Karlsson, som lade märke till att de hastigt drogo sig undan, så snart de fingo sikte på honom. Några ögonblick hade han blivit ensam med hushållerskan i köket, och då hade hon passat på att beklaga sig över all förödelse både ute och inne. Hon viskade hastigt till honom, att häradshövdingen hade rest bort, emedan han hemma varit.hotad till livet. Ingen visste var han fanns, och ungherrarna hade också plötsligt försvunnit, utan att man visste, vart de tagit vägen. Det var ett sådant elände att hon rakt inte förstod, hur hon skulle härda ut därmed . . . Men i detsamma hade drängen och en annan karl kommit in, och hushållerskan hade då i hemlighet bakom deras rygg givit Karlsson en vink om att det nog vore bäst för honom att försvinna så fort som möjiigt, emedan ingen kunde gå säker där, så länge de röda regerade i gården. Och Ström hade också sett så sturskt och övermodigt på honom med sina falska ögon att Bergöaren skyndsamt följde rådet och begav sig därifrån det fortaste han kunde.

Sedan han slutat tala, satt han kvar på bänkeninvid härden och stirrade in i elden. Också hustrun och döttrarna tego. För de dunkla tankar och känslor, som väcktes av dessa fasansfulla nyheter, funnos inga ord.

För att skaka beklämningen av sig, tog han slutligen fram sin pipa, och då han grep med handen i rockfickan efter tobakspungen, drog han också fram därur ett brev, som han så när hade glömt att ge till Elin. Det hade legat flere dagar på kontoret och väntat på att bliva avhämtat, hade postfrun sagt.

Vid åsynen av brevet fick moderns ansikte ett bekymrat uttryck. Det var ett amerikabrev, och de breven gjorde

henne alltid hjärtängslig av fruktan för att de skulle locka Elin bort. Men hon sade intet, såg bara ibland förstulet på dottern, som satt vid bordet och läste det. Elin sade heller ingenting, då hon slutat läsningen. Men då hon kom upp i vindskammaren, tog hon fram sitt brev än en gång och medan hon läste det kände hon åter, hur förunderligt härligt det var, att där bortom land och hav fanns någon, som tänkte på henne och längtade efter henne--------

Småningom blevo dagarna längre och ljusare. En eftermiddag, då den blånande skymningen långsamt smugit sig fram över nejden, såg Karlsson, som stod ute på gården, att någonting rörde sig långt borta på den vita isen. Det hade dock redan blivit så mörkt att han inte kunde urskilja, vad det var. Men om en stund varsnade han, att detrörde sig framåt, bredde ut sig och förstorades, och slutligen upptäckte hans långtbärande öga, att det var en skara män, som gick fram därborta.

Under dessa tider, då man visste, att hopar av röda upprorsmän drogo omkring i bygderna och plundrade, såg envar misstänksamt på främlingar, som nalkades hans hem. Så långt ute i skärgården som Bergö låg och så avlägset från vägarna, där folk färdades om vintern, hade gården hittills undgått att gästas av våldsverkarna. Livet där förflöt som vanligt, och av det som hände annorstädes, visste man föga. Karlsson hade som vanligt färdats ute med bössa och fiskredskap. Vad brydde han sig i själva verket om all jäsning och oro och omstörtning i det samhälle, med vilket han hade så litet att skaffa? I den värld, där Bergöaren levde, var han oinskränkt härskare.

Han stod kvar på gården en stund och betraktade den mörka skaran för att se, vart den styrde kosan, tills han varsnade, att den plötsligt vände åt höger och snart blev borta bakom en udde. Nöjd med denna lösning av frågan, vandrade han ned till sjöboden efter några redskap, som förvarades där. Då han sedan kom tillbaka, vände han sig, innan han gick in, ännu en gång om på farstubron och såg utåt isen.

Månen hade gått upp över det vita fältet, och i dess sken syntes tydligt en ensam man, som färdades på skidor. Mannen tycktes känna trakten, ty han styrde kurs rakt på gården, ehurubyggningen omöjligt kunde ses av honom, där han gick fram.

Bergöaren stod och spejade nyfiket utåt isen, tills färdemannen nått fram till stranden och sågs komma uppför backen. Hur långtbärande än Karlssons öga var, förmådde han dock inte i det svaga månljuset urskilja främlingens anletsdrag, men något i dennes gång och hållning föreföll honom bekant, och plötsligt såg han, att det var doktor Widing. Med ett utrop av överraskning gick han emot honom, hälsade honom välkommen och bad honom stiga in.

I stugan fanns ingen, emedan kvinnorna voro nere i lagården.

Karlsson föreföll nöjd med att de inte voro tillstädes. Han och hans gäst kunde då mer ostörda få tala med varandra. Ty att det var något viktigt ärende, som vid denna sena timme och under denna årstid fört Widing dit, det förstod han naturligtvis.

Han fick också strax besked av Widing, som icke efterkom uppmaningen att sitta ned, utan oavlåtligt gick fram och åter i stugan, medan han talade.

Genom världen gick i dessa tider ett verop, som nådde himmelshögt, sade han med en röst, som skälvde av sinnesrörelse. Det skar genom rymden snabbare än fågelns vinge, det ekade från alla håll, så att alla levande varelser måste höra det. Ingen förmådde utestänga det, ingen vågade tillsluta sina öron för det, ingen djärvdes gömma sig undan, då dess maning ljöd. ‘Blicken bakom glasögonen lyste med en egendomlig glöd, medan han fortfor att tala:

Här måste göras ett slut på människoslaktandet. Mord och grymheter måste upphöra. Människosläktets ädlaste krafter finge icke förkvävas och drunkna i blodflodens vämjeliga vågor. En renande andes eld måste gå över världen. Tiden var kommen att låta den klara tanken, den varma känslan, den lågande människokärleken övertaga ledningen. Det gällde därför för envar att ställa sig i ledet som en sanningens stridsman, envar måste kämpa mot det onda såsom rorsmannen kämpar mot stormens makt och bränningarnas våld.

I lyssnarens öga tände de frambrusande orden också en eld, ett återsken av för längesedan dunkelt tänkta tankar,

en glimmande glöd av lågande ungdomskänslor, en hägring av ungdomsårens frihetsdröm, som fordom fört ynglingen bort från hemmet ut i det lockande, okända livet. Ehuru vardagslivet redan längesedan berett sin grå aska över dessa känslor, hade de dock aldrig riktigt utslocknat. Då ordets starka andedräkt blåste på den slocknande glöden, blossade den upp än en gång. Ty närhelst suset av frihetens vingslag höres, har det makt att låta hjärtan skälva, känslor flamma och tankar förirra sig bortom rätt och orätt, bortom gott och ont.

Lyssnaren, som suttit litet framåtlutad invid härden, så att eldskenet kastade sina lysande dagrar och mörka skuggor över hans huvudmed de skarpskurna dragen, det täta, rödblonda håret och krusiga skägget, rätade självmedvetet upp sig. Han tyckte, att alltsammans begynte klarna för honom.

Det gällde nu, förstod han, att draga ut till kamp mot den ovän han hela livet igenom lärt sig betrakta som »fienden»? Hade inte redan i barndomen modern skrämt honom till tystnad med hotet att ryssen skulle ta honom, ifall han inte hörde upp att skrika? Hade inte den gamle lotsens historier ingivit honom ringaktning för denna fiende? Hade han inte sedan under många år lärt sig, att dess påbud måste överträdas? Hade han inte under krigstiden sjudande av förbittring tyst varit tvungen att åse fiendens härjningar i skärgården? Filodet i hans ådror sjöng sin mäktiga sång om månghundraårig fiendskap från släktled till släktled mellan två raser och två folk.

Han var så gripen av dessa känslor och tankar, som tumlade om i hans hjärna, att han ibland förlorade förmågan att följa med vad hans gäst sade, medan denne fortfor att rastlöst gå fram och åter över golvet.

. .. Här var en skara män, som sammanslutit sig och dragit ut, hörde han åter Widing säga. De behövde en vägvisare och visste att någon, som säkrare än Karlsson kunde vägleda dem över skärgårdens isar, fanns icke. Ingen kände ju såsom han varje genväg, som fortast förde till målet; varje smyghål, dit man kunde draga sig undan, ifall förföljarna voro en i hälarna; varje holmeoch udde, som gav skydd, ifall det blev fara på färde, och därifrån man även oväntat kunde rycka fram och lamslå en mångfaldigt talrikare fiende.

Ja, därom var Karlsson fullt ense med sin gäst, i skärgården var han överallt väl hemmastadd, både vinter och sommar. Widings ord tycktes honom som ett genljud av hans egna innersta önskningar, som ett uttryck för de dunkla drifterna i hans eget väsens okända djup, och försatte honom därför i så stark stämning att hans uppmärksamhet åter för en stund slappades och han icke gav akt på vad den andra vidare sade. Han tyckte sig ha fått ungdomskraften åter. — Ut! ut till kamp och strid! sjöng blodet i hans ådror.

... Karlsson måste strax göra sig färdig ... ingen tid fick gå förlorad ... de fliåste strax ge sig i väg, nådde orden åter fram till hans medvetande.

Han reste sig hastigt och skyndade till väggen, där hans bössa hängde.

— Ja visst, ja, han var redo.

— Nej, naturligtvis behövde Karlsson tid till att rusta ut sig för en sådan färd. Ingen kunde ju veta, hur länge det räckte, innan han återvände. Borta vid Ytterudden väntade männen. Widing skulle i förväg skynda till stället, där de rastade, och låta dem veta, att vägvisaren var funnen. Sedan skulle Karlsson följa efter så fort som möjligt. Natten var månljus och luften mild. Männen voro försedda med sparkstöttin-gar och skidor och även en båt hade de med sig,för den händelse att öppet vatten mötte dem. Sedan de nu fått vila en stund, kunde färden fortsättas under natten.

Karlsson godkände planen. Han skulle oför-tövat följa efter, doktorn kunde gärna skynda till udden i förväg.

Widing, som visste att Bergöaren var en ordhål-lig man, tog skyndsamt ytterrocken på, tryckte mössan ned över pannan och slängde geväret över axeln. Allt detta utfördes på ett häftigt sätt, som var slående olikt hans vanliga, något långsamma rörelser. Då han därunder händelsevis vände huvudet så att eldskenet från härden plötsligt skarpt belyste anletsdragen, studsade Karlsson vid åsynen av uttrycket i detta ansikte, såsom man ryggar tillhaka vid ett oförmodat möte med något oväntat och okänt... Men kanske var det bara eldens flammande sken, som gav dragen denna ovanliga skärpa och ögat denna fladdrande, stickande blick.

Widing hastade ut, men hejdades ett ögonblick av att han i farstun mötte kvinnorna, som återvände från lagården.

Vid ljudet av fotsteg stannade han och såg sig förvirrad omkring, som om han sökt en utväg att undkomma någon hotande fara. Då han emellertid såg, att det var madam Karlsson och hennes döttrar, som kommo i rad efter varandra uppför trappan med mjölk-stävor i händerna, tycktes han lugna sig och hälsade, men skyndade hastigt förbi dem utan att inlåta sig i samspråk. Det föreföll som om marken bränt under hans fötter.

Vägvisare — 12Madam Karlsson hörde tyst på, då mannen med några korta ord sade, att han skulle ut tillsammans med doktor Widing. Hon måste därför göra matsäcken i ordning det fortaste hon kunde. Mer aktade han inte nödigt att säga.

Tanken att den stora, avgörande stunden nu var kommen, fyllde honom helt. Det var som om hela hans föregående liv framstått för honom i ny belysning vid tanken att han var korad till ledare och vägvisare. Hans jakt- och fiskefärder hade haft ett ändamål såsom förberedelse för det som nu inträffade, allt fick plötsligt mening och innehåll, sett i detta sammanhang.

Hans tankegång avbröts av att någon gjorde en fråga. — Vad ville det säga? Hustrun plägade eljes aldrig lägga sig i hans görande och låtande. Men nu var det hon, som frågade något.

Han var så upptagen av sina tillrustningar och så ivrig och otålig att bege sig av, att han icke först uppfattade den invändning hon kom fram med.

Jo, hon ville veta, vart han skulle bege sig. Av de rykten, som nått ut till Bergö, hade hon ju kunnat förstå, att ogärningsmän drevo sitt spel därborta på fastlandet. Hade Karlsson betänkt den saken? Vart ämnade han sig?

Mannen såg häpen på henne . .. Varthän? Det visste han ju inte själv.

Det hade han inte frågat. Till vägvisare hade han blivit korad, i spetsen skulle han gå. Den tanken fyllde honom med sådan stolthet och fröjd,att allt annat i bredd därmed blev ringa och betydelselöst.

Sin stora tanke gitte han emellertid inte utlägga för hustrun, hon hade ändå inte kunnat förstå den. Han stötte bössan, som han höll pä att rengöra, häftigt mot golvet och svarade, att en sådan karl som han nog inte behövde frukta rövare eller ogärningsmän, då han bar vapen i handen. Fruktan och bävan kunde få rum i sådana svaga käril, som kvinnorna voro... Men nu blev det icke tid till prat med onödiga frågor och invändningar. Matsäcken måste fyllas med så mycket den bara rymde, ty han visste inte, huru länge han skulle stanna borta.

Medan hustrun skyndade att efterkomma tillsägelsen, kände hon det, som om hon trevat sig fram genom ett stort mörker. Alltid då hon och mannen voro av olika åsikt, var det hon som fick ge vika, hon som hade orätt och han rätt. Men i denna stund drevs hon till motstånd av en ångest, som övervann den vanliga undfallenheten. Hon mindes de dunkla ryktena om krig och uppror och grymheter, hon mindes, vad Gunnar, då han sist var på Bergö, sagt om doktorns tänkesätt. Dä hon plötsligt och oväntat denna kväll mött honom i farstun, hade hon instinktlikt känt, som om med honom olyckan kommit in i hennes hem. Visserligen hade hon blott ett ögonblick sett hans ansikte, men det hade förefallit henne som ett främmande anlete med ett uttryck, som ingivit henne skräck.Då allt var i ordning och hon såg mannen färdig att gå, utbrast hon plötsligt med hög röst:

— Doktorn står väl på den rätta sidan?

— Visst fan vet han vad som är rätt eller orätt, röt mannen.

Han vart så vred vid denna oväntade motsägelse att han gick mot dörren utan ett ord till avsked. Men på tröskeln vände han sig likväl om och nickade ett hastigt farväl inåt stugan. Det var för honom ett högtidligt ögonblick, då han drog ut till livets stora äventyr — och de därinne voro ju ändå bara svaga kvinnor, som ingenting be-grepo.

Dörren, som han stängt efter sig, öppnades strax åter av hustrun. Driven av en obetvinglig oro och ängslan, trädde hon ut på farstubron och döttrarna följde efter, men ingen av dem yttrade ett ord.

Deras blickar nådde i det klara månskenet långt ut över fjärdarnas is. De närmaste öarnas och skärens mörka, skogkantade stränder stodo svepta liksom i en blånande, disig slöja. Sedan plånades linjer och avstånd småningom ut, allt gick in i det blå och upphörde slutligen att finnas till i det oändliga mörkret, där hav och rymd

runno samman. Intet ljud avbröt stillheten. Havet, vars dova brus eljes aldrig helt tystnade, bands av isen, och luften var vindlös. Det enda livsteck-net i denna gränslösa, tysta värld var mannens mörka gestalt, som från hemstranden gled ut pa isen och sedan fram över den frusna fjärden. 1månskenet pa snöslätten syntes, huru smidiga och kraftfulla hans rörelser voro. Det var icke en gammal, eftertänksam man, som gick ut till livets arbete och möda, nej, det var den heta ungdoms-längtans susande flykt bort från vardagslivets enformighet och dådlöshet. Också han vävdes snart in i månskenets blånande slöja; ju närmare han nalkades den motsatta stranden, som sköt ut i en långsmal udde, dess overkligare och skugglikare blev gestalten.

Plötsligt ljöd från trappan, där de tre kvinnorna stodo, ett skri ut i nattens stillhet. — Far! Far! bröt det genom tystnaden, vasst och skärande liksom sjöfågelns nödrop, då boet plundras och förstörs.

Kanske nådde ljudet genom den vindstilla luften ända ut till den bortilande mannen. Ett ögonblick föreföll det, som om den mörka gestalten på den vita slätten upphört att röra sig framåt. — Men kanske var det bara en synvilla. I alla fall hade intet kallande rop från hemstranden mer förmått honom att återvända. Nästa ögonblick fortsatte han färden och försvann vid udden.

Det var Karin, som höjde ropet, medan hon stel och med uppspärrade ögon förfärad stirrade ut mot de ödsliga vita vidderna.

Sedan bröts det våldsamma skriket sönder i klagan: — Nu förs far bort! Se! se! jämrade hon sig och vred händerna av förtvivlan. — Nu förs han bort! Nu kommer far aldrig mer hem!

Modern föreföll nästan lika uppskakad som hon,medan Elin sökte lugna dem med att Karin ju själv kunde se, hur far färdades därute på isen. Inte fanns där någon, som förde bort honom.

Men flickan tycktes alls icke höra de tröstande orden. Med ett uttryck av stigande förfäran i sitt blodlösa ansikte, som månskenet gjorde ännu blekare än vanligt, och med blicken stirrande ut mot något, som ingendera av de andra kunde se, fortfor hon på samma klagande vis:

— Där är en hop män ... med blanka hjälmar på huvudena ... de fängslar far. . . far!. .. far! avbröt hon sig och föll plötsligt ihop, medan tårarna strömmade ned över kinderna.

Modern slog hastigt sina armar om henne, bar henne in i stugan och bäddade ned henne i sängen. Där låg hon sedan orörlig med slutna ögon, medan ett sakta kvidande ibland gick över hennes blodlösa läppar.

— Sådan blir hon alltid, då hon ser i syne, sade modern halvhögt till Elin, som tyst hade hjälpt till med att kläda av systern och lägga henne till sängs. — Men nu vet jag så säkert att en stor olycka sker, tilläde hon. — Karin har ännu aldrig sett fel.

Först förskräcktes även Elin av att se systern i detta tillstånd. Men vid närmare eftertanke förstod hon, att det var en sjukdomsyttring, som borde motarbetas. Under den tid hon vistats i Mrs. Eliots hem, hade hennes egen andliga synkrets vidgats i överensstämmelse med hennespraktiska och utåtriktade naturs läggning. Ocli ined all sin sunda livskraft uppreste hon sig mot att systern skulle få uppväxa på detta sätt, som gjorde henne oduglig för allt nyttigt arbete.

Medan modern sakta gick omkring och städade undan sådant, som tagits fram för faderns utrustning, lät Elin några ord falla om att Karin inte jämt borde vara ensam ... det var kanske inte bra för henne, hon kunde väl ha gott av att komma litet ut bland andra människor. ..

Men modern vände sig häftigt om och utbrast med förtvivlan i rösten:

— Ska också hon gå ifrån oss?

I tystnaden, som inträdde, hördes det kvidande ljudet från sängen starkare, och modern började skyndsamt kläda av sig. Det brukade lugna Karin att få hålla hennes hand i sin, då kunde det hända, att flickan somnade och sedan vid uppvaknandet på morgonen var lik sig igen, sade modern, i det hon lade sig i sängen bredvid sitt barn.

Gentemot modern och systern hade Elin varit rask och rådig och hade funnit deras hjälplöshet ömkansvärd. Men

uppe i vindskammarens ensamhet fick en sällsam känsla av övergivenhet och ängslan makt med henne själv. Hon kände det, som hade hon omsnärjts av något fruktansvärd och gåtfullt, mot vilket hon icke kunde värja sig.

Förgäves sökte hon slå bort ångestkänslan genom vissheten att i själva verket ingen olycka hade skett. Allt var ju som förut.

Men mörkret och ensamheten endast ökadeskräcken för det okända. Hon förmådde heller icke lösgöra sig ur dess grepp genom att som vanligt, då något gick henne emot, tänka att hon snart skulle vara kvitt allt sorgligt här hemma, medan lyckan väntade henne ute i livet. Något, som var starkare än hennes vilja, tycktes liksom med osynliga länkar fjättra henne just vid det som hon med all makt strävade att skjuta ifrån sig.

Där ute hade det börjat blåsa. Då den nattliga tystnaden avbröts av de första vindstötarna, som utanför fönstret satte de stora björkarnas frusna kvistar i rörelse, hördes ljudet såsom djupa suckar av ångest och bävan.

Elin skyndade sig att gå till sängs och få somna bort från denna plågsamma ängslan. Men ännu i sömnen förföljde henne detta onämnbara tvång. Hon drömde, att hon flydde undan en stor fara. Den hade intet namn, hon visste icke varifrån den kom, men hon kunde icke hinna undan. Hon förmådde icke röra sig. Faran var över henne. Den var kring henne. Den var överallt, där hon var, och den måste krossa henne.

Dä fick hon plötsligt se sin mor. På sitt stillsamma sätt kom modern emot henne och räckte henne sin hand, såsom hon fordom gjort den tiden Elin varit ett litet barn, som måste ledas och hjälpas fram.

— Mor! ropade hon — mor! ... och vaknade av att hon verkligen ropat högt.

Ångesten och skräcken hade vikit från henne. Och då hon tänkte på modern, kände hon, huruden kärlek och ömhet, varmed hon fordom som barn omfattat sin mor, åter begynte vinna insteg i hennes hjärta......

Men därute hördes stormen alltjämt tilltaga i styrka.Långs stadens torra, dammiga gator med den knaggliga grå stenläggningen går en allmogekvinna fram. Det syns, att hon är främling på orten, men det syns också, att hon har ett mål för sin vandring, ty hon ser sig ofta omkring och stannar ibland för att läsa numren över portarna. Hon är klädd i svart merinoklänning och bär på huvudet svart silkesschalett med långa, krusiga silkesfran-sar, såsom hon plägar vid söndagens kyrkfärd.

Den stickande heta augustisolen i förening med hennes varma dräkt gör vandringen mödosam och stegen tunga, och hon måste ofta torka svettpärlorna av pannan med den hopvikta vita näsduken, som hon bär i handen. Men kanske tynga tankarna mer än allt annat, ty ur skuggan av det över pannan neddragna huvudklädet blicka hennes klara, bruna ögon fram med ett oändligt sorgset uttryck.

Vid ett stort tvåvåningshus, på vars vägg en skylt anger, att det är stadens sjukhus, stannar vandrerskan, och sedan hon noggrant stavat igenom tillkännagivandet, går hon in genom porten.

Det är inte den tiden på dagen, då patienternai vanliga fall tillatas ta emot besök. Men dä hon säger, att hennes namn är Edla Karlsson och att hon fått bud frän sjukhuset, att hennes man ligger svårt sjuk där och har önskat få träffa henne, försvinner portvakten någonstädes uppför en trappa. Efter långt dröjsmål kommer han omsider tillbaka med översköterskans tillstånd för Edla Karlsson att få komma in.

Inne i den långa korridoren möter hon den ståtliga, respektingivande översköterskan, som talar med henne en stund och därefter själv ledsagar henne genom en förvirrande rad av gångar och rum till en dörr, som hon försiktigt öppnar, skjuter Edla Karlsson sakta in i rummet och tillsluter sedan äter dörren efter henne.

Men översköterskan, som ju borde varit van att se mycket lidande och mångahanda plågor och marter och höra mycken jämmer och klagan, förefaller häftigt upprörd efter sammanträffandet med Edla Karlsson. I stället för att återvända till sina vanliga sysslor, går hon in i det lilla förrådsrummet, som har kala, ljusgrå väggar och mitt på golvet ett stort bord, vid vilket sitter en ung sjuksköterska liksom i skyar av allt det vita, varav hon tillverkar bindor och annat förbandsmaterial. Översköterskan sätter sig ned på en stol mitt emot henne, stödjer armbågarna mot bordet och, i det hon lutar ansiktet mot de hopknäppta händerna, utbrister hon med en ton av förtvivlan i

rösten:

— Det är förfärligt! Det är förfärligt sorgligt!

Den lilla sjuksköterskan, som blivit van att all-tid se ledarinnan lugn och behärskad och finna henne rådsnar och redo att modigt uppspana de ljusa sidorna även där andra skönjde idel mörker och elände, betraktar henne förvånad och frågar:

— Vad är det... vad är förfärligt?

Den tillfrågade tar händerna från ansiktet och ser upp med de stora, mörkblå ögonen fulla av tårar.

— Har du inte hört om patienten Karlsson? frågar hon.

Flickan skakade på huvudet. Nej, hon hade ingenting hört, hon hade ju varit borta på sommarledighet och kommit hem i går.

Och som om översköterskan funnit en lättnad genom att omtala den sorgliga händelsen för någon, som ännu inte kände till den, begynte hon berätta.

För ungefär en vecka sedan hade till sjukhuset kommit en man, som kallade sig Edvin Karlsson. Han hade återvänt från fångenskap i Tyskland och var på väg till sitt hem någonstädes ute i skärgården. Men han orkade inte komma längre, det var slut med honom, sade han och bad att få ligga kvar några dagar på sjukhuset för att hämta litet krafter och sedan kunna fortsätta resan hem för att dö där.

— Det syntes också på honom, fortfor översköterskan, i det hon hastigt förde handen över ögonen — att han inte orkade fortsätta resan. Vem som helst kunde se, att han inte hade många dagar kvar att leva. Ögonen brunno av feber och han förmådde med möda hålla sig upprätt. Benenburo honom inte längre, utan han sjönk halvt medvetslös ned på en stol.

Han måste få stanna kvar, eftersom han inte kunde gå bort. Hela den dagen var han sedan mycket dålig, han föll i ett slags dvala, så jag verkligen trodde att det skulle bli slut med honom strax.

Men följande dag var han lite bättre och bad att få tala med mig. Då jag kom in i rummet, låg han med slutna ögon, så jag trodde han sov. Jag satte mig ned för att vänta en stund och betraktade honom, där han låg. Det fanns inget hopp om att han kunde tillfriskna, det visste jag. Han led av lungsot i sista stadiet, han kunde inte leva, hade läkaren sagt. Då han kom hit dagen förut, hade jag genast tänkt, att han säkerligen hade varit en ovanligt vacker och ståtlig karl, riktigt en av dessa kärnkarlar, som man ibland kan finna här bland folket i skärgården. Ehuru han nu var bruten av sjukdomen och hopsjunken och avinagrad, så kunde man ändå se, hur reslig och högväxt gestalten hade varit en gång, och det tärda ansiktet var också vackert ännu, med dragen liksom skurna i elfenben. Där han låg orörlig i sängen, liknade han mest en död.

Men då han slog upp ögonen, for en skälvning över hans av döden märkta ansikte och gav det liv ännu. Och i den halvt slocknade blicken tändes ett förunderligt ljus liksom en stråle av hopp. Jag kunde inte undgå att lägga märke därtill och undrade mycket, vad det var han ville säga mig. Ty att det var någonting av allra stör-sta vikt och betydelse för honom själv, det kunde redan läsas i blicken så tydligt och klart, som om han hade sagt det i ord. Ja, jag förstod att det enda, som numera för honom var viktigt i livet, det var just att få tala ut, vad han hade på hjärtat.

Översköterskan tystnade. Rösten stockade sig i halsen och gjorde det svårt för henne att fortsätta. Hennes vanliga likgiltiga glättighet var försvunnen, hon var själv djupt gripen av det hon omtalade.

Den unga sjuksköterskan hade låtit sitt arbete falla ned på golvet, utan att märka det, och betraktade henne med häpna blickar.

— Vad sade han? frågade hon slutligen, då hon tyckte, att tystnaden varade alltför länge.

— Det är upprörande ... det är så upprörande! återtog den andra på samma sätt som förut. — Vad ska man tänka

om allt det som nu sker? Rar man för sina gärningar? Eller drivs människan bara likt ett fladdrande rö framåt av nånting, som är mäktigare än vi själva? Blir man inte frestad att tro så? Hur ska det eljes förklaras, allt det förfärliga, som har skett och sker överallt i världen under denna tid? Och vad är rätt och vad orätt? Och vad är gott och vad ont?

Åhörarinnan satt också stum, djupt gripen av att bliva vittne till denna förtvivlan hos henne som eljes brukade vara så behärskad och modig.. . Hur skulle det väl gå, om hon, den starka och rådsnara, som brukade hjälpa, ordna och ställa för andra och även kunde befalla, tillrättavisaoch straffa, ifall det behövdes, hur skulle det gå, om hon förlorade modet och inte mer kunde visa vägen?

— Det han berättade, tog översköterskan åter upp med en kraftig ansträngning att behärska sig — var mer upprörande än något jag hade kunnat tänka mig. Han måste få tala om, hur han kommit i olycka, sade han. Det enda han numera längtade efter, var att få säga ut det till någon, innan han måste dö. Han ville, att det skulle bli känt, att han ingenting ont eller oärligt gjort och att han inte var en förrädare. Han hade ju hoppats hinna hem och få tala om det för hustrun, men han insåg nu, att hem skulle han aldrig mer komma. Men kanske hade han ännu så många levnadsdagar kvar att hustrun finge tid till att komma hit, det var hans enda önskan, ty det fanns ingen han mer ville träffa än hustrun. Men postgången var så långsam i skärgården, det kunde räcka länge, innan ett brev nådde fram till Bergö, så att kanske skulle han hinna dö, innan hon finge brevet. Därför måste han få tala om allt för mig. Ifall han inte mer finge se sin hustru, så kunde jag då säga henne, hur det gått till att han råkat i en sådan olycka . ..

— Men hur är det möjligt, avbröt sig den talande häftigt — hur är det möjligt, att sådant sker? Vi här har ju sett så mycket elände, så mycket fasansfullt, tänk bara på alla de sårade och lemlästade och till döds sargade, som bars hit under den röda tiden, så vi borde väl vara härdade, vi. Men det här är ändå mer upprörande, tycker jag. Kanske kännsdet så, därför att det inte bara är något utvärtes, inte bara det att mannen måste dö ... dö måste vi ju alla ändå en gång. Men då jag tänker mig in i det här, så blir det till en enda räcka av olycka och svek och sorg och död och ... nej, hur var det möjligt...

Översköterskan stönar, som om hon burit något personligt ansvar för all den olycka hon talar om.

Den lilla sjuksköterskan vet inte, vad hon skall tänka eller säga. Hon hade förhållit sig så tappert, då det gällt att förbinda och sköta ohyggliga, vämjeliga sår och att hjälpa och vårda lenilästade och döende, som under upprorsdagarna buros till sjukhuset, vänner och fiender om varandra. Men det här gäller något ännu värre, kan hon förstå.

— Jag har inte fått det ur mina tankar, tog översköterskan åter upp — det har värkt i mig liksom något ont, som måste värka ut. När man börjar tänka, så.. . nej, nej, det är bättre att inte tänka alls, bara gå på liksom vi ofta måste göra det, dag och natt, dag och natt, och vara glad att man själv står på sina två ben och med sina två händer kan hjälpa andra, då är det möjligt att hålla ut. Men tankarna, tankarna ...

Efter några ögonblick fortsatte hon igen: — Som sagt, karlen var förfärligt dålig. Såsnart han hade talat några ord, svek rösten, och jag föreslog, att han kanske först skulle vila riktigt ut och sedan säga mig, vad han hade på hjärtat. Men han förklarade, att det hade han inte mera tid till. Och dessutom kunde han inte få någonro, innan allt hade blivit utsagt. Med honom själv finge det sedan gå som det kunde, han hade då kommit liksom utanför alltsammans.

Det föreföll som om översköterskan varit av samma åsikt, beträffande nödvändigheten för henne själv att få tala ut. Tankarna, som mannens historia hade tvingat på henne, måste söka sig uttryck i ord. Och hon visste, att hon kunde säga dem till den unga flickan, som varit både snabb-tänkt och modig under fasornas tid.

— Han var förfärligt dålig, upprepade hon. — Men vad han sade, var redigt och klart, ehuru han ibland måste göra långa uppehåll, då rösten svek honom. Han nämnde först om att hans hem låg långt ute i skärgården, Bergö var ställets namn, sade han. Det är, kunde jag förstå, en sådan där enslig ö, där människorna lever sitt liv för sig, emedan det är långt till grannarna och långt till kyrkan. Om vintern, innan isen riktigt har lagt sig, eller på våren,

innan den ännu hunnit gå bort, kan man där ofta på flere veckor inte få några underrättelser om vad som sker ute i världen. Människorna på sådana ställen bär också spår av det ensamma liv de för. De håller segt fast vid gamla seder och vanor och åsikter, som en gång har vunnit insteg hos dem, och de är mycket fast övertygade om att deras mening är den enda rätta. De är misstrogna och godtrogna på samma gång. Deras misstroende riktar sig mot allt nytt i allmänhet, men samtidigt har de en barnslig tillit till andra människors hederlighet, därför att de

Vägvisare — 13själva är hederliga. Jag känner dem, emedan jag har växt upp ibland dem. Min far var präst i en skärgårdsförsamling. Och kanske är det därför att jag känner dem så bra, som Karlssons öde har gått mig så djupt till hjärtat.

Då det röda upproret bröt ut, hade Bergöborna en tid varit avskurna ifrån all samfärdsel med fastlandet, såsom det mången gång händer, då isen i skärgården varken bär eller brister. Ibland hade visserligen obestämda rykten om det röda skräckväldet nått ut till Bergö, men över huvud taget hade man där inte mycke reda på det som hände annstans. Och några röda skaror syntes heller aldrig till därute.

En dag hade Karlsson likvisst beslutat att försöka taga sig fram till kyrkbyn för att höra, vad som skedde. Men innan han ännu hunnit sätta sitt uppsåt i verket, överraskades han av ett oväntat besök. Doktor Widing kom ut till Bergö.

Den lilla sjuksköterskan gav till ett rop av överraskning:

— Doktor Widing! Han som togs in här på sjukhuset och dog utan att ha återfått medvetandet. Men han hade ju anslutit sig till de röda, sades det och ...

— Ja, vänta, du får strax höra det, kom svaret med starkt betonad ovilja, som betvang röstens darrning.

— Karlsson hade lärt känna honom såsom en rättrådig man, redan den tiden Widing som ung student var med i kampen mot de olagliga ryskapåbuden och sysslade med spridningen av den förbjudna litteraturen, som skärgårdsvägen insmugglades i landet. Enligt hans anvisning hade även flere än en av de unga männen, som rymde undan de ryska gendarmerna, kommit ut till Bergö och blivit hjälpta ett stycke på väg av Karlsson. En sådan där enslig ö långt ute i skärgården var ju en förträfflig station på vägen och havet var utan gräns och stängsel, ifall en stark, van hand sköta segel och roder.

— Jag har också känt doktor Widing, sköt den lilla sjuksköterskan ivrigt in. — Han var min lärare i skolan. Snäll och vänlig var han, vi flickor höll alla av honom och vi tyckte också att hans timmar var väldigt roliga. Ibland drev vi nog gäck med honom och skrattade åt hans lustiga sätt. Men när han sedan såg på en med sina kloka, lysande ögon, så fanns det ingen mer, som hade lust att göra narr av honom. Men säg, hur kunde...

— Ja, ja, avbröt översköterskan med samma stränghet i rösten — hur ställde han sig på den röda sidan? Och i alla fall, hur kunde han handla mot Karlsson så som han gjorde?

Jag har tänkt på det om och om igen. Den frågan har lämnat mig ingen ro. Under dessa månader har jag ju sett så förfärligt mycke elände, en hel kedja, som vridits ihop länk efter länk och blivit en boja, som tynger och drar ner, bara ner ...

Hon tystnade och stirrade framför sig ut i luften.

Sliten mellan sin brännande åtrå att höra histo-rien till slut och sin djupt rotade respekt för den ståtliga föreståndarinnan, kom den lilla sjuksköterskan, då tystnaden hotade att bliva alltför långvarig, slutligen fram med frågan:

— Vilken andel hade doktorn då i Karlssons olycksöde?

— Han! Påminnelsen återförde berätterskan till ämnet. — Nå ja, han kom, som sagt, en kväll till Bergö. Det skedde under det röda upprorets glansdagar, då skaror av både vita och röda drog ut. Man får komma ihåg, att på de vitas håll striden i södra delen av landet fördes av friskaror, som mest måste handla på egen hand. Här fanns ju ingen hel front och heller inte någon enhetlig ledning såsom uppe i norr.

Om allt detta hade Karlsson naturligtvis en mycket oklar föreställning, ja, antagligen hade han ute i ensamheten på sin ö hört ingenting därom. Tidningar hade han heller inte läst . . . och dessutom hade de röda ju sörjt för att vår tidningspress var stum den tiden. När då en välkänd man kom ut till ön och i största hast talade om vad som skedde, stod naturligtvis det han sade som en överväldigande nyhet för Bergö-husbonden. Och då samma man sade sig vara kommen i avsikt att värva Karlsson till vägvisare för en friskara, som skyndsamt måste draga ut i kampen för fred och frihet, så var det också helt naturligt att denne gick med. Och att han gjorde det med fröjd, emedan han trodde, att det var till kamp mot den gamla arvfienden ryssende tågade ut. Han hade även tidigare hört sin son tala om skyddskårer, som sammanslutit sig till försvar. Hur det riktigt förhöll sig därmed, visste han heller inte så noga, emedan han inte på länge träffat sonen. Men han visste, att denne anslutit sig till en sådan kår. Och förut hade han ju varit vägvisare för en och annan, som rymt ur landet undan det ryska våldet. Ingen kände bättre än han alla farleder, vikar och sund i hela skärgården, och han var också man att styra rätt kurs, då isen byggde vintervägarna därute.

Det var riktigt gripande att höra, då han talade om sina forna färder därute. I den stunden flammade livslågan ännu för ett ögonblick upp hos honom, liksom då brasan brunnit ned, den sista glöden ännu kan ha makt att skicka ut en fladdrande, klart lysande låga, som dock strax åter släcks, i det askan breder sin gråhet över alltsammans.

Han gick således ut som vägvisare i den månljusa natten, gick med fröjd, sade han.

Då han följande morgon vid dagsljus på närmare håll kunde se skaran, som han förde fram, tyckte han nog, att den såg något besynnerlig ut. Men å andra sidan förstod han också, att då allt måste ske med stor hast och med fara för att sätta livet till, kunde utrustnirgen inte bli så präktig, utan alltihop måste väl därför se lite sammanrafsat ut, tänkte han.

För övrigt hade han inte haft tid att syssel-sätta sig med de andra. Han kände, att på honom vilade ett stort ansvar. Han visste också, att isen på många ställen var svag, och att det för honom, som gick i spetsen, gällde att se upp. Han var alltid ett stycke framom de andra.

Framåt gick det, oavlåtligt framåt. Det gavs knappt tid till att ibland sluka några munsbitar av den medförda maten. Ännu mindre hade man tid att prata. Ibland växlades mellan honom och doktorn några ord om huru kosan borde styras, och därefter gledo vägvisarens skidor alltjämt snabbare fram över isen, medan vinden, som ven över de vita vidderna, ljöd för hans öra som segersång.

Då han för mig omtalade ryssarnas framfart i den övärld, där han varit van att röra sig som oinskränkt härskare, då blossade än en gång den slocknande livsgnistan upp för ett ögonblick. Hat och kärlek . . . avbröt berätterskan sig, i det hon liksom vägde orden mot varandra — kärlek och hat... i dem ligger livets hela innehåll gömt.

— Ja, som sagt, tog hon åter upp — som vägvisare kunde han inte få tid till annat än att slutföra sitt maktpåliggande uppdrag.

Då skaran kom fram till målet, hade de tyska trupperna just landstigit. Tänk dig hans förfäran, då det nu blev uppenbart, att männen, som han fört fram, var en skara röda. Där uppstod strid. Några av dem stupade, andra flydde, de flesta togs till fånga av tyskarna. Till dessa hördeKarlsson. Ingen trodde naturligtvis hans försäkringar, att han inte hörde till upprorsmännen och att han ingen förrädare var, utan tvärtom själv hade blivit förrådd. Han kunde ju inte på något sätt bevisa sanningen av sina ord. Förgäves såg han sig om efter Widing, men denne syntes inte till.

Några av fångarna sköts genast ned, de övriga kvarhölls i fångenskap, bland dem Karlsson. Han sändes sedan som fånge till Tyskland, där han måste arbeta i gruvorna. Det arbetet nedbröt honom fullständigt. Hur var det väl möjligt för denna skärkarl att arbeta i gruvornas mörker under jorden!

Såsom dödssjuk fick han slutligen återvända till hemlandet. Men han hinner nog aldrig hem till sin ö. 1 alla fall gläder det mig mycke, att hans hustru nu har kommit hit och ännu får träffa honom vid liv... det är jag riktigt glad åt.

Det kostade honom naturligtvis otrolig möda att tala om allt det här för mig. Han var så utmattad av ansträngningen, att jag trodde hans liv skulle slockna med detsamma. En stund låg han med slutna ögon, men sedan öppnade han dem åter och såg på mig med ett rörande uttryck i blicken, i det han viskade fram en hälsning till hustrun, i händelse han inte mer finge se henne här i livet. — »Och säg henne, att hon hade rätt», tilläde han. — »Jag har aldrig medgett, att hon har haft rätt, men nu vill jag säga, att hon hade rätt den gången, då hon varnade mig».........Översköterskan tystnade och hennes ögon stodo fulla av tårar. De båda kvinnorna sågo tigande på varandra.

Slutligen sade den unga sjuksköterskan stilla som då man talar om de döda:

— Men säg, hur kan man förklara, att doktorn valde Karlsson till vägvisare? Han kände väl ändå den mannens sinnelag, antar jag.

— Förklara! upprepade den andra häftigt. — Det hör till sådant, som inte kan förklaras. Jag antar att karlen var galen redan då han begav sig ut till Bergö. Fastän å andra sidan måste det ju anses som en mycket klok åtgärd att värva en så förträfflig vägvisare som Bergöbonden utan tvivel var. Då Widing fördes hit till sjukhuset, sades det, att han redan flere veckor varit från sina sinnen, och under de få dagar han var här, låg han medvetslös hela tiden. Personligen var han då redan ur räkningen i livet.

Dårar ska oskadliggöras, men här låter man dem gå lösa, fortfor hon på sitt häftiga vis. — Och då de vållar olycka och gränslösa lidanden åt otaliga andra människor, ursäktar man dem med att de ursprungligen menat väl, och att deras åsikter har varit ädla och upphöjda och deras människokärlek glödande. Men till dem som säger så, ville jag kunna ropa ut den här historien, ropa så att hela världen hörde det. Säg, vad är en sådan människokärlek värd!

Det var så upprörande att se Karlssons hustru och tala med henne. Hon tycks vara en av dessastilla, tysta kvinnor, som man föga hör av, men som går sin väg i livet rakt fram utan svek. Då jag förberedde henne på att hennes man var så dålig, att han nog aldrig kunde bli frisk igen, svarade hon, att de hemma på Bergö hade sörjt honom som död. Och sedan tilläde hon stilla — här svek rösten den talande, och det dröjde åter ett ögonblick, innan hon förmådde fortsätta — sedan sade hon, att hennes son också var död. Han hade gått ut med en av de vita friskarorna och hade stupat. Nu var det fråga om att hon själv skulle följa med sina döttrar till Amerika. Den äldre, som tidigare har varit där, reser tillbaka för att gifta sig. Jag minns, att jag en gång för ett år sedan såg de båda döttrarna, då jag var ute i skärgården några dagar hos fru Bengtson.

För döttrarna, som såg hyggliga och trevliga ut, kommer det antagligen att gå bra därborta. Men för modern... jag tycker synd om modern. ... Hon är ju inte mera ung, hon. Hela sitt liv har hon framlevat därute på sin ö. Det livet har tryckt sin prägel på hela hennes väsen. Hur ska hon nu plötsligt kunna leva bland idel främmande människor och i förhållanden, som är så olika dem hon varit van vid?

Och nu måste också stället säljas, som så länge har varit i släktens ägo. Under nära tvåhundra år har den gården aldrig blivit såld, utan gått i arv, sade hon. Försök att plantera en växt i annan jord än den är van vid, oftast ser man, att den dör, men...Hon avbröt sig och steg upp. Raska, snabba steg hördes ute i korridoren. Det var sjukhusets läkare, som koni, och hon gick emot honom.

Han var en livlig äldre herre. Allt det mänskliga elände och alla de lidanden han dagligen var vittne till, hade icke kunnat beröva honom hans lynnes muntra läggning och ungdomliga spänstighet. Och hans vänliga väsen och glada infall bidrogo till att göra hans besök i sjukrummen efterlängtade och trösterika.

— Jaså, han lever ännu. Han såg eljes i går ut att inte kunna leva över natten, anmärkte han till översköterskans svar på hans fråga, om patienten Karlsson dött. — Hm, ja, fallet Karlsson är en sorglig historia. Hm, ja, det är det visst.

— Det var ju bra, att hon hann hit, svarade han, då översköterskan omtalade, att hustrun, som de sänt bud efter, nu var där. — Mannen ser ut att ha varit en riktig kärnkarl, en som tvingar fram skördar både ur jorden och ur

havet och lever som självshärskare på sin ö.... Säger ni, att gården måste säljas och att hustrun och döttrarna reser till Amerika? Det är illa, mycket illa, upprepade han. t— Kanske kommer stället då i händerna på någon, som kalhugger hela ön, sådant händer. Ja, skövling och plundring har ju varit lösen för dagen, förödelsens styggelse över hela landet, det var meningen. Men se, det lyckades inte... och det kommer heller inte framdeles att lyckas, sade han med eftertryck och gick raskt vidare, följd av översköterskan.Den unga sjuksköterskan drog en djup suck, men började sedan åter ivrigt arbeta med det vita förbandsmaterialet. Arbeta! Arbeta! Någon annan utväg än att arbeta sig fram till den nya tid, som måste komma, fanns inte, tänkte hon käckt.

Följande morgon dog Edvin Karlsson.Ån en gång hade Edla Karlsson kommit till staden och vandrade över gatornas kulinga stenläggning. Hon hade först frågat sig fram, men sedan tycktes hon känna igen sig och veta, hur hon borde gå.

Det var redan långt lidet på hösten, och träden och buskarna i stadens planteringar stodo gulnade eller avlövade och togo liksom skyddslösa emot alla höststormarna och regnbyarna.

Vandrerskan gick med raska steg. Det syntes, att hon hade bråttom och inte kunde ge sig tid till att se sig omkring, utan bara gick gatan framåt, tills hon vek in genom en port.

Inne på gården sökte hon sig fram till kökstrappan och knackade försynt på en dörr, som var riglad inifrån.

Dörren öppnades försiktigt, och Sofi stack ut huvudet för att med misstänksamt spejande blick se efter, vem det var, som stod där och knackade på.

Hon gav till ett litet gnäggande, som skulle föreställa ett vänligt igenkännande skratt, i det hon utbrast:— Å kors, är det inte madam Karlsson från Bergö! Här springer jämt tiggare och busar, så att en måste se upp för att inte rätt som det är släppa in både tjuvar och mördare. Så onda som människorna nu har blivit, går ju ingen mer säker för dem, ursäktade hon sin tvekan att genast öppna dörren. — Dagen i ända tiggs här mat och kläder och pengar. Får fru Bengtson bara se tiggarna, så ger hon naturligtvis vad de begär. Men jag brukar ändå mest vara människa att mota ut dem, innan de får lov att äta opp allt som finns i huset.

Medan Sofi bjöd madam Karlsson att stiga in och sitta ned, spanade hennes blickar förgäves efter någon korg eller något knyte, vari den lantliga gästen kunde medfört några av sina högeligen efterlängtade, ehuru svåråtkomliga matvaror.

Men det var tydligen inte för att sälja något, som madam Karlsson kommit.

Sofi kunde gott lida henne. Hon var en duglig människa, stillsam, vänlig och försynt. Och äggen och smöret, som hon ibland om somrarna förde till Solstrand, voro alltid av bästa slag.

— Fru Bengtson mådde välan bra? förmodade den stillsamma gästen.

— Ja, tack, det gjorde hon visst. Men hade madam Karlsson hört, att frun nu kunde gå och röra sig liksom andra människor?

Ånej då! Nej, det hade hon inte hört. Det här året var det första sommaren på många år hon inte fått träffa fru Bengtson. Och det hadehon riktigt sörjt över. En dag somras i, då hon som vanligt rott över till Vita Villan med sina smultron, fick hon höra, att frun inte flyttat ut i år. Och då hade madam Karlsson trott, att hon blivit så svag och sjuk efter all oro och sorg över det onda, som hänt under vintern, att hon inte mer orkat med flyttningen ut till landet.

— Nej, nej, svarade Sofi, högeligen belåten vid åsynen av sin gästs häpnad över den stora nyheten. — Nej, fru Bengtson gjorde tvärtom i somras en långresa upp till Österbotten för att hälsa på sin syster, som bor där. Systern är gammal och sjuk, och då fru Bengtson också har suttit orörlig i sin stora stol, så hade de båda systrarna inte sett varandra på många år. Naturligtvis går frun inte nu lika bra och ledigt som förr, då hon rakt liksom dansade fram. Hon måste ändå alltid komma i håg att benet är svagt. Men ett underverk var det i alla fall att hon började gå. Vem hade nånsin kunnat tro det?

Som enda närvarande vittne i den stund det inträffade, hade Sofi otaliga gånger för alla som bara velat höra på talat om huru underverket skedde. Eggad av nöjet att ännu kunna finna en ny åhörarinna, som med ögonen uppspärrade av förvåning och utan några störande inkast lyssnade till hennes ord, redogjorde hon för den häpnadsväckande tilldragelsen.

Det hade hänt en dag i vintras, under den tiden, då de röda upprorsmännen höllo staden i sitt våld, att dörrklockan i tamburen häftigt ringde.Såsnart Sofi öppnade, trängde sig en man med rött band kring mössa och rockärm våldsamt in genom dörren. Han knuffade undan Sofi, som ville hindra honom, och rusade med geväret i handen rakt in till fru Bengtson, där hon som vanligt satt i sin stora stol. — Doktor Widing måste träda fram! skrek karlen. Doktorn höll sig gömd här hos sin släkting, sades det. Doktorn var en förrädare, som hade svikit folkets sak, och därför måste han ut till rannsakning och dom. Här hjälpte inga undanflykter, fram med honom bara! kommenderade karlen.

— Naturligtvis fanns han inte här i huset, fortfor Sofi med den blandning av förbittring och förakt, som hon alltid lade i dagen, såsnart hon talade om de rödas framfart. — Fru Bengtson hade tvärtom själv mycke oroat sig för doktorn. Det var längesedan hon hade sett till honom eller hört av honom, emedan han ju inte mer bodde här i staden. Frun kunde heller inte numera gilla hans tänkesätt och det han skrev i tidningarna, hörde jag henne säga. Och jag vet, att hon mycke sörjde däröver och fruktade för att det till sist kunde gå illa för honom. Och det hade hon nog rätt i ... det hade hon visst... illa, illa slutades det.... Men det var inte det jag ville säga, återgick Sofi till sin redogörelse:

— Mannen med det röda bandet kring mössan var en snickare, som tidigare nångång hade arbetat här hos oss. Och en gång, då fru Bengtson hörde, att hans hustru låg svårt sjuk, hade hon getthonom både goda råd och pengar, det hade hon gjort. Där var så mörkt i tamburen, när jag öppnade dörren och han trängde sig in, att jag inte strax kände igen honom. Det där röda bandet och geväret gjorde naturligtvis också att han var olik sig. Men då han rusade in till fru Bengtson och hon såg, att det var han, som kom hit på det sättet, vart hon så vred, att hennes ansikte blev ännu vitare än eljes, jag varsnade att till och meu läpparna vitnade. Och plötsligt såg jag, hur hon steg upp från stolen och gick två steg framåt mot mannen. Jag blev så förfärad, då jag såg frun stiga upp och gå, att jag inte fick fram ett levande ord, utan bara stod och stirrade på henne och tänkte, att nu skulle hon med detsamma falla död ned till gclvet. Men se, det gjorde hon inte. Och rädd var hon inte heller. Hon sträckte ut armen mot karlen och ropade befallande: »Bort härifrån,

bort! Förrädare är ni själv! Min systerson finns inte här. Och om han också vore här, så skulle ni ändå aldrig våga lyfta ert vapen mot honom här i mitt hem. Ut! Ut! Bort från mitt hem!»

— Jag varsnade, att karlen också hade blivit alldeles blek. Han hade ju förut sett henne sitta orörlig i stolen, och han visste, att hon inte kunde gå. När han då såg underverket, tycktes han bli rädd. Och kanske förmådde han inte heller uthärda att möta hennes blick. För det är nånting märkvärdigt med de ögonen. Då de ser på en fattig och eländig stackare, får de ett så milt och ömt uttryck att sorgen genast måste kännas mindre svår förden som är olycklig. Men då de upptäcker nånting elakt och fult, får de en sådan stränghet, att den som är ond måste vika undan för den straffande blicken. Innan jag riktigt förstod, hur det gick till, hade karlen lommat av.

Jag trodde naturligtvis, att frun efter den händelsen skulle bli sängliggande sjuk och kanske dö. Men nej, det inträffade inte, hon blev tvärtom friskare och starkare än förr. Och hon kunde därefter både stå och gå. Först gick hon styvt och stapplande, men sen allt bättre och bättre. Under den röda tiden visade hon sig så underbart duktig och modig. Här hos oss gömde sig sedan flere än en av herrarna, som de röda jagade efter. Naturligtvis var det gruvligt svårt att hålla dem med mat, isynnerhet yngre herrar, som äter mycke och tycker om god mat.

Det var inte mycke vi själva hade, nu efteråt begriper jag rakt inte hur vi redde oss med det. Men herrarna var alla så förnöjsamma och höll till godo med vad vi kunde bjuda på. Sedan kom aldrig mer någon röd hit. Kanske fick snickar Kuusi en sådan skräck i kroppen, då han såg frun stiga upp och gå, att han därefter skydde det här huset. Vi såg sedan aldrig mer till någon av den sorten.

Men det märkvärdiga är, att frun efter den dagen har varit mer lik sig själv, sådan hon var, innan hon bröt sitt ben och blev sittande i sin stora stol. Visst sörjde hon gruvligt över att det gick så olyckligt för doktor Widing. Men av den

Vägvisare — 14sorgen blev hon ändå inte så maktstulen, som hon var den tiden, då hon bara satt orörlig.

Hon började sticka och sy, dagarna i ända höll hon på. Det behövdes många varma plagg för de vita soldaterna, svarade hon bara, då jag tyckte, att hon inte borde anstränga sig så gruvligt. Och när sen det röda regementet hade tagit slut, blev hon ännu ivrigare med arbetet. Det tjänar ingenting till, att jag ber henne vila och låta yngre folk arbeta.

— Vila får man i graven, svarar hon bara, nu måste var och en arbeta av alla krafter. Här finns så mycke, som måste gottgöras, säger hon. Men jag undrar, vad hon behöver gottgöra, hon, som aldrig har gjort en mask för när. Då skakar hon bara på huvudet och svarar: »En för alla och alla för en.»

— Ja, ja, underbart är det i alla fall, att frun har börjat gå. Den där översköterskan från sjukhuset

— hon som äter så mycke — går här och gnider fruns ben för att göra det riktigt starkt.

Hon säger, att sjuksköterskor ibland får se märkvärdiga saker. Hon påstår, att det finns stumma, som får tillbaka talförmågan, om en stor fara hotar, och lama, som kan börja gå, om det riktigt är nöd på färde. Och hon talar om nerver och annat, som jag inte begriper. För jag behåller ändå min tro för mig.

Då madam Karlsson nyss knackade på dörren, trodde jag, att det var hon — översköterskan — som ville in. Hon ska komma hit i dag vid den här tiden, och det händer ibland, att hon kommer in köksvägen.— Då måste jag be att få träffa fru Bengtson, innan gnidningen börjar, säger Edla Karlsson stillsamt och stiger upp. — Jag måste gå genast igen.

— Å nej, så bråttom är det välan inte, tänker jag. Först får vi naturligtvis bjuda på lite kaffe, svarar Sofi, i det hon tar fram kaffekvarnen.

— Nej, nej, säger madam Karlsson och skakar avvärjande på huvudet. — Jag får lov att skynda mig och gå genast. Jag ville bara få säga farväl

till fru Bengtson.

Sofi kan inte förstå, vad meningen är med att säga farväl, innan en har sagt goddag.

Men nu är det Sofis tur att bliva häpen, då madam Karlsson svarar, att hon är på väg till Amerika med sina döttrar. Innan hon reser, måste hon få säga farväl till fru Bengtson, som alltid har varit så god emot henne. Men hon har också lovat Elin, att inte stanna längre borta. Det är många svårigheter för den som reser nu för tiden, har Elin sagt, och därför gäller det att gå ombord i god tid.

Men Sofi måste få höra något mer om resan.

Det fanns inte så mycket att säga därom, menade madam Karlsson. Elin reste tillbaka för att gifta sig med en landsman, som hon hade lärt känna, innan hon kom hem.

Och eftersom Karlsson var död och Gunnar hade stupat, ville Elin, att modern och Karin skulle följa med till Amerika. Gården var såld. En ensam kvinna mäktade inte i dessa tider med attsköta en sådan gård, och där hade varit skuld på den också. Men tungt kändes det att låta den gå till främmande människor, och mest sörjde hon över att skiljas från kreaturen, som hon vårdat och sett växa opp.

Rösten stockade sig i halsen på Edla Karlsson och gjorde de sista orden nästan ohörbara.

Sofi försvann hastigt genom dörren till fru Bengtsons rum och kom strax tillbaka med svaret, att madam Karlsson bara skulle stiga in.

Det dröjde inte länge, innan fru Bengtson själv åter följde ut sin gäst. Och bådas ögon voro röd-kantade, då de till avsked ännu en gång varmt tryckte varandras händer, innan dörren föll igen efter den bortgående.

Då fru Wefverstedt trädde in, fann hon sin patient rastlöst vandrande fram och åter i rummet. Det syntes, att hon var mycket upprörd.

— Vid en skilsmässa, som blir ett farväl för alltid, strömmar alla gamla minnen över oss, utbrast fru Bengtson med darrande stämma.

Tänk, så många år jag har känt Edla Karlsson! Hon kunde inte resa bort, utan att ta farväl av mig, sade hon, därför att jag hade gett henne så mycket.

— Men vad har jag väl gett henne? Ringa och obetydligt har det varit. Vad värdefullt kan vi svaga och bristfulla människor i själva verket ge varandra?

Hon hade aldrig kunnat glömma, hur glad och lycklig hon i ungdomsåren kände sig, då hon omsöndagarna kom roende till Vita Villan. Ja, ack ja, vi var unga den tiden.

Fru Bengtsons ansikte lystes upp av ett vackert leende. — Vi var unga, mina systrar och jag, och fulla av hänförelse och tro på kunskapens makt att lyckliggöra och förklara livet. Vi trodde, att ingenting så sorgligt eller dåligt kunde finnas att inte kunskap och upplysning mäktade skaffa det ur världen.

Vita Villan byggdes av min far till sommarboning för familjen. Alltid, då vi flyttade dit ut, lät vi säga till på öarna i omnejden, att vem som bara ville på söndagseftermiddagarna komma till Solstrand för att lära sig skriva och räkna, var välkommen. Där fanns inte många skolor den tiden. Skärgårdens folk måste oftast färdas lång väg för att komma till sina skolor. Därför hade också mången vuxen man och kvinna ute på öarna aldrig gått i skola. Läsa hade de naturligtvis lärt sig i hemmen som barn. Vid läsförhören prövades ju läskunnigheten, och det gick därför inte an att fuska, de visste alla, att där hölls sträng räfst, då den gamla kyrkoherden själv kom ut. Han var nog en man, som kunde både risa och rosa sina för-samlingsbarn, då han fann det nödigt.

Men skrivkonsten var för de flesta ett hemlighetsmakeri, som det blev ett vågsamt företag att inlåta sig på. Jag minns ännu, hur rent av rörande det var att se de styva, ovana fingrarnas bemödanden att hålla rätt i pennan för att kunna forma de konstiga bokstavstecknen.Vi hade många lärjungar. Det stod ju vem som helst fritt att komma.

Då Edla Karlsson i dag vid avskedet tackade för att hon fick vara med, såg jag åter så tydligt för mig de bruntjärade ekstockarna i solskenet ute på den glittrande blåa fjärden, rodda av unga, glada människor------ Ja, kanske var det inte all-

tid solsken, men då jag nu tänker tillbaka, minns jag bara solskenet. Flere av dem som kom till oss, gjorde det kanske bara därför, att det blev en omväxling i vardagslivets enformighet. Men jag är övertygad om att andra drevs av verklig kunskaps-håg. Sommar efter sommar vände dessa troget ^ter och mången av dem lärde sig slutligen skriva riktigt bra.

Inne i rummen fanns naturligtvis inte plats för alla, som ville vara med. Men då vi bar ut borden under de höga träden på gården och ställde bänkar framför borden, så blev där gott utrymme för alla som kom.

Undervisningen slutade sedan alltid med gemensam sång. En av mina systrar, som var mycket musikalisk och hade en stor, präktig röst, anförde sången. Och när tonerna klingade därute under de gröna träden, kunde vår sång höras vida omkring. Hur blått var inte havet framför oss! Hur genomskinligt klar sommarens luft, som omsvepte oss! Hur unga och varma våra hjärtan! Hur glödande av hänförelse våra känslor! Hur svingade de sig inte med de välkända, kära sångernas toner upp mot den oändliga rymden, där ingen gräns fannsför allt vad de kunde bära med sig av längtan och hopp och framtidstro!

Fru Bengtson tystnade, överväldigad av sina minnen från ungdomsåren och den fosterländska hänförelsens tid.

När hon sedan åter började tala, låg där något brustet i stämmans klang.

— O, dessa tider! Dessa»tider, då vi så helt och fullt trodde på kunskapens makt att omskapa världen och göra livet ljust och rikt och människorna goda och lyckliga...

Är inte allt det som vi då trodde på, nu försvunnet och utplånat... har det inte fallit i grus och spillror... vad finns nu för oss att tro på? Står inte människorna alla som fiender gentemot varandra?. ... Och var finns folket, som vi satte vår lit till och trodde på? Har det över huvud taget nånsin funnits till, detta folk? Känner vi oss inte bittert besvikna på alla håll? Känns det inte för var och en av oss, som om vi alla på något sätt gått vilse... gått vilse? upprepade hon dröjande och med en tung suck.

Sjuksköterskan svarade intet. Hon förstod ju att orden inte egentligen voro riktade till henne. Men medan hon tyst hörde på, undrade hon, om fru Bengtson kände till hela sammanhanget med Bergöhusbondens olycksöde.

Under det fru Bengtson talade, hade hon stannat vid fönstret och låtit sin blick följa Edla Karlsson, som raskt gick nedåt gatan och slutligen försvann bland andra kommande och gående. Då hon intelängre kunde se vandrerskan, vände hon sig om och sade hastigt, som om hon varit förföljd av någon ängslande, kvalfull tanke och förgäves sökt treva sig fram till visshet:

— Hur fruktansvärt hårt är inte det öde, som har drabbat Edla Karlsson! Att plötsligt förlora sin man och sin son och sitt hem! Jag hade ju hört, att de båda hade dött, både mannen och sonen. Och likaledes hade jag hört, att Gunnar Karlsson hade stupat på de vitas sida. Men någon gång — jag kan inte minnas huru eller när — tycker jag mig också ha hört ett rykte om att Bergö-husbonden hade gått ut med en skara röda. Emedan jag inte var ute på Solstrand i somras, har jag naturligtvis ingenting bestämt vetat härom. Och jag har inte heller nu på hösten träffat någon från den trakten.

Därför ville jag nyss, då Edla Karlsson sade mig, att både mannen och sonen voro döda, inte fråga något mera därom. Ty ifall hennes man gick ut med de röda, så har det ju för henne blivit en dubbel sorg. Men hur var det väl möjligt? Hur kunde det vara möjligt? Säg, vet fru Wefver-stedt något därom?

Då svaret dröjde, upprepades frågan med en röst, som förrådde stigande oro och ängslan.

— Säg, säg, vet ni något mer därom? Det hade jag aldrig kunnat tro, att Karlsson var en förrädare.

Den tillfrågade utbrast hastigt:

— Nej, nej, Karlsson dog här på sjukhuset isomras ... Ack nej, en förrädare var han inte... Han råkade i olycka genom... genom andras förvållande...

Där blev så underligt tyst i rummet.

Fru Bengtson gick rastlöst omkring, som om hon sökt något. Hon stannade vid bokskåpet och tog fram en bok, som hon likvisst strax ställde tillbaka igen. Sedan begynte hon med darrande händer flytta om sakerna på skrivbordet, ehuru de redan förut voro väl ordnade.

Slutligen vände hon sig om och utbrast med skälvande stämma i starkt sinnesuppror:

— Hade Karlssons död något... något samband med min systerson Axels olyckliga öde?

Intet svar kom och hon fortfor på samma sätt:

— Kanske... kanske gick han ut med Axel? Hustrun sade nyss, att han hade gått med som vägvisare över isarna, och att det blev orsaken till att han råkade i olycka... Nu förstår jag, varför hon inte ville yppa något mer, utan vid min fråga, hur det hade gått till, hastigt steg upp och sade att det var tid för henne att gå... Säg, var det Axel, som förmådde honom att följa med?

— Ja, ja...

Åter blev det tyst i rummet.

Fru Bengtson hade sjunkit ned i sin stora stol och satt länge orörlig med nedböjt huvud.

Slutligen blickade hon upp. ögonen fylldes alltjämt av tårar, som långsamt droppade ned för kinderna och som hon upprepade gånger torkade bort, innan hon förmådde säga något. Men då honåter talade, låg i hennes skälvande stämma något högtidligt, något som påminde lyssnerskan om en avlägsen kyrkklockas klang, då den

kallar till andakt och bön.

— Under dessa tider har här funnits ett övermått av sorg och kval för oss alla, sade denna röst. — Aldrig förr har jag såsom nu känt, hur oupplösligt vi människor är förenade med varandra. Genom våra gärningar och till och med genom våra tankar knyts vi samman. Och följderna av vad vi gör eller vad vi tänker kan drabba andra, som lever långt från oss och som vi alls inte känner, men som ändå måste lida och kanske gå under genom våra misstag och felsteg. Sorgen över min olyckliga systersons öde har gjort att jag ständigt, ständigt har tänkt häröver, och mitt möte med Edla Karlsson idag har bekräftat det. Men, men... hur var det möjligt, att han som var så god och klok och fin, kunde misstaga sig så förfärligt? En kväll, då jag förgäves grubblade häröver — såsom jag har gjort så många, många ensamma kvällar och nätter — tog jag fram den franska författaren Pascals »Tankar», som ofta förr har gett mina fladdrande och dunkla tankar ledning och klarhet. Jag läste där följande ord: »Ingen människa kan vara mer olik andra, än hon är olik sig själv under olika tider av sitt liv.»

Medan jag tänkte över dessa ord, avstannade mina frågor och mitt grubbel. De tjänade till intet. Jag hade ju hört sägas, att Axel den gången då han gick ut, inte hade sitt förstånd i behålloch inte visste vad han gjorde. Det kan vara en tröst för den som älskade honom. Han hörde till dem som gick vilse vid skiljevägen, där det gamla och det nya möttes.

Men av Edla Karlsson har jag i dag lärt, att det inte bara är tröst som behövs. Livet fordrar upprättelse. Livet uppställer ständigt nya krav. Att fylla dem är lösepenningen för den som lever.

Då Edla Karlsson talade om, att hon var på väg till Amerika, frågade jag, om det inte kändes tungt och svårt för henne att lämna hemlandet — jag har ju alltid varit stor motståndare till emigrationen.

— Jo, lätt kändes det inte, svarade hon. Men hon måste ju betänka, att hon inte förmådde sköta gården ensam och heller inte kunde få någon hjälp av Karin. Dessutom var där skuld på den och hon kunde därigenom råka i stora svårigheter nu under krigstiden. Medan hon då var i stor tvekan och ovisshet om vad hon borde göra, hade Elin föreslagit, att hon och Karin skulle följa med till Amerika. Så otroligt det än först hade förefallit henne, då Elin kom fram med förslaget, så hade det ändå tillika mycket glatt henne. Ty hon hade gått och trott, att dottern bara ville komma bort från dem alla här hemma för att inte behöva taga vård om dem.

Men då hon såg dottern så ivrig med resplanen, kunde hon förstå, att (fen var allvarligt menad. Och då Elin efter faderns död också ställde och ordnade allt så skickligt och klokt för dem,emedan hon, . som blivit van att taga sig fram på egen hand, visste huru sådant borde ske, hade modern slutligen samtyckt till att resa.

Men glömma hemlandet, nej, det kunde hon aldrig göra. I tankarna skulle hon ändå alltid vara här, och ofta skulle hon tala om det med de unga. Och sedan i framtiden skulle hon sjunga hemlandsvisorna för Elins barn och tala om för dem, hur tyst och sval och ljuvlig skogen står på skärgårdens öar, och hur stort och blått och mäktigt havet brusar kring deras stränder.

Men då hon sade det, började rösten darra och hon skyndade sig att liksom tröstande tillägga: »Kanske vaknar sedan hågen hos dem att en gång återvända hem».

Jag invände något om att det ändå för henne, som inte mer var ung, säkerligen mången gång kunde bliva svårt och mödosamt att finna sig tillrätta i de nya och främmande förhållandena. Då såg hon på mig med sina ärliga, klara, trofasta ögon och svarade:

»Framtiden står i Guds hand.»

Jag blev djupt gripen av den enkla kvinnans modiga och förtröstansfulla ord. Hon, som hade mist allt, klagade inte och lät inte bitterheten få insteg i hjärta och tankar. Då jag såg henne, förstod jag att grubbel och anklagelser tjänade till intet. Av henne lärde jag det enda nödvändiga: Det gäller för oss att med ungdomen se mot framtiden. Vi gamla förmår bara uppfatta den skymmandedagens blodiga aftonrodnad, men för ungdomen blir det morgonrodnaden till den nya dag, som slutligen måste komma.